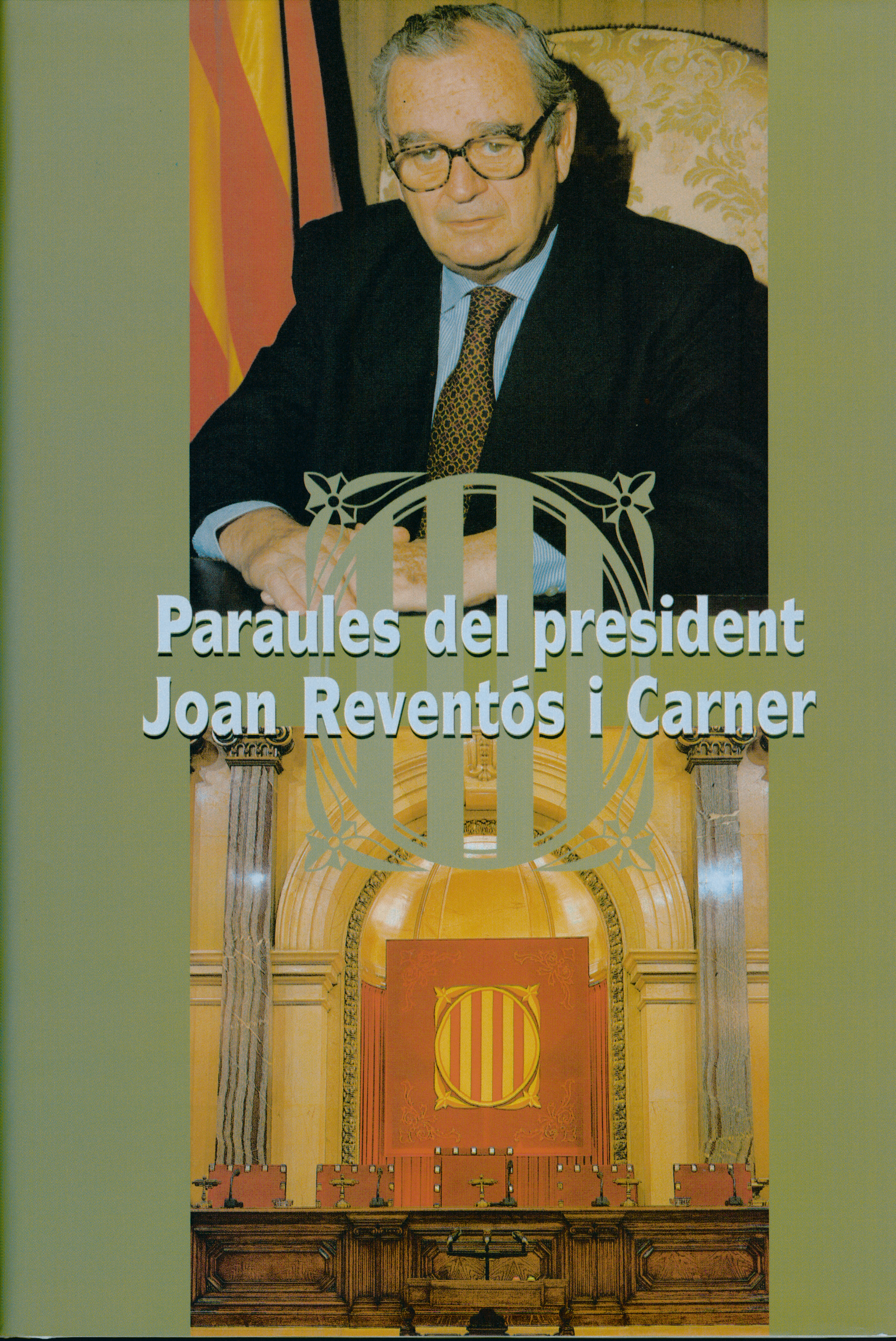

Paraules del president Joan Reventós i Carner

**Paraules del president
Joan Reventós i Carner**

Paraules del president Joan Reventós i Carner

Recull d'intervencions
i textos presidencials
de la V legislatura

Publicacions del Parlament de Catalunya
Barcelona, 2001

Reventós, Joan, 1927

Paraules del president Joan Reventós i Carner : recull d'intervencions i textos presidencials de la V legislatura. -

(Testimonis parlamentaris ; 9)

ISBN 84 - 393 - 5421 - 5

I. Catalunya. Parlament II. Títol III. Col·lecció: Testimonis parlamentaris ; 9

1. Catalunya. Parlament - Història - S. XX - Fonts 2. Discursos de circumstància - Catalunya 3. Discursos catalans

32Reventós, Joan (042)

Fotografia interior: Jordi Gumí

Fotografia coberta: Jordi Gumí (dalt) i Eloi Bonjoch (baix)

Disseny gràfic: 03 BCN Packagers, SL, Barcelona

© Publicacions del Parlament de Catalunya, 2001

Primera edició, juny del 2001 (edició núm. 116)

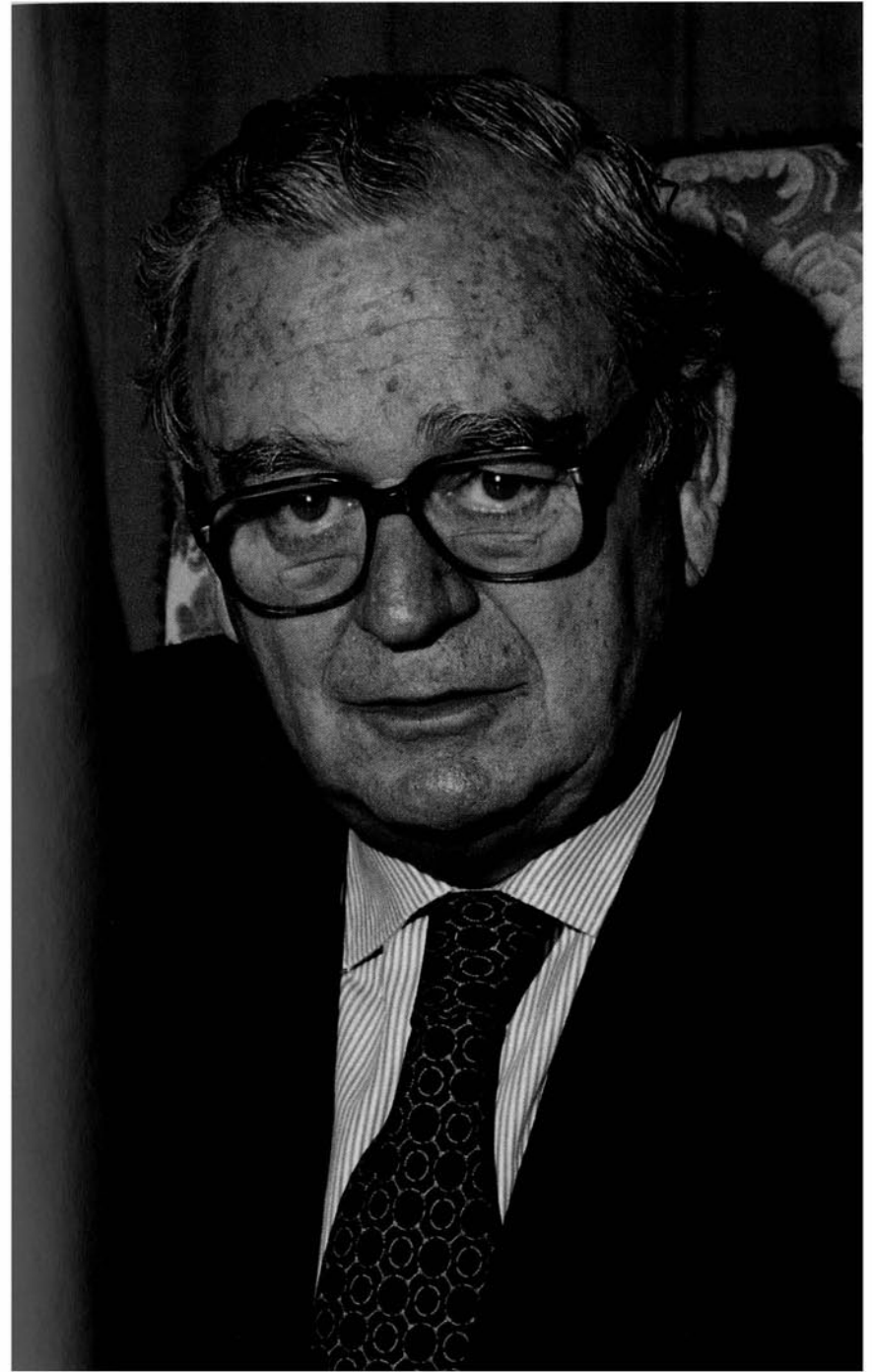
Tiratge: 600 exemplars

Fotocomposició: Indústries Gràfiques Gabriel Gibert, SA

Imprès a: Tallers Gràfics Hostench, SA

ISBN: 84-393-5421-5

Dipòsit legal: B. 30.790/2001

Aquesta publicació culmina, per ara, la línia encetada amb el recull de discursos dels presidents Barrera, Coll i Alentorn i Xicoy.

Les intervencions i altres textos s'han aplegat en quatre grans blocs. El primer i més rellevant està constituït pels discursos pronunciats al Saló de Sessions, des de la funció institucional de la presidència del Parlament. Es recullen tots els discursos de rellevància institucional, i es deixen de banda les abundants intervencions del president en la direcció i la moderació del debat i aquelles que expressen col·lectivament el sentir de la cambra, o el condol pel traspàs d'alguna personalitat. En el cas del president Reventós aquesta secció resulta més curta que en altres presidències, perquè també foren menys nombrosos els seus discursos institucionals, atès que la majoria d'intervencions similars de la presidència en anteriors legislatures, a la cinquena donaren lloc a declaracions institucionals de la Mesa i la Junta, llegides en sessió plenària.

El segon bloc, està constituït pels discursos pronunciats en ocasió de visites institucionals al Parlament de Catalunya, de recepció de delegacions, de preses de possessió i de qualsevol intervenció oficial, en actes institucionals celebrats al palau del Parlament. En aquest cas hi figuren tots els discursos que el president Reventós ha considerat oportú, per donar una mostra significativa de la diversitat d'intervencions i circumstàncies, tot fugint de la repetició. Al president Reventós, home acostumat a parlar en públic, li agradava de preparar acuradament les seves intervencions, manuscriure-les i donar-los lectura, després de fer-les mecanografiar, cosa que ha facilitat la seva conservació i publicació.

El tercer bloc comprèn les paraules pronunciades fora del palau del Parlament des de la seva condició de president. El president del Parlament és invitat sovint a

pronunciar discursos a festes majors, davant d'institucions diverses, i en in-comptables commemoracions. La selecció ha estat feta amb dos criteris: donar una mostra dels diversos llocs i circumstàncies en què el president va intervenir, i recollir especialment aquells discursos o paraules en les quals predomina el vessant institucional sobre el de partit. S'ha procurat també que la mostra, juntament amb la crònica personal, ajudi a dibuixar el perfil més personal del president Reventós.

Finalment el quart i darrer bloc inclou els escrits, els pròlegs i els articles de rellevància institucional, signats des de la condició de president del Parlament. El president Reventós gaudia d'escriure, de comentar l'actualitat, d'intervenir en el debat i la confrontació política; gaudia, també, de fer retrats de les personalitats que havia conegut. Se n'ha inclòs només un recull significatiu, i s'han deixat de banda els escrits fets fonamentalment des d'una perspectiva de partit. Aquest llibre tampoc no aplega la majoria de les semblances escrites pel president Reventós al llarg de la legislatura, ja que han estat publicades a *Entre els records i la nostàlgia* (Barcelona, 1998) i *Novíssimes semblances* (Barcelona, 2000).

Aquest recull de discursos i textos presidencials va precedit de la crònica personal de la legislatura, escrita pel mateix president expressament per a aquesta edició. És un encapçalament que, tot emmarcant els textos aplegats, dona més relleu a la publicació i ajuda a entreveure-hi el tarannà personal i el factor humà del president de les portes obertes, del diàleg i l'atenció personal, de la unitat, de les polítiques de les classes populars i més marginades, de la institucionalització austera,...

Finalment, com a apèndix, es dona una informació resumida de la cinquena legislatura.

Els manuscrits del president Reventós, foren fidelment transcrits per Maria Badia, cap de la secretaria, que comptà amb la col·laboració d'Emília Solà, Núria Malagelada i Lluïsa Gaya, funcionàries adscrites al Gabinet i amb el suport de la cap de premsa Marta Trias, primer, i després de Rafael García Pascuet —pacient sargidor de la memòria, a més—; tots, sota la sàvia, prudent i humaníssima direcció de Jaume Bellmunt, cap del gabinet de la Presidència, que es feia notar només pels seus fruits. Josep Poca ha tingut cura de l'edició.

Les converses amb el president Reventós —represes com si fos ahir més de quinze anys després— feia molt de temps que havien començat, i mai no han d'acabar.

El començament no es l'inici, el final no és l'acabament.

Palau del Parlament, juny de 2001

Ismael E. Pitarch

Lletrat major

Contingut

Introducció	17
V legislatura (1995-1999): crònica personal	19
I. Discursos al Saló de Sessions	41
Obertura de la V legislatura	43
Commemoració de la constitució provisional del Parlament, de l'aprovació de la Constitució espanyola i de la proclamació de la Declaració universal dels drets humans	46
Commemoració del cinquantè aniversari de la Declaració universal dels drets humans	48
II. Intervencions institucionals al Parlament	51
Vint-i-cinquè aniversari de l'Assemblea de Catalunya	53
Seixantè aniversari de la creació de les Brigades Internacionals	56
Primeres Jornades Parlamentàries sobre Mitjans de Comunicació Audiovisual: «Quina televisió per a l'era digital a Europa?»	59

Segones Jornades Parlamentàries sobre Mitjans de Comunicació Audiovisual: «La democràcia a la societat de la informació»	61
Agraïment per la concessió de la Medalla commemorativa de l'Associació Catalana d'Expresos Polítics	64
Terceres Jornades Parlamentàries sobre Mitjans de Comunicació Audiovisual: «Model i finançament de les televisions públiques. Catalunya dins el marc europeu»	66
Benvinguda a la Mesa del Parlament basc	68
Cessió de l'edifici del Parlament a la Generalitat de Catalunya	70

III. Paraules institucionals fora del Parlament	73
Primera conferència Regions - Parlament Europeu: «Las regiones por la constitución europea»	75
Centenari del naixement del president Josep Tarradellas	81
Homenatge a Joan Comorera	86
XIV Premi Literari Montseny	90
Homenatge a Josep Suñol i Garriga	95
Jornada sobre el blindatge jurídic de l'estat del benestar: «Reflexions sobre la reforma de l'estat del benestar»	98
Dia Mundial de l'Holocaust	122
Homenatge a Heribert Barrera	125
«Vint anys de democràcia (1977-1997): una evocació i un balanç»	128
Cloenda de l'assemblea general de la Federació Internacional d'Entitats Catalanes (FIEC)	141
Cinquanta anys de la colla Castellers de Vilafranca	148
«Una nova empena del catalanisme»	152
Pregó de la Festa Major d'Albinyana	169
Cinquantè aniversari de la Declaració universal dels drets humans	173

«El significat de l'Onze de Setembre»	180
Cloenda de l'assemblea del Consell Nacional de la Joventut	193
«Vint anys d'ajuntaments democràtics»	196
Cloenda del curs «Internet i política»	202
Desè aniversari de la creació dels Tribunals Superiors de Justícia	205
Obertura del curs 1999-2000 de la Universitat Pompeu Fabra	207
«Ètica i política»	210
Cloenda de la Jornada sobre Polítiques Municipals i Immigració	222

IV. Pròlegs i altres escrits	225
Presentació de l'obra <i>Legislatura 1992-1995</i>	227
Pròleg al llibre de Rafael Campalans, <i>Política vol dir pedagogia</i>	229
«20 años del PSC: balance y proyecto»	233
Presentació al llibre <i>Els drets de l'infant</i>	236
«Vint anys de Parlament»	237

Apèndix I. Dades sobre la V legislatura	241
Elecció del president del Parlament	243
Elecció i composició de la Mesa del Parlament	244
Nombre de sessions tingudes per la Mesa	245
Constitució i composició de la Junta de Portaveus	246
Nombre de sessions tingudes per la Junta de Portaveus	248
Composició del Ple per grups parlamentaris	249
Temps de treball en el Ple	250
Resum de treballs del Ple	251

Introducció

V legislatura (1995-1999):

crònica personal

La cinquena legislatura del Parlament de Catalunya s'inicià el 5 de desembre de 1995, com a conseqüència dels resultats de les eleccions autonòmiques celebrades el 19 de novembre del mateix any.

Fou una legislatura completa que esgotà els terminis ordinaris previstos per la llei, signe de normalitat democràtica i institucional. En línies generals, es caracteritzà pel bon clima institucional que presidí les seves activitats, per la fecunda producció legislativa, per les intenses relacions institucionals que promogué i per la decidida voluntat d'obrir el Parlament a la societat.

El pacte inicial que possibilità l'elecció, en la meva persona, d'un president del Parlament que no pertanyia a la minoria majoritària, no va suposar que la legislatura es veiés afectada en cap moment per un clima d'hostilitat institucional. La tolerància i el respecte democràtic exercits per part de tots els diputats i diputades i els grups parlamentaris, contribuïren de manera decisiva a diluir qualsevol temptació al respecte. Aquest bon clima institucional, patent portes endins, també ho fou portes enfora. El Parlament va mantenir així, al llarg de la legislatura, unes relacions cordials i fluïdes, basades en el respecte mutu amb tota classe d'institucions públiques i privades, i molt especialment amb el president de la Generalitat i el Consell Executiu.

La cinquena legislatura fou, així, una etapa més del nou període democràtic reinstaurat el 1980. Al llarg d'aquests anys, vàrem seguir consolidant l'autogovern sense afluixar en tot el que fa referència als sostres competencials i mirant sempre de pujar el llistó quan les circumstàncies ho feien possible. Des d'una perspectiva històrica, cal remarcar la importància d'aquests quasi vint anys de

continuitat institucional que constitueixen el període més llarg i estable d'autogovern de la Catalunya contemporània.

La forja d'un parlamentari

Abans d'entrar, però, a fer un recorregut personal pels trets més significatius de la cinquena legislatura, em sento obligat a fer, a tall d'introducció, un breu recompte dels meus records com a parlamentari, experiència que em fou molt útil quan vaig tenir l'honor d'exercir la presidència del Parlament de Catalunya.

El primer que vull subratllar, amb la distància i l'experiència que donen els anys viscuts, és la constatació de la gran dificultat que significà per a mi —i suposo que per a altres companys de generació— el salt de la pràctica política feta en la clandestinitat a la vida política parlamentària, amb els «llums i taquígrafs» que han de presidir tota activitat política democràtica, segons que prescriu l'aforisme clàssic.

Avui, als inicis de l'any 2001, els meus vint-i-vuit anys de vida política clandestina (1949-1977) superen encara els vint-i-tres anys de vida parlamentària (1977-2000). Aquest fet és una manifestació clara de com el conjunt del nostre país, i molt en concret la nostra generació —més d'una vegada he dit que som una generació anella entre els d'abans i els de després de la Guerra Civil—, hem viscut en una tremenda anormalitat política que en bona part explica la nostra inexperiència i també, en gran mesura, els errors comesos.

Aquesta situació excepcional s'accentua com a contrast, en el meu cas, per la tradició oral que vaig rebre de la vida política democràtica desenvolupada pel meu pare i pel meu avi Jaume Carner. Així m'ho ensenyà una visió familiar de l'activitat política i parlamentària, de la qual se'n deduïa una imatge del Parlament —de tots els parlaments, i molt especialment del Parlament de Catalunya— sobresortint i positiva.

No és d'estranyar, doncs, que tot aquest pòsit de records familiars em caigués a sobre en la primera sessió del Ple del Congrés dels Diputats l'any 1977, i que em vingués a la memòria la frase pronunciada a l'hemicicle pel meu avi Jaume Carner, quan digué en una ocasió semblant a la que jo assistia per primera vegada: «O la República somete a Juan March o Juan March someterá a la República». El context, evidentment, havia canviat, però la memòria personal romanía fidel, i amb tota nitidesa, a un bagatge familiar que sempre m'ha acompanyat.

També recordo el dia que, en companyia d'en Pep Jai, vàrem arribar al palau del Congrés per presentar la documentació que ens acreditava com a diputats electes per Barcelona i Tarragona, respectivament. Davant la mirada impertorbable dels dos lleons de bronze, fórem aturats a la porta pels serveis de seguretat. Aquest quedar-se aturat a la porta es va anar repetint, per a en Josep Vidal, fins molt avançada la legislatura constituent. El posat inconfusible d'un pagès del Penedès no quadrava amb la imatge que dels diputats en tenien, els guàrdies o els uixers. Les coses havien canviat, però el pes del passat recent era encara evident.

Aquesta fou la meua estrena en la vida parlamentària. En la memòria acumulada guardo una imatge més aviat avorrida de les sessions dels plens en la Cambra de Diputats, sovint acompanyades d'una sensació d'incomoditat a l'escó. Aquest sentiment també m'acompanyaria després al Senat i al Parlament de Catalunya. Té a veure amb el físic de cada butaca i amb la sensació de no aprofitar el temps amb l'eficàcia que hom hagués volgut, derivada sens dubte d'una certa impaciència personal, d'una voluntat de recuperar al més aviat possible un temps llarg i dolorosament perdut. Calia, doncs, fer un esforç d'adaptació a la nova situació; calia aprendre a valorar el ritme pausat de la vida parlamentària, màxim exponent de la sempre fràgil i imprescindible democràcia per la que tant havíem lluitat, i també a superar les seves inevitables servituds.

Com a contrast, recordo d'aquells temps les intervencions brillants d'alguns dels diputats en els plens, ajustada cadascuna d'elles a la seva personalitat. Recordo Felipe González, per la claredat expositiva i la modulació de la veu. Miquel Roca, per les seves intervencions ben construïdes i adaptades als límits del temps disponible. I els brillants discursos d'Enrique Tierno Galván, meitat intervencions academicouniversitàries, meitat oracions parlamentàries. També tinc en la memòria un recital extraordinari de Ramírez Heredia, el diputat gitano. O la rotunditat de les intervencions de Fraga Iribarne i les subtils maneres de Santiago Carrillo, sense oblidar el coratge parlamentari de Fernando Abril Martorell a les acaballes de l'època Suárez. La nova democràcia anava creant la seva pròpia escola parlamentària.

Durant els debats de la Comissió Constitucional per a l'aprovació de la Constitució, vaig aconseguir que fossin reconegudes en la llei de lleis la possibilitat de constituir agrupacions supramunicipals, fet que obria la porta a l'existència de ple dret de les comarques, tan sentida a Catalunya. També la moció al Ple per la devolució del patrimoni a centenars de cooperatives catalanes espoliades al final de la Guerra Civil, a la qual seguiria una llarga negociació fins a aconseguir-ne el rescabament o la indemnització d'aquella estúpida violència. Tot plegat eren lliçons de com ha de treballar un parlamentari per assolir un objectiu. Començàvem a aprendre que la tenacitat i la paciència són valors imprescindibles per fer avançar qualsevol projecte en un parlament.

D'aquells anys al Congrés, el que més em satisfà però és tornar a llegir les paraules del meu discurs d'aprovació de la Constitució, que em va permetre relligar el present amb el passat i proclamar la veritable fi de la Guerra Civil. Tants anys de lluita havien donat el seu fruit: havíem aconseguit superar el passat i girar full cap a un futur esperançador.

Després dels anys a l'Ambaixada de París, on vaig tenir ocasió de freqüentar les sessions de l'Assemblea Nacional, arribaria al Senat

el 1986. En la meua primera legislatura com a senador, les sessions es feien encara a la sala rectangular del vell convent que recordava la Cambra dels Comuns britànica. Després ho faríem a l'hemicicle del nou edifici senatorial construït aquells anys, per mi d'un gust més que discutible i que recorda el Bundestag alemany.

El Senat no era com el Congrés. Hi havia més tranquil·litat, en bona part derivada de l'alta mitjana d'edat dels membres de la segona cambra. Hi regnava una serenitat que provoca i empara unes bones relacions personals, per damunt de les rivalitats dels grups parlamentaris. En un país en el qual ha prevalgut durant segles la intolerància, és una bona pràctica de diàleg i de respecte.

En la seva Comissió Constitucional viuria el llarg procés d'introduir reformes al Reglament que donà origen a la Comissió General d'Autonomies que vaig tenir l'honor de presidir i que em permeté, en ocasió de celebrar-se la primera sessió, d'ésser el primer senador que utilitzà la nostra llengua en un ple del Senat. És una llàstima que aquesta iniciativa, la força simbòlica de la qual constitueix una espècie de codi genètic de la transformació del Senat en una cambra de representació territorial o de les autonomies, hagi quedat bloquejada a les legislatures de majoria conservadora.

Abans havia presidit la Comissió d'Exteriors, on vaig tenir ocasió de formar el grup parlamentari d'amistat hispanofrancesa i de promoure reunions amb els països més propers de la conca mediterrània (França, Itàlia, Marroc, Algèria i Tunísia). També vaig visitar oficialment, presidint una delegació senatorial, les cambres dels Lords i dels Comuns britàniques. Allí vaig aprendre en directe una lliçó de litúrgia parlamentària que té segles d'història, dirigida per un *speaker* que en aquell moment era sastre d'ofici.

Dels anys del Senat guardo records de vells i bons amics com Alfons Cucó, Jaime Barreiros, Mario Onaindia o Javier Duarte. El mateix puc dir dels ja traspassats Carles Barral, Felip Lorda i Jordi Maragall. Entre els lletraferits, recordo especialment a Manuel

Acuña Novas, un gran escriptor gallec. La pena de després de sopar al restaurant Jacinto forma part d'alguns dels moments intel·lectuals d'alta intensitat de la meua vida.

Del Parlament de Catalunya, el primer record que en tinc està lligat al dia que el vàrem fer obrir, amb l'ajuda inestimable d'en Socias, aleshores alcalde de Barcelona, per celebrar-hi la primera assemblea de parlamentaris catalans, elegits el 15 de juny de 1977, en la qual reivindicàrem l'Estatut i el retorn del president Tarradellas. Fou un esdeveniment històric d'un gran contingut polític i simbòlic, ja que suposà el primer pas cap al restabliment de la Generalitat i de l'autogovern.

També em tornen les imatges adreçant-me als manifestants que culminaven la marxa feta sota el lema «Volem l'Estatut ara mateix.» Aquell dia, del balcó central del palau del Parlament estant, vaig acabar amb unes paraules, sovint repetides, dirigides als ciutadans: «És la terra que retruny.»

La primera sessió constitutiva de l'elegit Parlament de la Generalitat, celebrada el 9 de setembre de 1980, em deixà un record agre-dolç. Jo havia perdut la possibilitat de ser elegit president de la Generalitat, com a conseqüència dels resultats electorals del 20 de març. Per no oblidades, em vindrien aquell dia un cop més a la memòria unes altres paraules de l'avi Jaume Carner en iniciar les sessions del Parlament de l'any 1932. Digué aleshores: «Ara posem-nos a treballar.» Aquella visió del treball parlamentari és la que jo hauria volgut per a la Generalitat restablerta.

Per un sentit del deure patriòtic i una estimació dels resultats electorals adversos, vaig matisar molt la meua intervenció en el Ple del debat d'investidura que elegí per primera vegada Jordi Pujol com a president de la Generalitat.

El meu retorn final al Parlament i la meua elecció com a president de la institució màxima dipositària de la sobirania popular catalana,

prenia, com ho anuncia el títol de l'admirat llibre *L'últim retomb del camí*, el significat de final de trajecte d'una vida pública dedicada a la lluita pel restabliment i enfortiment de les llibertats individuals i col·lectives del nostre poble. Un final de trajecte voluntàriament assumit, car sempre he estat partidari de facilitar la renovació obrint camí a les noves generacions. Però vaig accedir a la presidència de la nostra cambra legislativa amb la màxima il·lusió, disposat a contribuir, des de la meua experiència vital i parlamentària, a fer més fort, més viu i més proper a la ciutadania el nostre Parlament.

V legislatura: context general i herència rebuda

La cinquena legislatura va néixer i es desenvolupà en un context polític caracteritzat, a Catalunya, per la fi de la majoria absoluta de la coalició Convergència i Unió en el Parlament, conseqüència dels resultats electorals del 19 de novembre de 1995.

A Espanya, les coses també estaven canviant: la victòria electoral del Partit Popular del 3 de març de 1996 posava fi a catorze anys de Govern socialista.

La Unió Europea, sota la presidència espanyola durant el segon semestre de 1995, aprofundí la construcció comunitària amb l'ampliació dels Quinze i l'aprovació de l'euro com a moneda única. A l'esfera internacional, la nova situació derivada de la caiguda del mur de Berlín el 1989 s'expressava amb nous conflictes als Balcans i a l'antiga URSS, mentre el vell contenciós entre l'Estat d'Israel i el poble palestí continuava sense trobar solució.

Des d'una perspectiva més social que política, un nou fenomen d'imprevisibles conseqüències començava a obrir-se pas: l'allau migratori econòmic de gent, majoritàriament procedents del Magrib i de l'Àfrica subsahariana, que maldaven per arribar a Europa a través de l'Estret de Gibraltar a la recerca d'unes condicions de vida digna que els seus països d'origen els hi negaven i neguen.

Pel que fa a l'herència rebuda, el Parlament que em trobo, malgrat les fites d'autogovern i els sostres competencials assolits en els seus quinze anys d'existència, és un Parlament mediatitzat, en la seva pràctica política, pel pes aclaparador de les majories durant aquest mateix període. Un Parlament subaltern del poder executiu, desequilibri que estava en la causa i en els orígens de les disfuncions que aleshores patia la nostra cambra legislativa.

En la pràctica, la convencional divisió de poders entre el legislatiu i l'executiu havia acabat evolucionant de tal manera que el Govern i el grup parlamentari de la majoria actuaven com un sol agent polític enfront de l'oposició i dels grups parlamentaris minoritaris.

Aquesta nova realitat, que no era ni és exclusiva del nostre Parlament, ha acabat per afeblir el paper del Parlament davant l'Executiu. Sempre he cregut, i en aquesta línia vaig exercir la presidència, que calia, per pura higiene democràtica, restablir aquest equilibri entre Govern i Parlament, entre majories i minories, consolidant el concepte d'alternativa com una necessitat per a la salut de la vida pública. Majories i minories —de pas sigui dit— que serien més reals, que traduirien millor la diversitat del nostre poble, si disposéssim d'una llei electoral pròpia que donés el mateix valor al vot de tots els ciutadans i compaginés els criteris de proximitat i de proporcionalitat.

Pensava, i penso, que del que es tractava és fer de la tolerància el valor bàsic i essencial de la nostra vida parlamentària, de manera que acceptéssim d'una vegada —no només de paraula, sinó també, i sobretot, per la via dels fets— que els qui sostenen una opinió diferent a la nostra són només adversaris però mai enemics, tal i com ho entenia i practicava l'enyorat Ernest Lluch. Estava i estic convençut que assumir de manera incondicional la tolerància permetrà consolidar la democràcia com a base i fonament de la nostra vida política. Permetrà projectar en la societat la imatge d'un Parlament fort i vital que correspon a la institució clau de volta del sistema democràtic i

centre de gravetat, per tant, de la vida política. És en aquesta direcció que vaig treballar des de la presidència del Parlament.

Un altre aspecte important, pel que fa a l'herència rebuda, és el relatiu als recursos materials disponibles per tal que el Parlament pogués funcionar amb eficàcia. També en aquest cas, i malgrat els esforços i les millores introduïdes en legislatures anteriors, vaig trobar-me amb un Parlament amb nombrosos dèficits materials, molts d'ells derivats de l'endèmica manca d'espai disponible en el palau, immoble d'indiscutible càrrega simbòlica, de notable arquitectura, però també de dubtosa funcionalitat.

Calia fer un esforç d'imaginació, i també pressupostari, perquè els diputats poguessin treballar amb la màxima dignitat, eficàcia i comoditat. Era un contrasentit, per exemple, que els representants del poble no disposessin de despatxos on rebre adequadament els ciutadans. O que votar a l'hemicicle es convertís en un complicat exercici gimnàstic.

Era necessari, doncs, dotar el Parlament de més recursos per resoldre aquests i altres problemes que impediien el seu normal funcionament. No deixa de ser il·lustratiu al respecte el fet que, prenent com a referència les *ratio* pressupostàries, el nostre Parlament no resistia cap comparació amb la majoria dels parlaments del nostre entorn.

Tenia i tinc la convicció que, si volíem aprofundir i millorar les cotes d'autogovern, necessitàvem un Parlament amb més mitjans i més serveis. Només així els diputats podrien fer la seva feina sense patir unes precarietats que repercutien negativament i de forma directa en l'exercici de l'alta funció que tenen encomanada. Disposar de més recursos permetria, també, millorar sensiblement les relacions del Parlament amb la societat: potenciar la seva imatge i estimular la democràcia participativa amb l'ajut de les noves tecnologies, enteses no com un guarniment de la modernitat sinó com una eina eficaç i alliberadora.

L'activitat legislativa: inventari i balanç

La funció legislativa ha estat considerada, convencionalment, la funció més genuïna dels parlaments, ja que es tracta, ni més ni menys, d'elaborar i aprovar les regles —les lleis— que el Govern i els ciutadans han d'observar.

Aquesta prerrogativa natural del Parlament no ha canviat amb el pas dels temps, però sí que ho ha fet, i de manera substancial, el protagonisme de la iniciativa legislativa. Els parlaments han passat de ser el lloc on es proposen, es debaten i s'aproven les lleis, a ser la institució a la qual se li proposen les lleis perquè siguin debatudes i aprovades. Ha passat de tenir una funció legislativa activa a tenir-la passiva. La iniciativa legislativa ha passat, en definitiva, dels parlaments als governs.

El Parlament de Catalunya no ha estat una excepció a aquesta tendència general, com ja ha quedat apuntat anteriorment. El pes aclaparador de les majories que donen suport al Govern sobre les minories, i una certa insensibilitat sobre la naturalesa mateixa del fenomen, han acabat per accentuar el paper passiu de la cambra legislativa, en molts de casos limitada simplement a sancionar les iniciatives legislatives del Govern. L'abús del procediment d'urgència en la tramitació d'algunes lleis importants, la insuficiència dels mitjans necessaris perquè les minories puguin exercir amb eficàcia la funció essencial de control del Govern i la impossibilitat, al llarg de la legislatura, d'arribar a un acord per a la imprescindible reforma del Reglament, són elements que expliquen, potencien i perpetuen la situació creada.

L'activitat legislativa de la cinquena legislatura és ben il·lustrativa al respecte: de les 70 lleis aprovades, la iniciativa legislativa ha correspost en 61 casos al Govern de la Generalitat mitjançant el corresponent projecte de llei, mentre que les 9 lleis restants ho foren a partir de proposicions de llei elaborades pels grups parlamentaris. A remarcar, per la seva novetat i pel que fa a la iniciativa legis-

lativa, la tramitació de dues proposicions de llei sorgides de la iniciativa legislativa popular.

Malgrat tot, la producció legislativa de la cinquena legislatura fou fecunda, per sota de les tres primeres legislatures (78, 82 i 79 lleis, respectivament) i molt per sobre de la quarta (44 lleis).

El gruix de les 70 lleis aprovades afecta l'organització i regulació de l'administració de la Generalitat i de la seva funció pública (20 lleis) i l'administració local (2 lleis). D'aquest grup en destacaria la Llei de la Carta municipal de Barcelona, per la seva importància institucional i per les dificultats, finalment superades, que durant anys van impedir la seva aprovació per manca del consens necessari.

El segon gran paquet legislatiu aprovat el conformen les lleis presupostàries i financeres, amb un total de 13. Un tercer grup, de 7 lleis en total, té relació amb l'associacionisme i els col·legis professionals.

Pel que fa a la seva incidència en la vida ciutadana, destaquen les 6 lleis reguladores de diferents aspectes del dret civil. De totes elles en remarcaria el Codi de família i la llei d'unions estables de parella, aquesta última pionera en la legislació europea. Algunes lleis de protecció del medi ambient i assistència social, com la que institueix la renda mínima d'inserció, poden inscriure's en aquest apartat.

Pel seu caràcter simbòlic, van merèixer un ampli ressò en l'opinió pública la Llei de política lingüística, aprovada després d'una àmplia consulta prèvia del Parlament amb entitats i destacades personalitats de la vida cultural i associativa catalana, i la de les seleccions esportives catalanes, sorgida de la iniciativa popular.

Per acabar amb aquest apartat legislatiu, cal remarcar que el Parlament de Catalunya, en l'exercici de la seva facultat de proposta legislativa a les Corts Generals, va aconseguir que per primera vegada una llei orgànica de l'Estat fos modificada per iniciativa

d'un parlament autonòmic. Concretament, la nostra Proposició de llei de modificació de la Llei Orgànica 5/1984, de compareixença davant les comissions d'investigació del Congrés i del Senat, va ser aprovada per unanimitat pel Congrés dels Diputats.

El control de l'acció de govern

El control de l'acció de govern és, de fet, la funció més important que té un parlament. Val a dir, però, que a la pràctica és una funció, el titular real de la qual no és el conjunt de la cambra, sinó la minoria parlamentària que actua així com un veritable contrapoder. Però com acostuma a passar, l'Executiu i la majoria parlamentària es resisteixen a eixamplar l'abast, els àmbits i els instruments de control.

No m'estendré, per haver-ho fet anteriorment, en glossar els entrebancs que en el nostre Parlament tenen les minories per exercir aquesta funció bàsica, dificultats vigents també al llarg de la cinquena legislatura. El que sí vull, però, és cridar l'atenció, una vegada més, sobre un fet evident: o es dota les minories dels instruments necessaris per exercir amb comoditat la seva funció de control de l'acció de govern, o el Parlament anirà derivant cap a una institució decorativa i purament referendària de les decisions polítiques del Govern i la majoria parlamentària.

Tot i així, l'impuls i el control de l'acció política i de govern fou molt activa al llarg de la legislatura, i els diversos mecanismes de control de l'Executiu foren àmpliament usats pels grups parlamentaris.

Algunes dades ho confirmen: a més del debat d'investidura, es van fer 9 debats generals, 3 dels quals corresponen a l'orientació política general que es celebra anualment. A iniciativa del president de la Generalitat, també es va celebrar un debat sobre l'autogovern a Catalunya. I a iniciativa dels grups parlamentaris hi hagué 5 debats generals monogràfics, dedicats a l'atur i a la creació d'ocupació, la

política agrària, la política educativa, la política social i de benestar i la previsió i extinció d'incendis forestals. De tots aquests debats, el que recordo més viu i intens va ser probablement el darrer, celebrat durant l'agost de 1998 quan encara els incendis afectaven una part de Catalunya i l'impacte era força viu en el conjunt de la societat catalana.

En un altre ordre de coses, dins del mateix capítol, cal recordar les 305 interpel·lacions substanciades que donaren lloc a 168 mocions, així com 234 respostes orals del president de la Generalitat en les seves compareixences quinzenals a les sessions de control, pràctica que va consolidar-se al llarg de la legislatura però que no va traslladar-se al Reglament del Parlament. Els consellers de la Generalitat, per la seva banda, van respondre un total de 298 preguntes orals en ple i 683 en comissió, mentre que el Consell Executiu donà resposta escrita a un total de 12.617 preguntes formulades pels grups parlamentaris. És de justícia deixar constància aquí de la bona disponibilitat demostrada, tant pel president de la Generalitat com pels membres del Consell Executiu, en les seves compareixences a les sessions de control.

Tot plegat no sembla mal balanç, si tenim en compte els mecanismes de control realment existents. Crec, però, que per tal de revitalitzar la vida parlamentària, caldria dotar el Parlament de nous instruments de control, complementaris dels convencionals, com són la moció de censura constructiva, les compareixences de membres de l'Executiu, les interpel·lacions i preguntes i les comissions d'investigació.

Caldria introduir noves tècniques de control (mocions de les minories, reserva d'una part de l'ordre del dia a les minories, comissions de control a petició de les minories) i ampliar-ne els àmbits (gestió pressupostària i financera del Govern, dotant el Parlament d'una oficina de gestió pressupostària; avaluació de la producció normativa quan desenvolupa la legislació aprovada pel Parlament; nomenament de càrrecs públics de l'Executiu, fent audiències prè-

vies al Parlament). En la mateixa línia, i de manera més concreta, caldria agilitar el temps i l'oportunitat del control parlamentari (preguntes urgents a contestar en 24-48 hores), facilitar l'audiència pública dels sectors afectats per un projecte de llei (audiència en comissió de representants dels sectors afectats prèvia a la tramitació d'un projecte de llei). Com també seria molt important donar la màxima difusió i publicitat a les activitats de control (retransmissió en directe per les televisions públiques de les sessions de control al president de l'Executiu i la creació d'un canal temàtic dedicat al Parlament); em congratulo que alguna d'aquestes últimes iniciatives s'hagin obert camí durant la sisena legislatura.

Naturalment, tot aquest paquet de mesures, com algunes d'altres que al llarg del text he anat proposant, sempre pensades en restablir per al Parlament el lloc que li pertoca com a centre de la vida política; són impossibles de dur a terme sense un ampli consens i sense un canvi de sensibilitat de les majories respecte al paper a jugar per les minories en la vida parlamentària.

Les relacions institucionals

Durant la cinquena legislatura va ser norma de la presidència del Parlament mantenir i potenciar les relacions amb tota classe d'institucions públiques i privades, ja fossin locals, autonòmiques, estatals, europees o internacionals, situades més enllà dels límits de la Unió Europea. El resultat fou que la presidència, així com els diferents òrgans parlamentaris —Mesa, grups parlamentaris i comissions—, vàrem mantenir durant aquells anys centenars de reunions i contactes que enriqueixen la xarxa de relacions del nostre Parlament, alhora que donàvem a conèixer la nostra realitat nacional davant de les més variades instàncies. Sense ànim de ser exhaustiu, vull fer esment d'alguns dels episodis més significatius.

Pel que fa a les institucions de l'Estat, consignar la visita al Parlament de la Infanta Cristina de Borbó, així com les dels presidents

del Congrés de Diputats, Fèlix Pons i Federico Trillo; la presidenta del Senat, Esperanza Aguirre; el president del Tribunal Suprem, Javier Delgado, i alguns ministres del Govern central.

Quant a representants de parlaments autonòmics, van visitar el nostre Parlament dos presidents del Parlament d'Extremadura; la presidenta i la Mesa del Parlament de Navarra; el president i la Mesa del Parlament d'Astúries; el president de las Cortes de Aragón; el president del Parlament d'Andalusia; el president de l'Assemblea de Madrid, i el president i la Mesa del Parlament d'Euskadi.

De les institucions europees, vàrem rebre la visita del president de la Comissió Europea, Jacques Santer; del president del Parlament Europeu, José M. Gil Robles; de l'expresident de la Comissió Europea, Jacques Delors, així com de dues delegacions de parlamentaris europeus.

En l'apartat de representants de governs i parlaments estatals, ens visitaren el copríncep episcopal d'Andorra, doctor Martí Alanís; l'expresident de l'Equador, Rodrigo Borja; i l'exprimer ministre d'Hongria, Gyula Horn. També, diversos ministres de Polònia, Romania, Rússia, Grècia, Algèria i Dinamarca, així com el secretari d'Estat per a Escòcia del Govern britànic; el president del Consell Nacional de Suïssa; el president del Senat del Canadà; el president de la Conferència Consultiva Política del Poble Xinès; el president del Consell de la Federació de Rússia, i el president de la Cambra de Representants de l'Uruguai. Podem acabar aquest apartat fent esment de les visites de tres delegacions de la Duma russa, en una de les ocasions per celebrar en el nostre Parlament unes jornades parlamentàries russocatalanes; així com delegacions de parlamentaris argentins, mexicans, algerians, britànics i finlandesos.

Diversos representants de governs i parlaments regionals també feren cap al palau del Parlament: el primer ministre de Quebec; l'alcalde i governador de Bòsnia; el ministre de l'Interior de Bremen;

una delegació de la província xinesa de Juingan; una delegació de l'Estat de Washington, i delegacions de parlamentaris de Renània-Westfàlia, Sicília, Vèneto, Bremen, Brussel·les i Valònia.

Els representants dels pobles oprimits sempre tingueren les portes del Parlament obertes. Fou per a mi d'una especial emotivitat rebre les visites del Dalai Lama; del president del Parlament kurd a l'exili, i del president de la República Àrab saharauí democràtica, visita aquesta última que generà una especial activitat del Parlament mitjançant els diputats de l'intergrup parlamentari.

Més enllà de les relacions habituals amb les diverses institucions que componen la Generalitat de Catalunya, el Parlament també va mantenir relacions continuades i positives amb les diverses institucions establertes a Catalunya: ajuntaments, universitats, Tribunal Superior de Justícia, etc.

Durant la legislatura, el Parlament també va participar en les reunions anuals de presidents de parlaments autonòmics i va incorporar-se a la Conferència d'Assemblees Legislatives de les Regions Europees que començaren a celebrar-se el 1996.

Una delegació del Parlament va visitar Cuba, invitada pel Parlament cubà: allí vaig tenir ocasió de conèixer Fidel Castro. També vaig visitar, invitat pel seu president, les Corts d'Aragó, i vaig assistir a Brussel·les a la celebració de la primera assemblea de la Federació Internacional d'Entitats Catalanes, ocasió immillorable per conèixer la realitat dels catalans dispersos arreu del món i oferir-los el suport del Parlament

A la vista del llistat d'activitats desplegades, no em sembla exagerat de dir que les relacions institucionals del Parlament foren intenses durant la cinquena legislatura.

Per pur atzar cronològic, la cinquena legislatura fou també un període en què sovintejaren alguns aniversaris d'esdeveniments significatius per a Catalunya i la institució parlamentària. Conscient

del seu contingut, alhora simbòlic i pedagògic, el Parlament els commemorà amb la solemnitat que es mereixien.

Varen tenir una especial rellevància les sessions plenàries commemoratives del 50è aniversari de la Declaració universal dels drets humans (1998) i la del centenari del president Tarradellas (1999). Amb aquesta última, les institucions i les forces polítiques catalanes van voler un acte de plena normalització de la nostra història recent.

També foren commemorats, amb actes celebrats al Parlament, el XXV aniversari de l'Assemblea de Catalunya (1996) i l'aniversari de la proclamació del Drets de l'infant (1998). I guardo un especial record de l'acte d'homenatge a les Brigades Internacionals (1998).

La projecció del Parlament en la societat

Fer tot el possible per obrir el Parlament a la societat, fer que el Parlament esdevingués la casa gran de tots els ciutadans de Catalunya, sense exclusions: vet aquí l'objectiu, ja present en el meu discurs d'acceptació de la presidència, que vaig proposar-me dur a terme durant la legislatura.

Aquesta voluntat d'obertura, proximitat i transparència es palesà en diferents iniciatives i direccions. Miraré d'exposar-les amb la màxima brevetat.

En primer lloc, va potenciar-se l'obertura del procediment legislatiu habitual, amb la tramitació de dues proposicions de llei emanades de la iniciativa legislativa popular (incineració de residus i seleccions esportives catalanes).

El Parlament també va obrir-se a la societat, recollint la diversitat de les seves opinions, en la tramitació de determinades lleis —com la de política lingüística— i en el tràmit de compareixença de per-

sones representatives de la societat civil en diferents comissions parlamentàries.

En segon lloc, i en la mesura de les nostres possibilitats, vàrem apostar fort per posar les noves tecnologies al servei d'aquesta política d'obertura a la societat. Vàrem millorar l'accessibilitat a la informació parlamentària a través del web del Parlament i vàrem participar en dos projectes capdavaners de la mateixa naturalesa: el projecte «Democràcia web», de la Fundació Bofill, creat amb la voluntat d'animar la participació ciutadana amb els projectes legislatius en discussió en el Parlament, i el projecte «Parlament obert» de la Universitat Politècnica de Catalunya, dirigit als universitaris que cursaven estudis de dret.

Tercer aspecte. Una novetat introduïda en aquesta legislatura fou l'organització, conjuntament amb la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, d'unes jornades anuals de debat sobre mitjans de comunicació audiovisuals. Se'n celebraren tres al llarg de la legislatura dedicades a: «Quina televisió per a l'era digital a Europa» (1997), «La democràcia a la societat de la informació» (1998) i «Model i finançament de les televisions públiques» (1999). Les ponències i debats de les tres jornades foren recollides en tres llibres.

El Parlament va esmerçar-se en donar acollida a un bon nombre d'iniciatives sorgides de la societat civil i del món acadèmic. D'entre elles en remarcaria: l'acte de lliurament dels Premis Solidaritat de l'Institut de Drets Humans de Catalunya; les jornades anuals del Consell Català del Moviment Europeu, i el suport a la Federació Internacional d'Entitats Catalanes, abans esmentada, d'acord amb la Llei de relacions amb les comunitats catalanes de l'exterior aprovada el desembre de 1996. En aquest compromís amb les activitats de la societat civil rau el quart punt de la política d'obertura del Parlament a la ciutadania.

En cinquè lloc, continuàrem una decidida política de portes obertes. Més de 100.000 persones —de les quals 60.000 foren escolars—

visitaren el palau del Parlament durant la legislatura, i unes 17.500 assistiren —malgrat les dificultats derivades de la manca d'espai— a les sessions plenàries. També vàrem obrir molt el ventall de les invitacions per a la diada de l'Onze de Setembre.

I en sisè lloc, i ja per acabar, des de la presidència del Parlament va fer-se tot el possible per assistir a tot tipus d'actes on la meua presència era requerida. D'aquesta manera, el Parlament de Catalunya, representat pel seu president, va ser present, sense fer distincions, en una munió d'actes del més variat contingut, des de solemnes actes acadèmics a entranyables festes majors dels nostres pobles. El recull de textos aplegats en el present volum dona fe d'aquest pelegrinatge arreu del país, visitant els seus pobles i ciutats, les seves institucions i entitats. Vull deixar constància que arreu vaig ser ben rebut i que arreu vaig sentir un corrent de simpatia que jo entenia que ultrapassava la meua persona i s'adreçava a la institució a la qual molt orgullosament representava.

A manera d'epíleg

Torno al principi. Haver tingut l'oportunitat de presidir el Parlament de Catalunya ha estat per a mi una de les satisfaccions més grans de la meua vida política, alhora que una impagable experiència personal, vital.

Quatre anys d'intensa activitat són també una deu de records. N'he guardat un per exposar-lo aquí, gairebé a l'hora del comiat, per la seva importància real, per la seva càrrega simbòlica i per la immensa satisfacció personal que em va produir: em refereixo a la donació per part de l'Ajuntament de Barcelona, de la seu del Parlament, a la Generalitat, canvi de titularitat que va fer-se en el trànsit entre la cinquena i la sisena legislatures. Si bé el Parlament ja formava part, per mèrits propis, del patrimoni moral del poble de Catalunya, aquesta donació el convertia en propietari real, en propietari de ple dret.

Amb aquesta donació, culminava un procés reivindicatiu en què també havien participat els presidents del Parlament de les quatre legislatures anteriors. A la fi aconseguíem aprovar tots plegats una assignatura que teníem pendent malgrat els vint anys d'autogovern. La contribució al feliç desenllaç final de l'alcalde de Barcelona, Joan Clos, i del conseller de la Presidència, Xavier Trias, fou decisiva. El meu agraïment més sincer a tots dos.

Poc importa ara, si el Parlament real que vaig trobar i presidir estava molt o poc allunyat del parlament ideal que cadascú porta al cap: en el meu cas, un parlament centre i motor de la vida política capaç de respondre en temps real a les preocupacions i problemes reals dels ciutadans. A l'hora de l'inevitable balanç, el que compta és la feina feta. I en aquest sentit el que puc assegurar és que vaig posar en l'exercici de la presidència tota la meua energia, tot el meu entusiasme i tota la meua experiència; tot el que tinc, en poques paraules.

Naturalment, la feina feta hagués estat impossible sense la col·laboració entusiasta de moltes persones. És de justícia que expressi aquí el meu agraïment públic a tots els diputats i diputades que, amb la seva dedicació i sensibilitat institucional, m'ajudaren a dur endavant la tasca encomanada. Un agraïment que faig extensiu a tots els membres de la Mesa, els quals m'ajudaren molt a superar el fet que jo fos l'únic representant del meu grup al Parlament, cosa que no havia passat mai. I a la Junta de Portaveus, la qual treballà sempre en un ambient de cordialitat, malgrat les naturals diferències d'opinió.

També vull citar els lletrats i funcionaris del Parlament, amb una especial menció a l'Oficial Major, Ismael Pitarch, i als membres de l'equip tècnic del meu gabinet. Tots ells, cadascú des de la seva responsabilitat, contribuïren amb el seu treball a la tant necessària exemplaritat de la funció pública parlamentària.

Deixar la presidència i situar-me en l'estadi de jubilació com a final de la vida política, ha estat un acte voluntari. Penso que ha

estat, a la vegada, un acte ple de seny i d'impuls en favor de la causa de facilitar el relleu sempre necessari, amb la confiança que allò que no vaig saber o poder fer, altres ho faran. Crec també que és una decisió que complementa, de manera positiva, una estratègia orientada sempre a la fidelitat i voluntat de servei al meu poble.

Maig de 2001
Joan Reventós i Carner

I. Discursos al Saló de Sessions

Obertura de la V legislatura

Diari de Sessions del Parlament de Catalunya, núm. 1, sessió plenària núm. 1, del dia 5 de desembre de 1995.

Senyores diputades, senyors diputats, molt honorable senyor, digníssimes autoritats, excel·lentíssimes senyores i senyors, distingits invitats, permeteu-me unes breus paraules. Les primeres, d'agraïment en nom de tots els membres de la Mesa i en el meu propi, per la confiança i la responsabilitat que ens heu conferit. Tractarem de ser-ne dignes, d'aquest alt honor.

Unes segones paraules, de record i evocació dels meus predecessors en la presidència d'aquesta cambra: el molt honorable Heribert Barrera i Costa, el molt honorable Miquel Coll i Alentorn, malauradament ja traspasat, i el molt honorable Joaquim Xicoy i Bassegoda; per al que és aquí avui present, una respectuosa salutació, expressant alhora la meva convicció que el seu treball és un exemple per a tots nosaltres i un estímul de superació per a mi.

Penso que ningú se sentirà contradit si valoro que la cinquena legislatura d'aquest Parlament obre una etapa parlamentària nova. Està singularitzada pel que es pot qualificar de variació democràtica; es desprèn dels resultats de la jornada electoral del proppassat 19 de novembre. Comporten un canvi, una matisada situació diferent, en la qual res és ben bé igual. En aquesta nova etapa vull proclamar i deixar constància que aquesta presidència assumeix el compromís de respectar, complir i fer complir el nostre Reglament, en el qual es concreta la garantia dels nostres drets com a diputades i diputats. El compromís de respectar i fer que siguin respectats els drets de totes les diputades i diputats i dels grups parlamentaris i de totes les minories, començant per la més gran i acabant per la més petita. El compromís de defensar les prerrogatives d'aquest cos legislatiu, de tots i cada un dels seus membres, sigui quina sigui

la seva afiliació política. Estic convençut que en la interpretació del Reglament del Parlament, aquesta presidència i la Mesa ho faran amb tota la imparcialitat i objectivitat i la màxima flexibilitat i amplitud possibles. També el compromís de vetllar perquè els debats es desenvolupin amb la serenitat i dignitat pròpies del Parlament de Catalunya, fent possible la llibertat d'expressió màxima amb el respecte mutu per la dignitat dels seus membres.

Si estem en una etapa parlamentària nova, comportarà nous equilibris, en què seria bo, per part de tots, desenvolupar pràctiques constants que accentuïn la voluntat de diàleg, ampliïn les àrees d'aplicació de pactes i acords i generalitzin en el possible les pràctiques de consens. Ens caldrà a tots aconseguir —per dir-ho amb paraules de Salvador Espriu— que, ni en els moments més tensos, mai es trenquin els ponts de diàleg. Caldrà que tots compartim l'afany de donar la màxima eficàcia als treballs conjunts, assentats en l'objectiu comú de servir Catalunya i tots els seus ciutadans, aixecant al màxim els continguts i la qualitat política i jurídica dels textos legislatius, a fi de garantir la seva llibertat i el seu benestar.

En base a la pluralitat inqüestionable, seria bo que es pogués avançar en un millor desplegament institucional del Parlament i portar-lo al màxim possible de les seves potencialitats. En aquest sentit, vull dir que aquesta presidència acollirà amb tot interès els suggeriments que li vulguin fer arribar els grups parlamentaris i, per tant, cadascun dels diputats i diputades. El desplegament institucional i la pluralitat d'aquest Parlament haurien de permetre'ns avançar vers un Parlament més obert i més transparent, en el qual tothom s'hi senti representat i ningú s'hi pugui sentir decebut. En definitiva, obtenir una major vitalitat parlamentària.

Diré més: més enllà dels organismes propis del Parlament —el Ple, la Mesa i la Junta de Portaveus, els grups parlamentaris i les comissions—, més enllà, però sempre per iniciativa dels diputats i grups parlamentaris, caldria fer del Parlament lloc d'encontre, trobada i treball dels seus membres entre si i amb la societat civil. Aquesta

presidència pensa que pot ésser objectiu comú a tots impulsar nous instruments de treball parlamentari, plurals i rigorosos, dels quals és possible esperar un resultat estimulants per a tots. Precisar idees i projectes concrets és una perspectiva que tots hem de tenir oberta.

Senyores diputades i senyors diputats, aquesta presidència, com tota la Mesa, es considera al vostre servei, al servei dels legítims representants del poble de Catalunya. Estic convençut que aquesta cambra i tots els seus membres ens ajudaran a complir el nostre treball. Senyores diputades i senyors diputats, estic segur també que tots vostès mostraran una actitud de diàleg i una activitat diligent que faciliti la tasca de tots i, per descomptat, una voluntat de posar l'interès de Catalunya per damunt de qualsevulla altra consideració. Demano també per endavant que vulguin excusar els errors que pugui cometre: els puc assegurar que no seran mai intencionats.

Acabo les meves paraules: les acabo amb emoció patriòtica, sentit de la responsabilitat i il·lusió pel futur de Catalunya. Estimo, com tots vostès, Catalunya; estimo la seva gent, estimo el nostre poble, la nostra terra, i voldria dir a tots els diputats i diputades que sempre seré fidel a les meves conviccions més profundes per fer d'aquest, el nostre país, Catalunya, el més lliure possible, el més tolerant i el més solidari.

Declaro solemnement constituït en aquest acte el Parlament de la cinquena legislatura.

I acabo: les seves senyories seran convocades en els propers dies per a la primera sessió, que serà d'investidura del president de la Generalitat.

S'aixeca la sessió.

(Aplaudiments perllongats. La cambra, dempeus, entona l'himne nacional de Catalunya.)

Commemoració de la constitució provisional del Parlament, de l'aprovació de la Constitució espanyola i de la proclamació de la Declaració universal dels drets humans

Diari de Sessions del Parlament de Catalunya, sèrie P, núm. 5, sessió plenària núm. 3, del dia 19 de desembre de 1995.

Senyores i senyors diputats, abans d'entrar en l'ordre del dia d'aquesta sessió, vull recordar breument tres aniversaris importants que s'escauen durant el mes de desembre: el seixanta-tres aniversari de la constitució provisional del Parlament de Catalunya; el dissetè aniversari del referèndum de la Constitució espanyola, i el quaranta-set aniversari de la proclamació de la Declaració universal dels drets humans. Totes tres commemoracions ens ajuden a recordar el sentit de la nostra responsabilitat com a representants de les ciutadanes i els ciutadans de Catalunya. L'aniversari de la constitució del primer Parlament de la Catalunya autònoma recorda una fita de gran simbolisme, pel que va tenir d'expressió de continuïtat nacional de Catalunya i també pel fet que, pocs dies més tard, Lluís Companys fou elegit primer president del Parlament. Amb l'aniversari de la celebració del referèndum per aprovar la Constitució espanyola de 1978 recordem el moment que va omplir el Parlament una nova etapa de la nostra vida col·lectiva, en la qual el poble de Catalunya donava així un nou pas ferm i segur cap al seu autogovern, en el marc d'una Espanya plural i fraternal. I, finalment, però no en darrer lloc, celebrem el quaranta-set aniversari de l'aprovació i la proclamació de la Declaració universal dels drets humans de les Nacions Unides, el 10 de desembre de 1948, veritable consciència ètica d'aquest segle terrible, i que el Parla-

ment de Catalunya es va comprometre a commemorar anualment, segons va acordar l'any 1982.

Senyores i senyors diputats, no vegin en aquestes paraules un acte purament ritual: més aviat vol ser un exercici de memòria activa de desvetllament dels sentiments cívics que són propis d'una societat adulta i plena, i que voldríem conformada per dones i homes irreductibles com a individus i solidaris com a ciutadans, dit amb les velles paraules del gran escriptor portuguès Miguel Torga.

Commemoració del cinquantè aniversari de la Declaració universal dels drets humans

Diari de Sessions del Parlament de Catalunya, sèrie P, núm. 102, sessió plenària núm. 67, del dia 10 de desembre de 1998.

Senyores i senyors diputats, s'obre la sessió plenària commemorativa del cinquantè aniversari de la Declaració universal dels drets humans.

Hi ha moments en la vida de les institucions en què convé parar especial atenció als símbols que les distingeixen. Avui, 10 de desembre de 1998, és un d'aquests moments especials. I ho és perquè el nostre Parlament, des del moment de la seva recuperació i represa, ha volgut tenir com a referència de la seva activitat la Declaració universal dels drets humans. De tal manera és així que, l'any 1982, va aprovar una resolució per la qual s'acordava commemorar anualment la data rellevant del 10 de desembre pel fet de ser l'aniversari de l'aprovació i la proclamació de la Declaració universal dels drets humans. Així ho hem vingut fent cada any des d'aleshores, i amb més raó, doncs, ho fem en l'any del cinquantenari, amb la solemnitat que mereix l'efemèride.

La tradició d'aquesta commemoració al Parlament de Catalunya ha volgut lligar la vocació de la Declaració universal amb dues efemèrides més pròximes a nosaltres esdevingudes en aquesta època de l'any.

En primer lloc, l'aniversari de la constitució provisional del primer Parlament de Catalunya, esdevinguda el 6 de desembre de 1932, que representa una fita de gran simbolisme, pel que va tenir d'expressió de la continuïtat nacional de Catalunya després de més de

dos-cents cinquanta anys de no disposar d'un òrgan de representació de la sobirania del nostre poble.

En segon lloc, també evoquem l'aniversari del referèndum de la Constitució de 1978, que va obrir una nova etapa democràtica de la nostra vida col·lectiva, consagrant el principi de la sobirania popular, el ple reconeixement dels drets fonamentals i de les llibertats públiques i el dret a l'autogovern de les nacionalitats i regions. Als vint anys de la seva aprovació, i més enllà dels diferents balanços que es puguin fer des de la pluralitat de posicions polítiques representades en aquest Parlament, és bo recordar que la Constitució de 1978 és la nostra referència més directament i jurídicament efectiva pel que fa als drets fonamentals.

Una referència que recull el nostre Estatut d'autonomia, en el seu article vuitè, quan proclama que els ciutadans de Catalunya són titulars dels drets i deures fonamentals establerts en la Constitució, i, més endavant, quan insta la Generalitat a promoure les condicions per tal que la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en què aquest s'integra siguin reals i efectives i a remoure els obstacles que impedeixin o dificultin llur plenitud.

Podem dir que el nostre sistema polític i el nostre ordenament jurídic descansen sobre la base del reconeixement efectiu dels drets humans, i tenen com a referència normativa superior la Declaració universal dels drets humans i els pactes i convencions internacionals que els desenvolupen i, com a referències més properes, la Constitució de 1978 i l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 1979. El Parlament de Catalunya és, en aquest context normatiu que l'obliga, un servidor dels drets humans. Crec que la seva legislació i la seva activitat d'impuls i control de l'obra de govern en tots aquests anys ha estat efectivament positiva per a l'arrelament i el creixement dels drets humans i, per tant, ha estat fidel a la seva vocació de ser la casa dels drets de tots els ciutadans i de totes les ciutadanes de Catalunya.

II. Intervencions institucionals al Parlament

Vint-i-cinquè aniversari de l'Assemblea de Catalunya

Palau del Parlament, 6 de novembre de 1996.

Molt Honorable President, senyores i senyors, bona tarda i benvinguts.

Quan parlàvem de com celebrar aquest vint-i-cinquè aniversari de la fundació de l'Assemblea de Catalunya va semblar adient i natural que el marc fos el Parlament de Catalunya. La pluralitat política dels components de l'Assemblea es reflecteix avui dia en els grups parlamentaris. Com aleshores, ens aglutina a tots la voluntat de servei a Catalunya.

Si bé aleshores, i a diferència d'ara, l'objectiu prioritari era la restauració de la democràcia i, evidentment, de les institucions pròpies del nostre poble, aquest objectiu es basava en un catalanisme polític comú a tots els integrants de l'Assemblea de Catalunya. Aquest catalanisme polític va ser el catalitzador que va permetre que la representació ciutadana fos tan nombrosa.

L'èxit més important de l'Assemblea de Catalunya va ser la força que tingué per coordinar, no només l'oposició al règim franquista d'aquell moment, sinó també la participació de moviments no estrictament polítics, els sindicats, així com les associacions de veïns o els col·legis professionals, que creien en la democràcia i lluitaven per a la seva restauració. L'ampli ressò ciutadà de l'Assemblea es va fer palès, com molts de vostès recordaran, en les manifestacions multitudinàries reclamant els tres punts de l'Assemblea de Catalunya: «Llibertat, amnistia i estatut d'autonomia». Mai, fins aleshores, no s'havia aconseguit mobilitzar tanta gent, tan diversa i durant tant de temps amb un objectiu comú. Aquesta va ser la gran força de l'Assemblea, la capacitat de fer de catalitzador del

sentiment popular. Per això les mobilitzacions promogudes per l'Assemblea de Catalunya van tenir continuïtat. Aquesta continuïtat va ser possible perquè els objectius no eren puntuals. Eren la manifestació de tot un poble que exigia uns drets fonamentals arrabassats cruelment anys abans.

Ara ens congratulem de que va tenir l'Assemblea de Catalunya. Èxit ciutadà i èxit de ressò internacional. Al meu entendre, no podia ser d'altra manera, perquè ens avalava la raó. I, sobretot, perquè defensàvem la nostra raó pacíficament. Aquest pacifisme feia més evident la repressió de la dictadura. No oblidem que la constitució de l'Assemblea va coincidir amb el procés de Burgos.

La mostra més evident que ens avalava la raó és la unitat de les forces polítiques i ciutadanes. Teníem al darrere el mínim comú denominador del catalanisme polític. No oblidem que el progrés nacional de Catalunya ha anat sempre lligat a la unitat de les forces del catalanisme polític entorn d'una plataforma bàsica. Dels tres intents d'afirmació positiva i institucional del nostre dret a l'autogovern, realitzats durant el nostre segle, tan sols s'ha consolidat l'iniciat l'any 1977 amb el restabliment de la Generalitat provisional i refermat amb la Generalitat estatutària a partir del 1980.

Avui som molts a recordar aquest aniversari. De fet, som més dels que érem fa vint-i-cinc anys, cosa que és motiu d'alegria, perquè és una mostra que els punts que defensàvem a l'Assemblea de Catalunya han triomfat. Que la democràcia ha normalitzat la vida política i ciutadana del país. Aquests dies m'ha sorprès constatar que el poder de convocatòria de l'Assemblea de Catalunya continua vigent. La rapidesa amb què molts de vostès han contestat la invitació i la nombrosa presència a aquest acte ho confirma. Però no hi som tots. Malgrat que s'ha fet un gran esforç per localitzar el major nombre possible d'integrants de l'Assemblea, no ens ha estat possible de trobar-los a tots. Però no els hem oblidat i els envio des d'aquí una salutació ben cordial.

Hi ha altres absències, perquè vint-i-cinc anys és molt de temps. Durant aquests anys ens han deixat companys compromesos en la lluita per les llibertats democràtiques. I així com ens hem anat saludant en retrobar nos —alguns de nosaltres feia molt de temps que no ens vèiem—, voldria evocar els qui ja no són entre nosaltres però que recordem vivament:

Josep Andreu i Abelló
Rossend Audet
Joan Borrell
Salvador Casanovas
Carles Caussà
Alexandre Cirici
Alfons Carles Comín
Joan Cornudella
Joan Crexell
Manuel Cruells
Joan Antoni Cuadrado
Fèlix Cucurull
Biel Dalmau
Antonio García

Cipriano García
Pere García Fària
Consol Maqueda
Carles Martí
Octavi Pellissa
Andreu Rodamolins
Carles Sánchez Costa
Josep Maria Serra Martí
Josep Solé Barberà
Ferran de Torres
Ramon Trias Fargas
Josep Vidal (Pep Jai)
Francesc Vila-Abadal
i Marià Vila-Abadal,

entre d'altres, perquè segur que, involuntàriament, m'he deixat algun nom. A tots ells, als integrants de l'Assemblea, tant els coneguts com els milers de ciutadans anònims i també a tots els catalans que ens van donar suport, el meu agraïment com a president del Parlament perquè sense la seva dedicació i sense la seva lluita potser avui tot seria molt diferent.

Moltes gràcies.

Seixantè aniversari de la creació de les Brigades Internacionals

Palau del Parlament, 10 de novembre de 1996.

Benvolguts brigadistes internacionals i acompanyants.

Sigueu benvinguts al Parlament de Catalunya, seu de la sobirania del poble català per la qual també lluitàreu els voluntaris internacionals, quan ho fèieu per les llibertats democràtiques i en defensa de la legalitat republicana ara fa seixanta anys.

La vostra presència, avui i aquí entre nosaltres, desvetlla en mi l'evocació d'una vivència d'infant que m'ha quedat profundament gravada en la meva memòria.

Recordo aquell dia d'octubre de 1938, fa cinquanta-vuit anys, en què vaig veure, amb els ulls d'infant, com els voluntaris internacionals eren acomiadats pel poble de Barcelona, en el que seria el darrer acte multitudinari de la República.

Recordo, com si ho veiés i ho sentís ara mateix, el vol repetit de grups d'avions en formació compacte sobre el cel de Barcelona, els avions de la «Gloriosa», com era coneguda l'aviació republicana.

Recordo com grups de noies donaven flors als brigadistes que desfilaven per la Diagonal. Els recordo amb jaquetes de cuir, amb polaines, amb gorres al cap, sense armes. Recordo també com marxaven enllaçats per les mans, en grans files que cobrien bona part de la calçada.

Aquest record personal s'encavalca amb el record col·lectiu, reflectit, amb continguda emoció, en la crònica que feia el diari *La Vanguardia* d'aquell acte de comiat a Barcelona: «Hombres duros en las

batallas, heroicos, curtidos a todas las emociones; hombres fuertes desfilaban con la tristeza reflejada en el semblante...»

Es tractava d'una tristesa que expressava un recel compartit, que presagiava el que vindria després. Per als que ens quedàvem, l'inici de la llarga nit del franquisme i el lent aprenentatge de la lluita per la llibertat. Per als que marxàveu, la continuació de la lluita contra el totalitarisme, començada a Espanya, i que prosseguiríeu a la resistència durant la Segona Guerra Mundial. I també, molts de vosaltres, encara hauríeu d'afrontar el combat contra l'estalinisme.

Se'm fa present com exemple d'aquest itinerari polític i vital —guerra d'Espanya, resistència, antiestalinisme— la figura d'Artur London, el comandant Gerard, que va fer, com molts de vosaltres, el dolorós aprenentatge que la lluita per la llibertat no s'acaba mai i que els seus enemics poden venir de totes bandes.

Així ho va entendre Willy Brandt, i així ens ho ha deixat explicat en les seves memòries, quan diu que durant la seva estada a Barcelona, l'any 1937, va aprendre d'una vegada per totes, i de la mà de George Orwell, que no hi ha cap bé més valuós que la llibertat i que se l'ha de defensar contra més d'un enemic.

Els brigadistes internacionals vau conquerir l'honor de ser coneguts com els combatents de la llibertat, perquè vau entendre, primer que ningú, que la causa de la llibertat no era, ni ho és ara, parcel·lable. Vau ser els profetes d'una veritat que hauria de restar inscrita en la consciència de la humanitat: la llibertat és una i indivisible.

Per això, el front de la llibertat és un front universal, un front infinit.

Per això, vau adquirir el dret de ser reconeguts com a ciutadans del món.

Per això, vau adquirir el dret a la ciutadania espanyola, tal com se us va reconèixer en el moment del vostre comiat. Així ho han corro-

borat, cinquanta-vuit anys més tard, les institucions públiques de la nova Espanya democràtica.

Vosaltres heu estat els protagonistes d'un dels episodis més intensos de fraternitat que ha donat el segle. Vau venir —com diu el poema de Rafael Alberti— «De este país, del otro, del grande, del pequeño, del que apenas si al mapa da un color desvaído, con las mismas raíces que tiene un mismo sueño».

Es tractava d'un somni, basat en uns valors que, en definitiva, han acabat prevalent a Catalunya i a Espanya amb la recuperació de la democràcia; a Europa amb la derrota dels totalitarismes...

Es tracta dels valors de la llibertat i de la dignitat de la persona humana, entesos com a valors suprems, fins i tot, per sobre de la pròpia vida.

Vosaltres, i amb vosaltres nosaltres, acabarem guanyant el franquisme que vau combatre. Us movia una mena de grandesa, una mena de valor que us feia assumir i avançar cap a la mort, sabent amb certesa que l'odi i la violència són coses vanes en sí mateixes. Combatíeu menyspreant la guerra, perquè acceptàveu perdre-ho tot conservant l'amor a la llibertat.

Aquest exemple vostre és el que avui honorem i volem transmetre als nostres fills i als nostres néts.

Moltes gràcies.

Primeres Jornades Parlamentàries sobre Mitjans de Comunicació Audiovisual: «Quina televisió per a l'era digital a Europa?»

Palau del Parlament, 17 de març de 1997.

En prendre possessió de la presidència del Parlament de Catalunya, vaig manifestar el desig d'obrir aquesta institució a la societat. Aquesta prioritat, a poc a poc, es va complint i n'és una bona mostra la celebració, a la seu mateixa del Parlament, d'aquestes Primeres Jornades. El fet que s'hagi triat un tema tan actual per encetar la celebració d'aquestes jornades parlamentàries, no és casual: és un tema que afecta profundament la societat. No voldria deixar d'esmentar el ressò que ha tingut la convocatòria, no solament entre els professionals més destacats del món de la comunicació, sinó també per l'interès que ha suscitat entre els diputats.

El món de la comunicació és especialment atractiu perquè és un mitjà privilegiat per fer arribar a la societat tota mena d'informació, des dels missatges comercials fins a la informació política, social, econòmica o cultural. És per aquest mateix motiu que és molt cobrat, perquè mou molts interessos i no solament econòmics.

Hem de ser conscients, doncs, que ens trobem davant d'un tema molt complex i, tal i com les innovacions es produeixen d'una manera tan ràpida, poc o gens legislat. Ja que la funció dels diferents parlaments, cadascun en el marc de les seves competències, és legislar, em sembla molt positiu que els diputats d'aquest Parlament, del Congrés dels Diputats i els senadors hagin fet l'esforç d'assistir avui a aquestes jornades, l'objectiu de les quals és, en definitiva, donar veu als experts per tal que puguin informar als

representants elegits pels ciutadans, que seran els encarregats d'aprovar les lleis que regulin el món audiovisual del nostre país.

Vull aprofitar aquesta ocasió per agrair l'assistència dels ponents a aquestes jornades, per descomptat, però també la de tots aquells que han respost a la invitació d'assistir-hi.

Segones Jornades Parlamentàries sobre Mitjans de Comunicació Audiovisual: «La democràcia a la societat de la informació»

Palau del Parlament, 16 de març de 1998.

Em plau donar-los la benvinguda al Parlament de Catalunya, que per segon any consecutiu organitza, amb la col·laboració de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, aquestes Segones Jornades Parlamentàries sobre Mitjans de Comunicació Audiovisual.

La favorable acollida de les Primeres Jornades, celebrades l'any passat i dedicades a la televisió de l'era digital, ens ha animat a reincidir, i no els amago el propòsit de convertir aquesta convocatòria anual en una tradició.

El propòsit que ens varem marcar en impulsar aquesta iniciativa continua sent plenament vigent. Es tracta de posar en contacte els representants de la ciutadania i els professionals i els experts del cada vegada més complex món de les noves tecnologies de la comunicació; i suscitar l'intercanvi d'informació i el debat entre ells.

La proposta d'enguany «La democràcia a la societat de la informació», afecta de ple el nucli dur de les preocupacions sobre el futur de la democràcia i de les institucions representatives que li donen forma.

La reflexió general sobre les insuficiències del sistema democràtic —especialment l'allunyament entre les elits polítiques i la ciutadania, i sobretot el dèficit de participació social i ciutadana en els afers públics—, i la reflexió particular sobre el procés gradual de margi-

nació del Parlament del centre de la vida política i social, són reflexions assumides per l'opinió pública gairebé com a llocs comuns.

En aquest context, l'aparició de les noves tecnologies de la comunicació suscita expectatives molt interessants. L'anomenada societat de la informació pot obrir noves portes a la participació ciutadana i, amb aquesta, a una transformació del nostre sistema polític en un sentit més democràtic.

En principi, sembla que l'accés quasi instantani a tota mena d'informació pot ser un pas decisiu per trencar la barrera de la comunicació entre els poders públics i els ciutadans, i per fer menys opac el funcionament de les administracions públiques.

La millora de la informació i de la seva circulació seria una condició prèvia per fer possible una major implicació dels ciutadans en els afers públics i, per tant, faria possible un salt quantitatiu i qualitatiu de la participació ciutadana.

Però suposo que no se'ls amaga que no poden confondre's les enormes potencialitats polítiques i socials de les noves tecnologies amb receptes il·lusòries i ingènues, gairebé màgiques, sobre el futur de la democràcia.

El ràpid accés a molta informació no equival automàticament a una millora substancial de la qualitat de l'opinió pública, la formada per la ciutadania, i de l'opinió nacional, la formada pels representants de la ciutadania.

Perquè es produeixi una transformació de l'opinió, en un sentit més democràtic, caldrà afrontar nous problemes, com per exemple el de la igualtat d'oportunitats d'accés a les noves tecnologies de la comunicació per tal d'evitar noves formes d'exclusió social i política.

Caldrà, també, un important esforç de formació permanent per poder utilitzar intel·ligentment les possibilitats de la societat de la informació, de manera que la quantitat d'informació no ofegui la

informació significativa ni la capacitat de discriminació i de reflexió dels ciutadans.

Serà necessari, en definitiva, plantejar-se la regulació de les noves tecnologies de la comunicació, però mai des del temor a allò que encara no sabem copsar del tot, sinó des del punt de vista de limitar les noves fonts de poder que generen, i de defensar els drets i les llibertats individuals.

En tot cas, el que és important avui és que ens interroguem sobre les possibilitats democràtiques de les noves tecnologies i sobre els obstacles i problemes que poden frustrar-les. Els animo, doncs, a participar activament en el debat d'avui, amb l'esperança que al final del dia tinguem tots el desig de trobar-nos en una nova edició d'aquestes jornades parlamentàries.

Agraïment per la concessió de la Medalla commemorativa de l'Associació Catalana d'Expresos Polítics

Palau del Parlament, 24 de març de 1998.

Il·lustres membres de la Mesa, benivolguts amics de l'Associació Catalana d'Expresos Polítics.

Sigueu benvinguts una altra vegada al Parlament de Catalunya, la primera institució del nostre autogovern, per la recuperació del qual vosaltres vau sacrificar la llibertat en els anys de la dictadura.

En nom de la Mesa del Parlament us agraeixo la concessió de la Medalla commemorativa de l'Associació Catalana d'Expresos Polítics.

En acceptar aquesta distinció, el Parlament de Catalunya fa un nou acte de reconeixement d'aquells ciutadans i d'aquelles ciutadanes que, en uns temps en què l'exercici ple de la ciutadania era un acte de valor, no dubtaren en anteposar la seva consciència personal a l'acomodació a les circumstàncies adverses.

El Parlament de Catalunya ha reconegut sempre aquests ciutadans honorables i ha vetllat perquè els fossin retornats els drets econòmics i socials, corresponents al temps que van passar a la presó.

I això ha estat així, en primer lloc, perquè el Parlament de Catalunya representa tot el contrari d'aquell règim que us va empresonar.

I, també, perquè molts diputats i diputades de les cinc legislatures —alguns ja traspassats— compartim amb vosaltres la condició d'expresos polítics. Una condició que ens provoca un sentiment d'honor íntim i, a la vegada, un sentiment de pudor.

No crec que ens n'hàgim de vantar públicament, ni que sigui cap mèrit a exhibir. Senzillament, vàrem complir segons la nostra consciència amb un deure moral, moguts per una necessitat de dignitat cívica i nacional.

Avui, en aquest acte íntim, és bo recordar-ho sense protagonismes i sense esperit vindicatiu.

Crec que podem dir, amb orgull, que hem hagut de passar la dura prova de la humiliació personal i col·lectiva del franquisme, però que ens n'hem sortit sense odi ni rancor.

La Catalunya democràtica que s'autogoverna és el resultat d'una voluntat de reconciliació de tots els catalans.

El vostre sacrifici d'ahir i la vostra lúcida generositat d'avui, en no reclamar cap privilegi, ha estat i és una contribució fonamental a la concòrdia civil i a la salut democràtica de Catalunya.

Per tot plegat, acabo reiterant l'agraïment del Parlament de Catalunya per la distinció amb què ens honoreu i, sobretot, pel vostre compromís vital amb les llibertats de tots.

Moltes gràcies.

Terceres Jornades Parlamentàries sobre Mitjans de Comunicació Audiovisual: «Model i finançament de les televisions públiques. Catalunya dins el marc europeu»

Palau del Parlament, 22 de març de 1999.

Il·lustres diputats, il·lustres diputades, senyores i senyors, benvinguts al Parlament de Catalunya, que avui acull, per tercer any consecutiu, la Jornada Parlamentària sobre Mitjans de Comunicació Audiovisual.

Com en les edicions anteriors, el criteri que s'ha seguit per escollir el tema a debatre no ha estat només l'interès mediàtic, sinó també parlamentari, en la mesura que són els diputats i les diputades els qui han de regular el marc legislatiu en què s'ha de moure la televisió pública. Enguany, la proposta és el model i el finançament de les televisions públiques, des del punt de vista de Catalunya i en allò que pugui afectar el nostre cas particular, dins del marc europeu.

Fa més de quaranta anys que a Espanya hi ha televisió pública i, enguany, en farà quinze que Catalunya disposa del seu propi ens públic. Des del moment en què es van crear —l'una en plena dictadura franquista i l'altra en plena febre de recuperació democràtica i de les institucions que ens són pròpies— les circumstàncies han canviat molt. No només la nostra sinó també les de l'entorn internacional, que està sotmès a uns canvis que ens afecten directament.

El nostre espai televisiu s'ha vist transformat amb l'aparició de les cadenes de televisió privades, que han creat un marc competencial ben diferent del que hi havia fins aleshores. El mercat ha reaccionat, i les televisions públiques, que basen bona part del seu fi-

nançament en els ingressos publicitaris, s'han abocat a una guerra desenfrenada per no perdre quotes de mercat. En coneixem prou bé els resultats. Cal que repensem la televisió pública; no només el model, també el finançament. La que tenim és la que volem? És una pregunta que tenim el dret de fer-nos.

El model públic que hi ha gairebé arreu, dependent de les institucions governamentals, es posa en qüestió. No em refereixo exclusivament a les televisions, sinó a tots els ens depenents directament i exclusivament dels governs. El principal motiu que porta a posar en qüestió la televisió pública, tal com la coneixem, és la dinàmica que ha portat a confondre el que és públic amb el que és governamental. Aquesta confusió ha convertit les televisions públiques, amb comptades excepcions, en instruments de govern, criticats pels partits, quan aquests són a l'oposició, i utilitzats pels mateixos partits, quan són al Govern.

Els diputats i les diputades hem de ser conscients dels dubtes que manifesten els ciutadans i, un cop detectats aquests, hem d'actuar. La millor manera d'actuar, ara per ara, pel que fa al model de la televisió pública que volem, és parlar-ne i proposar formes de funcionament, projectes de nous models, mesures de control real que puguin aplicar els representants democràticament elegits, precisament, per exercir aquesta funció.

Per posar les bases sobre les quals s'ha de fonamentar l'actuació futura dels legisladors, no hi ha res millor que escoltar els professionals i sentir testimonis d'altres casos similars al nostre. Aquesta és la nostra intenció en proposar el tema de la Jornada d'avui, que espero que, més que no pas resoldre problemes determinats, sigui el punt de partida per trobar el model de televisió pública que volem.

Senyores i senyors, queda inaugurada la Tercera Jornada Parlamentària sobre Mitjans de Comunicació Audiovisual.

Benvinguda a la Mesa del Parlament basc

Palau del Parlament, 12 de maig de 1999.

Excelentísimo señor presidente, ilustrísimos miembros de la Mesa del Parlament vasco,

Ongi etorri Catalunyako Legebiltzarrera.

Em plau donar-los la benvinguda oficial al Parlament de Catalunya.

Nuestro deseo es acogerlos con la mayor cordialidad y sencillez posibles, con la intención que nuestro encuentro trascienda los aspectos más protocolarios y convencionales.

Ahora bien, quiero hacerles saber que su visita tiene para nosotros un especial significado: el de recibir con toda solemnidad y con toda normalidad a la Mesa del Parlamento vasco, a las diputadas y a los diputados vascos que desde su responsabilidad en el órgano de gobierno parlamentario representan a la pluralidad del pueblo vasco.

També aquesta trobada té d'especial que entronca amb una tradició de relacions entre les nostres institucions d'autogovern, les nostres forces polítiques i els nostres pobles, que les adverses circumstàncies històriques mai no van arribar a interrompre.

Crec que d'entre els presents tinc el dubtós privilegi de ser el de més edat i això em permet evocar relacions personals i polítiques que la meua memòria personal insereix en aquesta tradició de reconeixement mutu entre nosaltres.

Recordo vivament que en un dels meus primers viatges polítics a París vaig tenir ocasió de conèixer el lehendakari Juan Antonio Aguirre, de qui conservo encara un exemplar dedicat del seu llibre

De Gernika a Nueva York pasando por Berlín i amb qui, a més a més, el meu avi Jaume Carner havia tingut molta relació personal.

També recordo l'amistat amb què em va distingir Juan Ajuriaguer. I per suposat, també forma part del meu bagatge la intensa relació amb els socialistes bascos en els anys de l'antifranquisme.

Perdonin l'expansió personal, però és un petit exemple d'un tram de relacions i, si em permeten, d'afectes que poden ajudar-nos en l'esforç recíproc de comprensió de les nostres realitats d'ara.

Somos conscientes que Euskadi —sus ciudadanas y sus ciudadanos y con ellos sus instituciones— vive un momento de esperanza y también de incertidumbre. Nosotros compartimos —seguramente con menor intensidad— estos sentimientos. Del mismo modo que también tuvimos nuestra parte de sufrimiento.

Pensamos que nuestra mejor ayuda al proceso de pacificación de Euskadi es escuchar e intentar comprender las razones diversas de los representantes de las ciudadanas y de los ciudadanos vascos y, además, animarlos a perseverar por el camino del diálogo y de la tolerancia hasta encontrar la paz que el pueblo vasco merece.

Me atrevería a ir un poco más allá y hacerles —con toda modestia— una recomendación desde una profunda convicción en las posibilidades de la institución parlamentaria. Asocien —en la medida que puedan— el Parlamento vasco al proceso de paz, hagan del Parlamento el centro del debate político y cívico, conviértanlo en el símbolo de la paz, de la tolerancia y de la civilidad.

Per acabar, els reitero, en nom de tots els membres de la Mesa del Parlament de Catalunya i de tots els grups parlamentaris, la benvinguda més cordial, a la qual hi afegeixo el desig que tinguin el coratge, la visió i el lideratge necessaris per avançar sense temor vers una pau de tots i per a tots.

Moltes gràcies.

Cessió de l'edifici del Parlament a la Generalitat de Catalunya

Palau del Parlament, 22 d'octubre de 1999.

Molt honorable senyor president, excel·lentíssim alcalde de Barcelona, senyors diputats de la Diputació Permanent del Parlament de Catalunya, expresidents del Parlament, senyor conseller, regidors, amics tots, les paraules d'en Joan Clos —jo sóc un home emotiu, ho sabeu— m'acaben d'emocionar.

De tota manera jo vull dir algunes coses: aquest era un acte degut, era un acte degut perquè, encara que havia sigut plantejat, no havia sigut resolt pels nostres antecessors: la Generalitat republicana.

Avui penso que és un acte que té un simbolisme especial. La firma del protocol de donació vol dir que l'Ajuntament de Barcelona, representant el poble de Barcelona, dóna a la Generalitat de Catalunya, que representa el poble de Catalunya, la seu del nostre Parlament.

Mirin, jo els faré una confessió. En política, i personalment, hi ha moments difícils i hi ha moments satisfactoris, hi ha de tot. Jo, que porto llargs anys de vida política —el president ho sap tan bé com jo—, he passat per totes les circumstàncies: les bones, les difícils i les satisfactòries. Però avui, per a mi, aquest és un acte no solament satisfactori, sinó joiós; tinc una joia especial, i els diria que és una joia que té molt a veure amb els sentiments, els sentiments que afloren quan fas un acte que et complau profundament.

Jo voldria agrair-vos a tots, a tots els qui hem fet possible l'acte d'avui, aquesta arribada a un port, que és un port en el qual continuarà naixent el que ha de néixer, que és el poder del nostre poble sobirà en el Parlament de Catalunya. I vull agrair-ho molt espe-

cialment, en primer lloc, a l'alcalde de Barcelona, Joan Clos, que m'estima massa, com han sentit en les paraules que acaba de dir.

Ho vull agrair a una altra persona que avui és absent, i que el president Pujol i jo ens n'hem dolgut, que és el conseller de la presidència, en Xavier Trias, que, per un deure personal —que jo conec molt bé per què és—, és a la ciutat de València.

I vull agrair-ho també al president, perquè ha acceptat firmar aquest protocol a la seu del Parlament avui, aquí.

A tots, moltes gràcies.

I una última cosa, que jo diria que és una mica una voluntat testamentària —en Sesmilo, el vicepresident primer, sap que tinc a vegades idees testamentàries—: espero que aquesta donació d'avui obri una nova etapa al Parlament de Catalunya, un Parlament que a mi m'agradaria que fos més fort, més viu, més proper als ciutadans.

Amb aquesta confiança espero que aquesta donació consolidi el futur del nostre Parlament.

Moltes gràcies.

(Aplaudiments)

III. Paraules institucionals fora del Parlament

Primera conferència Regions - Parlament Europeu: «Las regiones por la constitución europea»

Milà, 5 de desembre de 1997.

Estimado presidente Morandi, queridos amigos participantes en esta conferencia, señoras y señores,

Mis primeras palabras son forzosamente de felicitación a los organizadores de este acto de afirmación europeísta, en el que se da la palabra a representantes del Parlamento Europeo y a algunos de los Parlamentos regionales de la Unión para expresar nuestro punto de vista sobre la construcción política de Europa.

Pienso que los participantes en esta conferencia compartimos un diagnóstico severo sobre el déficit democrático de las instituciones de la Unión Europea. Un diagnóstico que el Tratado de Amsterdam no ha hecho mejorar. Seguimos constatando como se ha acentuado el desequilibrio entre los progresos de la integración económica y de la ampliación de la Unión, por un lado, y los lentos avances de su desarrollo institucional, por el otro.

Creo que compartimos la aspiración de caminar hacia una construcción política democrática que represente plenamente a la ciudadanía europea.

También, compartimos la voluntad de participar activamente en el proceso de construcción política de Europa desde las instituciones que representamos y que son un reflejo de la pluralidad y de la complejidad política de la Unión Europea.

Pienso que somos conscientes de que un acertado diagnóstico de la situación y la voluntad de superarla no bastan para actuar políticamente con eficacia.

Hay que plantearse claramente una pregunta clave: ¿cómo pueden las regiones europeas y sus instituciones parlamentarias participar positivamente en el proceso de construcción política de Europa?

En el bien entendido que no se trata de una reivindicación corporativa, sino de evitar que la Europa política se haga de espaldas a la pluralidad que representan las regiones y sus instituciones. En otras palabras, ¿qué pueden aportar las regiones europeas a la construcción política de la Unión Europea? ¿En qué podemos ser útiles?

Estoy convencido que el prestigio del movimiento de las regiones europeas está directamente vinculado a un cambio de mentalidad en la dirección de plantearse «qué pueden hacer las regiones por la Unión Europea», en vez de anquilosarse en el esquema convencional del «qué puede hacer la Unión por sus regiones».

Es muy difícil responder adecuadamente esta pregunta, sin tener previamente un horizonte definido. Necesitamos, si se me permite la expresión, un ideal europeo movilizador. Un ideal posible que se concrete en un proyecto viable. Europa necesita claridad tanto en la definición de sus objetivos como en la de las instituciones que han de llevarlos a cabo. La Unión Europea necesita dar un giro estratégico hacia lo político para superar el economicismo que ha prevalecido hasta el momento.

Ahora bien, ¿a quién compete formular este proyecto? El Parlamento Europeo parece decidido a tomar la iniciativa de plantear un proyecto constituyente de la Unión Europea y, por consiguiente, a superar el método intergubernamental de dirección de la Unión. Es obvio, sin embargo, que una iniciativa unilateral del Parlamento Europeo puede verse condenada a la inutilidad o a no pasar de una mera declaración de intenciones.

Por ello, pienso que hay que explorar con ánimo positivo las propuestas que intentan salvar la distancia, demasiadas veces abismal, entre las grandes declaraciones del Parlamento Europeo y la políti-

ca practicada efectivamente por la Unión. Propuestas, como las del amigo Ruffolo, de un acuerdo político entre el Parlamento Europeo y los gobiernos de los estados de la Unión para activar un proceso de codecisión constitucional que nos conduzca a un Parlamento colegislador y definidor del interés general europeo.

Pero no basta con tener un proyecto político definido. ¿A quién compete liderarlo? ¿De dónde han de salir las energías para lograr un objetivo tan ambicioso? Esta pregunta plantea la cuestión del gobierno de Europa. Y no podemos perder de vista que sin resolver adecuadamente el problema planteado por la ausencia de una autoridad política comunitaria, todos los esfuerzos destinados a mejorar y complementar las instituciones de la Unión no tienen sentido. Hay que ser plenamente conscientes de cuáles son las prioridades de la reforma política y, desde mi punto de vista, la prioridad esencial es dotar a Europa de un gobierno efectivo, fuerte, legítimo y capaz, en definitiva, de dirigir políticamente la Unión Europea.

Y una vez definido un horizonte e identificadas las instituciones que han de ejercer el liderazgo, podemos intentar responder a la pregunta formulada anteriormente sobre qué papel pueden jugar las regiones europeas y sus instituciones parlamentarias.

Es obvio que no tenemos a nuestro alcance la solución de los problemas nucleares de la Unión, pero sí que podemos expresar nuestras aspiraciones y, sobretodo, trabajar, modestamente, en la dirección que consideremos correcta.

Una primera respuesta, casi obvia, a esta cuestión es que las regiones europeas pueden tener un papel fundamental en la imprescindible pedagogía europeísta para que los ciudadanos se sientan realmente ciudadanos de Europa. Los presidentes de las instituciones ejecutivas y legislativas de las regiones y de los poderes locales deben convertirse en los propagadores más próximos a los ciudadanos del ideal europeo.

A su vez, y como contrapunto al proceso de europeización, las regiones tienen un papel básico en la definición cultural de una Europa plural. A ello me referiré con mayor atención al final de mi intervención.

Pienso, también, que la cuestión del papel de las regiones en la Unión Europea nos lleva a la cuestión del método de construcción de la Europa política. Entiendo que este método debe ser agregativo, de modo que sea capaz de integrar en el proceso a todas las instituciones representativas de los ciudadanos europeos y, por consiguiente, capaz de reforzar el proyecto europeo basándose en la cooperación y en la complementariedad de las instituciones públicas en sus diferentes niveles.

Hay que encontrar un método capaz de aportar las necesarias —pocas— decisiones radicales para avanzar hacia la Europa política y que, a la vez, sea capaz de gestionar la complejidad, con el principio de subsidiariedad como hilo conductor.

Un método que pueda superar la aparente contradicción entre el proceso de unión y el proceso de regionalización. Un doble proceso que comporta una redefinición de las responsabilidades de la política, del nivel local al nivel más global.

Una redefinición que afecta en primer lugar a la Unión Europea, que ha de tomar conciencia de la pluralidad institucional y la diversidad cultural de Europa. Afecta, también, a los estados miembros, que han de tener el coraje político de abordar un proceso de reequilibrio de poderes. Y afecta, por último, a los poderes regionales y locales, que han de ser capaces de trascender planteamientos localistas y asumir plenamente su responsabilidad europea.

Por decirlo en palabras del primer presidente del Comité de las Regiones, Pasqual Maragall, aspiramos a «más Europa, pero también a más regiones, a más proximidad».

Hechas estas consideraciones de carácter general, quisiera dedicar la parte final de mi primera intervención a cuestiones más concretas relacionadas con el papel de los Parlamentos regionales en el proceso de construcción política de Europa.

En primer lugar, quiero constatar una obviedad: las relaciones entre el Parlamento Europeo y los Parlamentos de los estados miembros tienden a ser antagónicas y críticas. En el fondo subyace una cuestión de soberanía, de resistencia por parte de unos y de afirmación por parte del otro. Es cierto que, a pesar de todo se avanza en cuestiones concretas y operativas por el camino del apoyo mutuo.

En segundo lugar, quiero constatar, a su vez, que las relaciones entre el Parlamento Europeo y los Parlamentos regionales son escasas y ambiguas —sin reglas del juego claramente establecidas—, como corresponde al estado real del movimiento regional en la Unión, pero, también hay que decir que son unas relaciones sin tensiones, probablemente a causa de la inexistencia de problemas directos derivados de las disputas de soberanía.

En todo caso, las relaciones plantean otro tipo de problemas. Uno es el de la gran heterogeneidad de las regiones y de los Parlamentos regionales, con organizaciones institucionales, con competencias y funciones, con recursos financieros muy diferentes. Entre nosotros, por ejemplo, existe una gran distancia entre la situación francesa —sin asambleas regionales propiamente parlamentarias— y la situación alemana, italiana o española.

En tercer lugar, quiero manifestar mi convicción sobre la idoneidad del camino emprendido hace pocos meses en la conferencia de Stuttgart y confirmado en foros posteriores como la conferencia de Oviedo, promovida con acierto por el presidente de la Junta General del Principado de Asturias, Ovidio Sánchez.

Creo que hay que profundizar las «tesis de Stuttgart», repasar sus objetivos, dotarse de instrumentos de coordinación y proceder a la evaluación periódica de los resultados obtenidos.

Y, muy especialmente, considero que hay que dar prioridad al diálogo con el Parlamento Europeo para conseguir una asociación efectiva de los Parlamentos regionales al impulso del proceso constituyente de la Unión Europea proveniente de la máxima institución representativa de los ciudadanos europeos.

No quiero terminar sin manifestarles que, más allá del progreso institucional y del progreso económico de Europa, la base fundamental del proyecto europeo es de carácter cultural: Europa será posible si somos capaces de aflorar y de divulgar los valores compartidos y si, a la vez, somos capaces de reconocer, como parte esencial de dichos valores, la diversidad cultural y lingüística del mosaico europeo. El papel fundamental de las regiones es aportar el lenguaje de la identidad múltiple.

Como conclusión final de mi intervención, les reitero la necesidad de evitar que el movimiento de las regiones aparezca como un *lobby* más en el entorno de la Unión Europea. Si las regiones y sus Parlamentos queremos ser verdaderamente útiles al ideal de la Europa política hemos de plantear el movimiento regional en el seno de la Unión como un servicio al proyecto de una Europa próxima, de una Europa de los ciudadanos.

Muchas gracias.

Centenari del naixement del president Josep Tarradellas

Palau de la Generalitat, 19 de gener de 1999.

Molt honorable president de la Generalitat, senyora Antònia Macià de Tarradellas, senyor Josep Tarradellas i Macià, consellers i exconsellers, diputats i diputades, digníssimes autoritats, membres de la Comissió del Centenari, senyores i senyors, amics tots.

L'acte d'avui és fruit de la voluntat de totes les forces polítiques parlamentàries catalanes de commemorar amb tota solemnitat el centenari del naixement del president Josep Tarradellas i, en aquesta ocasió, d'honorar com es mereix la seva obra política.

Amb aquesta voluntat unànime, entenc que hi ha la intenció de superar una certa manca de liberalitat col·lectiva en el reconeixement de l'aportació de Josep Tarradellas a la nostra història contemporània.

Hi ha qui diu que la poca generositat en el judici dels personatges contemporanis és un mal de sempre i estès arreu.

És ben cert que el judici històric d'un personatge contemporani sempre és difícil. I ho és perquè és susceptible de veure's entelat per la proximitat, pels records encara vius dels fets i dels moments compartits, amb tot el seu actiu i les seves granses, però també amb el seu passiu i les seves misèries.

Una certa distància temporal ajuda a situar les coses a lloc i a des- triar el que és veritablement important del que és accessori.

Amb el president Josep Tarradellas ens ha passat una mica això. Segons l'experiència de cadascú se n'han pintat diferents retrats. Des de l'extrem del no-retrat de l'oblit, a l'altre extrem de la mitificació hagiogràfica, passant per retrats tergiversadors i per diversos retrats legítimament parcials.

Aquesta commemoració és una oportunitat de començar a fer justícia històrica amb el president Tarradellas i d'acabar, per tant, amb el joc de la petita política entorn de la seva memòria.

La seva vida de servei a Catalunya s'ho mereix. Però, sobretot, s'ho mereix Catalunya, s'ho mereixen les ciutadanes i els ciutadans de la Catalunya d'avui que mira al demà i que tenen dret a una memòria col·lectiva ben fonamentada.

Quan portem vint-i-dos anys amb les nostres institucions d'autogovern recuperades, és hora de reconèixer amb tota la solemnitat del cas la contribució essencial de Josep Tarradellas a la pervivència de la Generalitat de Catalunya.

El judici de la història s'alçarà per sobre de les petites coses de la política. El judici de la història retindrà tan sols els actes de la gran política. I Josep Tarradellas n'ha protagonitzat un dels pocs de la nostra història del segle XX.

No fou altra cosa, el seu gran acte de fe en Catalunya i en la pervivència de les seves institucions, expressat de manera contundent en la seva coneguda frase: «Que ningú no ho dubti: ens varem governar, ens volem governar, i ens tornarem a governar».

Un acte de fe mantingut amb obstinada i —durant molt de temps— solitària determinació des del moment en què va accedir a la presidència de la Generalitat a l'exili.

Sense caure en el providencialisme, es pot dir que la continuïtat històrica de la Generalitat de Catalunya en el nostre segle té un protagonista fonamental: el president Josep Tarradellas.

És ben cert que el combat per la llibertat de Catalunya, després de l'enfonsament de 1939, va ser mantingut per les delmades forces polítiques, cíviques i sindicals a l'interior i a l'exili.

Com també ho és que, en els darrers anys del franquisme, la mobilització popular —simbolitzada sobretot en l'Assemblea de Cata-

lunya— va donar un impuls decisiu a la consciència col·lectiva per recuperar les nostres institucions d'autogovern.

Però, el que comptà decisivament per fer possible que la creixent voluntat del poble de Catalunya de tornar a autogovernar-se tingués —en el moment oportú— l'expressió institucional i política digna de la nostra història va ser la determinació del president Tarradellas en defensa de la Generalitat històrica.

En el judici de la història això és el que compta. Les vicissituds de l'exili i de la gestació del seu retorn, les anècdotes sobre protagonismes —reals o ficticis— perden rellevància davant del sentit de la història demostrat pel president Tarradellas.

Hi ha qui ha volgut menystenir aquesta contribució del president Tarradellas tot dient que va ser el simple dipositari d'un moment històric.

Entenc que aquesta observació, malgrat la seva intenció crítica, confirma el més important: sense el sentit de la història del president Tarradellas la recuperació del nostre autogovern no hagués tingut la profunda significació de reparació moral de la Catalunya vençuda que va tenir.

Estic convençut que aquesta consideració positiva sobre el paper de Josep Tarradellas en la nostra història contemporània és compartit per la immensa majoria del ciutadans de Catalunya.

Si és així, és el moment oportú per fer de la seva memòria un llegat que sigui patrimoni de tots. És l'hora d'assumir que la figura de Josep Tarradellas és de tots els catalans. Aquest reconeixement és la millor manera de culminar i de continuar la seva obra.

Fent-ho així no tan sols honorem la memòria del president Tarradellas. També fem de tots uns valors que ens va ensenyar amb la seva actitud i que crec que han de formar part del cos central del que podríem denominar ciutadania catalana.

Són uns valors suggeridors amb relació a dues grans qüestions: l'acció política i la concepció de Catalunya.

S'ha dit amb encert que el president Tarradellas considerava que en política era essencial el com es fan les coses. Ell parlava «d'una determinada manera de fer les coses». Creia que l'exercici del poder s'havia de fonamentar en l'autoritat moral del governant. I aquesta autoritat s'aconsegueix amb un profund sentit del deure i amb un exercici rigorós i autoexigent de les potestats i competències pròpies.

L'autoritat moral és el que, en el fons, confereix dignitat a un polític. El president Tarradellas en tenia i la va posar a disposició de la institució de la Generalitat. En el seu cas, les circumstàncies de la història el portaren a identificar dignitat personal amb dignitat institucional.

Aquesta és una de les actituds exemplars del president Tarradellas que transcendeix la seva pròpia circumstància i esdevé lliçó permanent pels ciutadans amb vocació política.

També, crec que la idea de Catalunya del president Tarradellas constitueix una lliçó permanent per al nostre present i per al nostre esdevenidor.

Efectivament, el president Tarradellas tenia al cap una Catalunya reconciliada i integradora. La seva voluntat va ser la de superar les fractures del passat i la d'organitzar un consens nacional bàsic entorn de la institució de la Generalitat.

Avui —quan ja comencem a poder deixar de mirar el passat amb amargor; quan disposem de bases sòlides per desenvolupar la nostra identitat i per progressar en el nostre autogovern, i quan el nostre deure és treballar amb confiança en les nostres pròpies forces per un esdevenidor en plenitud— el llegat essencial del president Josep Tarradellas és ben senzill i fàcil de recordar:

És la seva fe incommovible en la continuïtat històrica de Catalunya.

És el seu exemple de rigor institucional.

I és, molt especialment, la seva visió d'una Catalunya de tots, a la mesura de totes les seves ciutadanes i de tots els seus ciutadans.

Penso que aquest llegat ha de ser compartit per tots plegats i ha de ser un estímul permanent per seguir caminant cap a la Catalunya «rica i plena» que tots anhelem.

Moltes gràcies.

Homenatge a Joan Comorera

Cementiri de Montjuïc, Barcelona, 12 de juliol de 1996.

Benvolguts amics i amigues, en hem aplegat aquesta tarda d'estiu per commemorar el seixantè aniversari de la fundació del Partit Socialista Unificat de Catalunya i per recordar la figura del seu primer secretari general Joan Comorera.

Quan l'amic Rafael Ribó em va fer la generosa invitació a participar en aquest acte li vaig expressar algun dubte sobre l'oportunitat de la meua presència, que podria donar lloc a interpretacions equívokes.

Val a dir que la seva convicció i determinació van esvair els meus dubtes i no puc fer altra cosa que felicitar, en la seva persona, al Partit Socialista Unificat de Catalunya pel coratge d'haver volgut dedicar aquest aniversari a la memòria de Joan Comorera.

És un senyal de maduresa d'un poble conrear la seva memòria històrica, facultat imprescindible de tot projecte col·lectiu que vulgui viure el present i pensar el futur amb rigor i sense miratges: els bons fonaments del futur d'un poble sempre es troben en les lliçons de la història.

Els historiadors, ajudats pel pas del temps, han convertit la memòria necessària en memòria rigorosa i ens han ajudat a allunyar, fins a uns límits raonables, els perills d'una memòria selectiva i canviant en funció de les circumstàncies.

Celestí Martí Salvat, fidel company de la peripècia política i humana del darrer Comorera, diu sàviament que no és possible afalagar la memòria de l'home per esborrar-ne els defectes.

Tots els que som presents avui en aquest acte som conscients de la complexa i contradictòria personalitat de Joan Comorera i, per tant,

de les seves virtuts i dels seus defectes; així com som conscients, també, de la seva conflictiva trajectòria política, reflex del vertigen de la història viscuda per la seva generació.

Però Joan Comorera avui forma part de la història de Catalunya, forma part del seu patrimoni irrenunciable. De la mateixa manera que en formen part Prat de la Riba i Cambó; Romeva; Layret, Macià, Companys i Tarradellas; Seguí i Pestaña; Serra i Moret i Campalans; Nin i Maurín... i tants d'altres que, d'una manera o altra, van estimar Catalunya i van dedicar la seva vida al seu servei i al dels seus conciutadans.

De la mateixa manera, formen part del patrimoni històric de Catalunya les organitzacions polítiques i sindicals que van aplegar els ciutadans més actius i compromesos i que van treballar amb esperança per una Catalunya millor. Organitzacions sindicals com la CNT, la UGT i la Unió de Rabassaires, organitzacions polítiques com la Lliga, Unió Democràtica, Acció Catalana, Esquerra Republicana, la Unió Socialista de Catalunya, el POUM i, entre elles, el Partit Socialista Unificat de Catalunya.

Des del moment del seu retorn de l'exili americà —el 1931— Joan Comorera és present, de forma progressivament important, en tots els esdeveniments crucials de la vida política catalana dels anys 30.

Començà a destacar com un tenaç organitzador de la Unió Socialista de Catalunya, per més endavant cercar la unitat de tot el socialisme català i acabar dirigint el procés d'unificació de socialistes i comunistes.

La seva vida pública institucional s'estrenà al Parlament de Catalunya de 1932, on va protagonitzar el primer cas rellevant de defensa de la inviolabilitat i de la immunitat parlamentàries, i on va defensar —en el debat sobre l'Estatut interior— la preeminència del Parlament enfront del presidencialisme.

El 1934 s'integra en el primer Govern Companys com a conseller d'Economia i Agricultura, on destaca com impulsor del cooperativisme i viu el conflicte creat per la declaració d'inconstitucionalitat de la Llei de contractes de conreu.

Durant la guerra consolida el nou Partit Socialista Unificat de Catalunya i assumeix les successives responsabilitats governamentals que li són encomanades.

Després de la guerra, l'exili, el procés de ruptura entre socialistes i comunistes, el progressiu deteriorament de les relacions amb el PCE i la conseqüent crisi interna al PSUC porten Comorera al gest final, al gest de retornar a Catalunya, afrontant un doble risc: el de la repressió franquista i el de la soledat política.

D'aquesta agitada trajectòria política de Comorera crec necessari ressaltar-ne uns trets essencials:

- La fidelitat a les seves conviccions polítiques, que malgrat els canvis successius, sempre van tenir la revolució democràtica com a fil conductor permanent.
- La lleialtat a les institucions de la Generalitat, en la seva condició de dirigent polític, de parlamentari i de conseller.
- La vocació nacional que va donar a tots els projectes polítics en què va participar, afirmant-se sobiranista davant del PSOE el 1933 i sobiranista davant del PCE el 1949.
- La passió i el coratge amb què va viure la política, portades a l'extrem de ser fidel a l'adagi d'un vell comunista francès que diu: «De la política o se'n viu o se'n mor.»

Personalment i, més enllà de les lliçons de la història, mai no podré oblidar la imatge de fermesa i dignitat de Comorera, tot i afeblit per la malaltia, en el seu Consell de Guerra un dia d'agost de 1957; ni la intel·ligència ni el coratge de Josep Benet actuant com a defensor de la seva esposa, Rosa Santacana; ni la companyia de Josep Solé Barberà i de Pere Figuera, entre un públic hostil format sobretot de policies...

I aquest record em porta, per acabar, a fer un acte de reconeixement de la llavor que va plantar Comorera amb el seu sacrifici, al costat de tants companys comunistes, anarquistes, socialistes, nacionalistes... Una llavor que anys més tard va fructificar en l'eclosió de la lluita antifranquista i en la unitat democràtica, simbolitzada, sobretot, per l'Assemblea de Catalunya, en què el Partit Socialista Unificat de Catalunya va tenir un paper tan destacat.

Moltes gràcies.

XIV Premi Literari Montseny

Viladrau, 3 d'agost de 1996.

Voldria començar agraint als organitzadors d'aquest XIV certamen poètic Montseny 1996, d'haver-me honrat amb la designació d'exercir la presidència per uns minuts i donar-me l'oportunitat de dirigir-me a tots vostès.

He pensat que podia ésser adient que els expliqués com veu Viladrau i el Montseny un home que no és d'aquesta terra concreta, d'aquesta pàtria seva.

Vista amb els ulls i la mirada d'un mig barceloní, mig del centre-sud català, pastat en les terres aspres pedregoses i seques del Baix Penedès.

Els ho faré com qui fa una confessió, evocant alguns records, alguns d'ells encara molt vius, malgrat la llunyania en el temps.

Quan vaig tornar definitivament a Barcelona després d'haver viscut un temps a París com a ambaixador, ho veia tot amb uns ulls diferents. La llunyania del dia a dia havia aconseguit transformar la visió que havia tingut, acostumada durant tants anys als paisatges més immediats.

Sentiria un formigueig quan, des de l'avió que em tornava a casa, vaig albirar el Montseny. Se'm feia estrany veure'l des de dalt. Semblava capgirat. No era una vista natural. A l'avió vaig coincidir amb un conegut; un francès que venia a passar uns dies a Catalunya. Li vaig ensenyar el Montseny:

—Miri, li vaig dir. Aquesta muntanya és el Montseny, la muntanya d'Ametistes. Ha estat la font d'inspiració de molts poetes i escrip-

tors, dels més grans de Catalunya: mossèn Cinto, Jaume Bofill i Ferro, Marià Manent, Guerau de Liost, Joan Maragall...

Em va sorprendre el seu comentari:

—Aquesta muntanya? I què té d'especial? Des d'aquí no sembla res de l'altre món. No és pas gaire alta, és frondosa, però no pas més que moltes altes muntanyes, no sembla gaire inaccessible... Què té d'especial?

No vaig saber què respondre-li. Em vaig adonar que mai m'havia aturat a pensar què tenia d'especial el Montseny. És veritat que no és pas un massís gaire alt; és veritat que no és inaccessible, més aviat el contrari, és de les muntanyes més accessibles que hi pot haver... Què té el Montseny que ha inspirat i inspira tantes passions contingudes?

Vaig fer-me el propòsit d'anar-hi per mirar d'esbrinar el misteri.

Vaig complir el meu propòsit i vaig tornar al Montseny, començant per Viladrau. Era el mes de setembre i encara feia calor. Entre finals d'estiu i començament de tardor, s'encavalquen dues estacions especialment generoses perquè afavoreixen uns matisos de color, de perfum, de soroll que estimulen els sentits. És aquella època de l'any que sembla que el bosc estigui cansat després de l'esforç fet durant la primavera i l'estiu per mostrar-se ufanós i ple. Les fulles dels arbres adopten aquell to de verd fosc, profund, com de maduresa. Preparen el canvi radical cap als grocs, ocres i marrons vermellencs que predominen a la tardor. Però encara es resisteixen a deixar-se anar.

Quan vaig arribar, primer al Matagalls i després al Turó de l'Home, em tornaren a la memòria les paraules d'aquell conegut meu a l'avió. Què hi va veure Mossèn Cinto des d'aquí? La resposta m'arribava clara: «Allí dalt» Verdaguer hi va veure un paisatge pràcticament sense límits, hi va veure el cel de ben a prop, hi va veure planes i muntanyes, pobles i masies i el mar. Quedaria com a presoner del paisatge; com ens diu Martí Pol: «Amarat d'horitzons.»

Vaig saber què té el Montseny, que el fa diferent. El Montseny és com un resum. És el resum d'aquest país, un país petit i ben divers alhora.

Una vegada, en preguntar-li a un noi que parlava francès d'on era, em va contestar: «Du pays le plus moche du monde.» Era belga, i era jove. Ja se sap que els joves són crítics amb tot, amb tothom. Però estic segur que ens costaria molt de trobar un jove català que qualifiqués Catalunya del «país més avorrit del món»; l'adjectiu és massa lluny de la realitat.

Bèlgica és un país, geogràficament, una mica monòton. Catalunya és tot el contrari. I el Montseny és com un compendi d'aquesta diversitat: és un massís, però no molt alt; s'hi albiren dotze carenes, diu el poeta; té una rica varietat de flora i de fauna; té aigua, ningú no valora tant l'aigua com els qui, com jo, som de terra de secà; canvia la fesomia amb el pas de les estacions, però d'una manera gradual, a poc a poc; té el mar a prop, també la plana; ha estat refugi de bandolers i de burgesos... Té una mida, és una de les seves virtuts, una mida humana. És una muntanya accessible pels quatre cantons, oberta a tothom. És, com ho diria?... tolerant, acollidora i, per damunt de tot, familiar. Sens dubte per això ha atret tants poetes; Guerau de Liost el defineix, i a mi m'agrada, com «Un casolà castell de poesia» i descriu la varietat de les seves fonts enaltint la font de l'Oreneta. Ens diu:

Voldria ser enterrat al peu
d'aquesta font que endegà el pare.
Té campanetes arreu,
d'aquelles que plaïen a la mare.
Un aire ben senzill
hi porta sorolls de la vila
i neteja de brossa l'espill
d'aquesta font tranquil·la.

El que té el Montseny, doncs, és que ens és familiar; no ens impressiona massa, hi estem habituats, gairebé pot passar-nos desaperce-

but. No són pas massa els catalans que no han estat mai al Montseny. És un referent bàsic a les escoles quant a l'educació mediam-biental. Molts nens d'aquest país hi tenen el seu primer contacte amb la natura aquí. I és així perquè no imposa, perquè és acollidor. El Montseny fa la sensació de no sentir-se agredit amb la presència humana, sembla mes aviat que la reclami; és com un avi, t'acull, t'escolta, té la paciència d'acceptar les agressions que les persones li fan, sovint sense mala intenció, se'ns mostra agredit, però no dolgut, ensenyant-nos els camins de la rectificació. El Montseny, en definitiva, és l'escola de la natura més gran, físicament gran, però espiritual també, que les escoles de Catalunya tenen al seu abast.

Els he de dir que, degut a la malaltia terminal del meu avi Jaume Carner, de petit vaig passar un parell d'estius a Viladrau. Eren els primers anys de la dècada dels trenta, abans de la nostra guerra. La infància és una etapa de la vida en què es perceben les sensacions amb una intensitat probablement inigualable a les altres etapes de la vida. Tot es nou, misteriós, atractiu... Sovint els primers records que es tenen de la infantesa són olors: la flaire dels llençols nets, l'aroma de sabó que feia la mare quan ens feia el petó de bona nit, l'olor de l'escala de casa... Són impressions que queden marcades de per vida.

De Viladrau en recordo l'olor del bosc a l'estiu; una flaire seca, lluminosa, d'herba segada, i el contrast amb la frescor de les falgueres prop de la font que convida al repòs. Les catifes entre vermellores i morades de les fulles caigudes en les fagedes i sota els castanyers. El que Bofill i Ferro invoca parlant de llum i colors: «Hi ha una claror de mel en la llum de setembre.»

De manera borrosa, si voleu emboirada en el temps, recordo també les carícies que em feia el president Macià quan visitava el meu avi malalt, assegut jo a la falda del primer president de la Generalitat republicana.

En recordo amb visió d'infant, l'ermita de Sant Segimon, que als meus ulls semblava inaccessible fins que hi vaig arribar.

Recordo amb tensió, com si fossin contes de vora el foc, les llegendes de Can Gat i La Sala, amb la figura confosa de Joan de Serrallonga.

En recordo la casa de Marco Redondo, el baríton, amb les quatre granotes verdes del seu sortidor, o la sarsuela *Luisa Fernanda*, representada per aficionats del poble i la colònia d'estiuejants. Aquí escoltaria per primera volta *Los madrigales en alta voz*.

Molts anys més tard, passaria tres mesos de la meua vida a la vall de Santa Fe, en el campament de la milícia universitària, guardat per les alçades i ardides Les Dos Agudes, la petita i la gran. Recordo, a les antípodes montsenyenes de Viladrau, el Collet de Santa Elena, amb la muntanya verda i blava, i les visions gironines tenyides de mil matisos de verds i grocs.

Podria seguir parlant-los dels masos, dels casals, de les cases de Viladrau i rodalies, del fum enlairant-se de les xemeneies, fumerol de festa, en senyal de pau.

Podria continuar parlant-los-en.

«Perquè sóc una mica enamorat» del seu Montseny. Són amors que en permeten d'altres. Són atraccions que generen sentiments de comprensió i estimació.

Per això acabaré amb un díptic de Josep Carner, el meu poeta familiar, el que presentà el meu pare a la meua mare.

Són seves unes paraules que presideixen, avui com ahir, la vostra font de l'Oreneta. Diu Carner:

Filla del cel
Sóc la Font de l'Oreneta
Em descobrí l'ocell
I em corona el poeta.

Moltes gràcies.

Homenatge a Josep Suñol i Garriga

Guadarrama, 4 d'agost de 1996.

Benvolguts amics i amigues,

Ens hem aplegat avui a la Sierra de Guadarrama per complir amb un deure. Un deure necessari; un deure propi d'un poble madur; un deure propi d'un poble que té confiança en sí mateix i que sap, per tant, que li cal conrear la seva memòria històrica per poder viure el seu present amb plenitud i, sobretot, per poder pensar i construir el seu futur amb rigor i sense miratges; un poble que vol avançar tenint molt en compte les lliçons de la història.

Honorem avui, amb molt de retard, amb massa retard, la memòria d'un ciutadà; honorem la memòria d'un ciutadà il·lustre, Josep Suñol i Garriga, que va ser un home profundament i activament compromès amb el seu temps i amb el seu poble.

El seu va ser un compromís bàsicament cívica, tot i que, en moments crucials de la seva vida i de la vida col·lectiva, també fou un compromís directament polític.

Josep Suñol va ser un d'aquells ciutadans que, fidels a la tradició del catalanisme polític —en el seu cas una tradició directament familiar— va ajudar a crear una societat viva, dinàmica, farcida de projectes associatius de tota mena i d'uns mitjans de comunicació que van fer possible l'esclat del catalanisme popular als anys trenta amb l'adveniment de la república.

Josep Suñol va exercir el seu compromís cívica amb un tarannà senzill, lleial, sense sectarisme, convençut que l'acció política no podia anar deslligada del desplaçament de les energies de la societat.

L'expressió exacta d'aquest tarannà i d'aquesta convicció la trobem en el magnífic lema del periòdic que editava, *La Rambla*, i que oferia als seus lectors tot un programa amb el seu «Esport i ciutadania».

Malauradament, no va ser aquest el tarannà que va prevaler a l'Espanya d'aquell estiu del 1936.

En aquell fatídic juliol d'ara fa seixanta anys, la folia d'uns quants es va fer contagiosa, i enmig del vertigen d'uns esdeveniments precipitats i incontrolats es va endur un home en plena maduresa, que l'exercia, en aquells moments, amb el seu compromís polític com a diputat per Esquerra Republicana al Congrés dels Diputats i, amb el seu compromís cívic, com a president de la nostra principal institució esportiva, el Futbol Club Barcelona.

Quina cruel paradoxa! A Josep Suñol i Garriga, com a tants homes i a tantes dones de la pell de brau, se'l va emportar el vendaval d'una guerra incivil. Ell, un home profundament civil, va veure com li era arrabassada la vida per la incivilitat i el vandalisme d'una guerra que no havia ni volgut, ni imaginat.

Tots sabem quant ens ha costat refer-nos d'aquell desastre col·lectiu i de la dictadura que el va continuar. Una desfeta col·lectiva, que per molts ho va ser també personal, com és el cas de Josep Suñol i de la seva família.

Tots sabem que han passat massa anys per poder fer un acte com el d'avui, amb la serenor d'esperit necessària; un acte que és una afirmació de catalanitat, fet a Guadarrama, sota l'acollidora hospitalitat de la seva gent i de les seves autoritats.

Tots sabem que hem trigat massa a poder fer realitat aquella pregària commovedora, amb què Manuel Azaña tancava el seu discurs del 18 de juliol de 1938 a l'Ajuntament de Barcelona, i en la qual demanava: «Pau, pietat i perdó.»

La commemoració de la mort de Josep Suñol i Garriga no pot ni vol ser altra cosa que un acte de reparació històrica, però fet des de l'esperit de concòrdia i amb la voluntat de dir ben fort: «Mai més!»

Moltes gràcies.

Jornada sobre el blindatge jurídic de l'estat del benestar: «Reflexions sobre la reforma de l'estat del benestar»

Institut de Drets Humans de Catalunya, Barcelona, 25 d'abril de 1997.

Presentació

Penso que en iniciar la meva exposició pot ser útil que manifesti des de quin punt de vista enfoco els problemes de l'estat del benestar. Un punt de vista que s'ha anat configurant —com la majoria de les coses de la vida— per una doble aportació: la de la formació i l'estudi i la de l'experiència viscuda.

En el meu cas, es tracta d'una formació inicial com a jurista, conjugada amb altres centres d'interès intel·lectual com per exemple la història econòmica. Un interès suscitat, sens dubte, per la dedicació intel·lectual i política del meu pare, Manuel Reventós, als problemes econòmics, i conreat en la meva etapa d'estudiant de Dret en el Seminari de Don Luís García de Valdeavellano en companyia d'altres estudiants, esdevinguts més endavant il·lustres economistes i juristes com Fabià Estapé o Alberto Oliart o l'enyorat Àngel Latorre...

Una altra experiència coetània a la de la meva formació universitària, la meva primera experiència política, em va familiaritzar de ben jove amb els conceptes i les propostes del que avui en diem l'estat del benestar. En efecte, el meu compromís polític amb el socialisme democràtic —en els rengles del Moviment Socialista de Catalunya— em va posar en contacte de manera natural, de la mà de Manuel Serra i Moret i d'Edmon Vallès, amb l'experiència del laborisme britànic i el seu programa de seguretat social.

Al llarg de la meva vida intel·lectual i política ja no he abandonat l'interès i la preocupació per aquests temes, i una de les satisfaccions més importants de la meva trajectòria política és haver vist com a Espanya, amb els governs de la democràcia, s'han assentat les bases i s'ha desenvolupat el nostre model d'estat del benestar.

Per tant, els hi parlaré de l'estat del benestar des de la convicció política. Una convicció que com poden veure ve de lluny. Però, també ho faré des de la modèstia intel·lectual, conscient de l'enorme progrés teòric i analític que des del món acadèmic s'ha fet i s'està fent sobre l'estat del benestar i els seus problemes. Un progrés al qual han col·laborat i col·laboren economistes, filòsofs socials, filòsofs del dret, juristes, administrativistes, analistes de les polítiques públiques, historiadors econòmics i socials, treballadors socials, etc.

Aquestes diferents aproximacions, amb la consegüent diversitat d'enfocaments, han enriquit i enriqueixen amb molts matisos l'objecte d'estudi, però, a vegades, en dificulta una nítida comprensió fora de l'àmbit dels especialistes, en mancar un llenguatge comú, acceptat i reconegut per tothom.

Des del punt de vista de la política concreta —d'aquella que ha de fer el quàdruple esforç de comprendre els problemes de la societat, d'explicar-los a la ciutadania, d'elaborar i proposar solucions i d'aplicar-les quan la voluntat popular ho decideix— el que interessa és aprofitar tot el cabal de la reflexió acadèmica i tècnica i traduir-lo en síntesis clarificadores que, sense perdre precisió i rigor, obrin nous camins amb un grau d'incertesa mínimament suportable.

Amb tot això els hi vull dir que ens cal una cultura política diferent per afrontar els problemes nuclears de la nostra societat. Aquells problemes de caire civilitzador que afecten profundament la vida material i espiritual de la ciutadania i que tenen un període de maduració més llarg que el dels cicles electorals. Són problemes

que tan sols poden trobar solucions en polítiques basades en un ampli consens social, polític i intel·lectual. Un consens que no exclou el debat ideològic, però que el sotmet a unes regles de rigor i d'honestat intel·lectual.

La qüestió que avui ens reuneix aquí —els problemes de l'estat del benestar— és, sens dubte, una d'aquestes qüestions de civilització que no afecten tan sols al progrés material de la ciutadania, sinó també a la seva concepció del món i als seus valors.

Amb l'expressió d'aquesta preocupació per la necessitat d'una nova cultura política, deslliurada de la política politiquera, del pragmatisme de vol gallinaci, de la política de consum immediat... el que els hi vull manifestar és la meva convicció que no hi ha Política (política amb majúscules) possible sense idees o, millor, sense projectes que estiguin animats per idees.

La responsabilitat que això es produeixi no és exclusiva dels polítics, dels polítics entesos com a grup professional. És una responsabilitat de tota la ciutadania, però molt especialment d'aquells ciutadans i ciutadanes que estan dedicats a l'estudi i a la recerca o a la vida professional. Els polítics hem d'acabar amb les actituds arrogants i hem de posar-nos l'obligació d'escoltar amb modèstia el que ens digui el món universitari i professional. Però, universitaris i professionals, tenen l'obligació social de tornar a fer política, fecundant el debat d'idees tan necessari per afrontar els nostres problemes civilitzadors.

Entenc que una jornada com la que avui ens ha proposat l'Institut de Drets Humans es correspon perfectament amb la preocupació de cercar aquesta nova cultura política que crec ens és tan necessària.

Un cop fet aquest preàmbul, en el qual els he intentat explicitar el punt de vista o —si volen— l'estat d'ànim amb què m'aproximare al tema proposat, és la meva intenció centrar la primera part de la meva intervenció a fer un ràpid repàs al concepte i continguts de

l'estat del benestar, a la preocupació pel seu futur, a la incidència de la mundialització en aquest futur i a les crítiques teòriques i ideològiques que ha rebut.

Més endavant em plantejaré la qüestió de com mantenir l'estat del benestar, és a dir, la qüestió de la seva reforma, i acabaré aquesta intervenció aventurant-me a una reflexió sobre els principis que la sustenten.

De què parlem quan parlem d'estat del benestar?

L'estat del benestar que coneixem avui sorgeix a Europa en acabar la II Guerra Mundial. Això no vol dir que abans de la II Guerra Mundial no hi hagi hagut experiències de protecció social, ni que l'estat del benestar sigui una realitat exclusivament europea, però a efectes de la reflexió que els hi proposo avui crec que serveix aquesta simplificació.

L'estat del benestar, doncs, sorgeix a l'Europa occidental un cop acabada la II Guerra Mundial com a resultat d'un compromís social que va comportar —en el seu origen— unes actuacions dels poders públics destinades a garantir a tot ciutadà l'accés a un mínim de serveis que asseguressin la seva supervivència i que, com a conseqüència de la pròpia evolució social, s'ha anat ampliant i sofisticant amb el temps. Així, l'estat del benestar en el seus orígens pot considerar-se com una xarxa de seguretat econòmica i social dels ciutadans.

Aquest objectiu mínim i evident de l'estat del benestar ha estat justificat amb diferents arguments econòmics i sociològics com, per exemple, els que els hi enumero tot seguit:

- L'estat del benestar corregeix les disfuncions i les desigualtats que genera el funcionament de l'economia de mercat.
- L'estat del benestar contribueix a potenciar el capital humà i la seva competitivitat.

- L'estat del benestar ajuda a mantenir estabilitzats els nivells de demanda efectiva.
- L'estat del benestar facilita el creixement econòmic, l'increment de la productivitat i la creació d'ocupació.
- L'estat del benestar redueix i desplaça la conflictivitat social i genera, per tant, cohesió social, realitzant una funció d'integració social.

És a dir, la justificació de l'estat del benestar intenta integrar necessitats de la reproducció del sistema capitalista amb necessitats de legitimació de les institucions públiques.

El compromís polític i social entorn de l'estat del benestar, justificat amb arguments com els suara citats o d'altres similars, ha acabat en la majoria dels països europeus per cristal·litzar en un reconeixement constitucional dels drets econòmics i socials bàsics de la ciutadania.

Des del punt de vista de les polítiques públiques, aquest compromís que hem anomenat estat del benestar comporta bàsicament tres gran línies d'actuació per part dels poders públics:

- La primera està dirigida a reduir la pobresa i es basa en els principis de solidaritat i redistribució de la renda. Aquesta línia d'actuació comporta programes d'assistència social amb unes prestacions no contributives com el salari mínim d'inserció, el subsidi d'atur, la protecció familiar, l'atenció social dels marginats, l'accés a habitatges de promoció pública... En el cas espanyol aquestes prestacions suposen —segons el professor de la Universitat de Saragossa, Eduardo Bandrés— una mica més del 10% del total de la despesa social.
- La segona línia d'actuació està orientada a proporcionar una gran assegurança obligatòria regulada per l'Estat en matèries d'atur i pensions, on, sense oblidar aspectes solidaris, el principi contributiu hi té un gran pes. Es tracta de la seguretat social en sentit estricte, en la qual es proporciona seguretat econòmica per mitjà d'unes prestacions contributives percebudes en el cas d'unes contingèn-

cies previstes i taxades. Estem parlant —sempre en el nostre cas i seguint Bandrés— d'un 50% del conjunt de la despesa social.

– I la tercera línia d'actuació està dirigida a assegurar el principi d'igualtat d'oportunitats per mitjà de la provisió d'uns serveis socials universals, amb la voluntat de reduir les desigualtats, d'una banda, i de millorar la productivitat del capital humà, d'una altra. Estem parlant d'educació, sanitat, habitatge i serveis socials generals. Serveis subministrats com a prestacions universals basades en el criteri de necessitat i que intenten garantir la igualtat d'accés a tots els ciutadans, amb independència de la seva situació econòmica i de la seva contribució fiscal. El pes d'aquestes polítiques en el conjunt de la despesa social —sempre en el nostre cas— és d'un 40%.

Les diferents prioritats i intensitats en l'aplicació d'aquestes polítiques, conjugades amb les circumstàncies històriques pròpies de cada país, ha donat com a resultat diferents models d'estat del benestar, però en tots ells hi ha el mínim comú denominador definit per les tres grans línies d'actuació enumerades.

La preocupació pel futur de l'estat del benestar

Si bé la realitat de l'estat del benestar o dels estats del benestar és una realitat innegable, que constitueix un dels trets distintius bàsics de les societats democràtiques de l'Europa occidental, des de fa uns quants anys estem assistint a una crisi de confiança entorn de l'estat del benestar. Vint anys d'hegemonia política i ideològica neoconservadora han sotmès a dures crítiques l'estat del benestar. Paradoxalment, l'erosió real de l'estat del benestar ha estat ben relativa, en la mesura que no s'ha produït una reducció en proporcions significatives de les prestacions socials.

En tot cas, el que sí s'ha produït és un seriós afebliment de la seva legitimitat política i social. El debat ideològic sobre el paper de l'Estat i la seva relació amb la societat, propiciat per l'ofensiva liberal-

conservadora, associada a la presidència de Reagan als Estats Units i als governs Thatcher al Regne Unit, ha impregnat la cultura política dels darrers vint anys i, en gran mesura, ha canviat l'agenda del conjunt de les forces polítiques i socials.

Però, més enllà de la lluita ideològica, és evident que l'estat del benestar té problemes reals. Bàsicament té dos grans tipus de problemes.

En primer lloc, problemes de finançament de la despesa social, posats especialment de manifest en períodes de baix creixement econòmic, però que van adquirint un caràcter estructural. Són uns problemes vinculats a fenòmens com:

- l'estabilització d'un alt número de parats;
- l'envelliment de la població;
- l'encariment de determinats serveis socials —particularment els sanitaris—; o
- l'aparició de nous problemes socials que originen noves demandes als poders públics...

Al conjunt de la Unió Europea s'ha estabilitzat una despesa social, que oscil·la entre un 25% i un 40% del PIB, a un nivell superior als ingressos ordinaris i que genera un dèficit permanent i un endeutament creixent...

Aquesta despesa social és la part més important del conjunt de la despesa pública que en els mateixos països de la Unió Europea absorbeix entre un mínim del 42% del PIB —a Irlanda— i un màxim del 66,2% —a Suècia.

Un segon bloc de problemes són problemes de gestió de les polítiques socials. La diversitat i la complexitat creixents de les societats desenvolupades suscita demandes cada cop més sofisticades per part dels ciutadans. La rigidesa de l'Estat com a prestador de serveis topa amb les creixents exigències d'uns ciutadans que, de fet, es comporten com a clients en la seva relació amb els poders públics.

Les limitacions de l'Estat com a gestor i com a subministrador de serveis provoquen crítiques a la seva eficiència i posen en qüestió la seva idoneïtat com a prestador de serveis públics. Aquestes crítiques, molt sovint fonamentades en fets objectius i incontestables, alimenten la insatisfacció dels sectors socials —amplis segments de les classes mitjanes— que financen amb major proporció l'estat del benestar. D'aquesta manera, la ideologia de la deslegitimació de l'estat del benestar troba la seva base social i política.

Per dir-ho breument, la preocupació pel futur o pel manteniment de l'estat del benestar passa per tres eixos: el de la seva sostenibilitat econòmica, el de la seva gestió i el de la seva legitimitat social.

La mundialització i l'estat del benestar

Més enllà de la consideració dels problemes financers, pressupostaris, de gestió i de legitimitat que ens plantegen la preocupació pel futur de l'estat del benestar, cal considerar, també, i de forma ineludible, la incidència de la globalització o de la mundialització en el seu pervenir.

Penso que, a més de necessari, ens pot ser molt útil contemplar aquests problemes que ens preocupen des d'una altra perspectiva. Des d'una perspectiva global que, ben segur, ens farà canviar-ne la percepció massa tancada, en les nostres coordenades, que ara en tenim.

Què passa si ens mirem els problemes de l'estat del benestar des d'una perspectiva mundial? Passa que ens trobem amb una realitat en què la majoria dels països del món dediquen a la despesa social xifres inferiors al 10% del seu producte interior brut!

El diferencial de la despesa social entre els països desenvolupats i els països del capitalisme emergent ha estat i és utilitzat des de sectors neoconservadors com un argument de pes per propugnar el

desarborament de l'estat del benestar, tot presentant com inevitable un escenari econòmic i social en què la globalització de l'economia —amb la ferotge lluita per la competitivitat que comporta— imposa una dràstica reducció de les despeses socials a càrrec dels poders públics.

Per tant, es planteja la pregunta de si la mundialització és una amenaça fatal per a l'estat del benestar. La mundialització o globalització plantegen, sens dubte, un seguit de problemes ineludibles. Problemes d'escala de les polítiques econòmiques, amb un interrogant sobre la possibilitat de realitzar polítiques keynesianes en àmbits supraestats. I, també, problemes relacionats amb les noves relacions entre economia i política, com el de la dissociació creixent entre poder polític i poder econòmic que sembla fer cada cop més difícil el control democràtic de les decisions del mercat.

Deixo apuntats aquests problemes derivats de la mundialització. La seva exposició seria objecte d'una altra conferència. Però no em resisteixo a fer dues observacions.

La primera fa esment a la funcionalitat de l'estat del benestar en el procés de mundialització. Comparteixo la idea que l'estat del benestar té una naturalesa contradictòria davant del fenomen de la globalització de l'economia: per una banda, és un obstacle relatiu per a la creació del mercat mundial, en la mesura que dificulta la homogeneïtzació dels costos del factor treball; de l'altra, és un mecanisme que pot permetre una adaptació menys traumàtica als mecanismes de mercat als països que han de realitzar el pas d'una economia tancada a una economia oberta. La preocupant evolució d'una gran part dels països de l'Est i l'aparició d'importants conflictes socials en els països asiàtics de capitalisme emergent crec que il·lustren el que els hi estic dient.

La segona observació és un simple toc d'alerta contra l'ús de les conseqüències de la mundialització com a coartada de la inacció

davant dels problemes concrets de l'estat del benestar, tal com assenyalava el professor Joan Subirats en un recent article periòdic.

Fins aquí el repàs als factors que fan que mirem amb preocupació el futur de l'estat del benestar. Factors interns, com els problemes creixents de finançament de la despesa social i com els problemes de gestió de les prestacions socials en societats cada cop més complexes. Però, també factors externs, com la incidència del procés de mundialització de l'economia.

Aquesta realitat ha provocat un intens debat polític i ideològic sobre l'estat del benestar al qual em referiré, ni que sigui, sumàriament a continuació.

Les crítiques a l'estat del benestar: entre realitat i ideologia

La història ideològica del capitalisme és la història d'un enfrontament teòric entre mercat i Estat. Utilitzant un símil esportiu, el politòleg Adam Przeworski, en un article recent publicat a la revista *Claves*, esquematitzava aquesta història en quatre assalts.

El primer assalt té per protagonistes Adam Smith i la moderna economia neoclàssica, que van establir les condicions per al funcionament òptim del mercat: mercat total i complet, és a dir mercats per a tot; informació total i completa, per tant informació exhaustiva i igual per a tothom; independència total i completa, sense intervencions externes. Si es compleixen aquestes tres condicions l'eficiència dels mercats està garantida. En aquest escenari la intervenció de l'Estat no fa altra cosa que restar eficiència. El primer assalt, doncs, acaba amb una victòria del mercat.

El segon assalt és protagonitzat per l'economia keynesiana i les polítiques socialdemòcrates. Les insuficiències dels mercats en assignar recursos de manera eficient obliguen a la intervenció de

l'Estat per subministrar béns públics i corregir els defectes del mercat. L'Estat és el guanyador del segon assalt.

El tercer assalt és protagonitzat pels crítics neoliberals del keynesianisme, en denunciar que les ineficiències dels mercats no garanteixen l'eficiència de l'Estat i criticar la colonització per interessos privats de l'intervencionisme estatal. Aquest tercer assalt resulta negatiu per a l'Estat.

Finalment, el quart assalt —que s'està lliurant ara mateix— resulta embarbussat i confús. Ens trobem en una situació en què, d'una banda, som conscients que estem en una economia de mercats incomplets i d'informació imperfecta i, d'altra banda, som conscients de les disfuncions que genera un intervencionisme estatal il·limitat. Sembla que aquest assalt hagi d'acabar en un empat entre Estat i mercat.

Quines conclusions provisionals es poden treure de la interacció entre mercat i Estat al llarg de la història contemporània i especialment dels darrers cinquanta anys?

El mateix Przeworski apunta que el propòsit de l'integrisme liberal d'alliberar el mercat de l'Estat és un propòsit irreal i, per tant, sense sentit. La pregunta a respondre, en tot cas, seria una altra: ¿Com aconseguir que l'Estat actuï quan realment és necessari i s'abstingui quan la seva intervenció pot ser contraproduent?

Amb aquest breu excurs sobre les relacions entre mercat i Estat el que pretenc és deixar clar que el debat sobre l'estat del benestar cal emmarcar-lo en aquesta perspectiva històrica i en aquest context de debat ideològic més general.

Per cenyir-me, però, al debat ideològic sobre l'estat del benestar vull fer un breu recordatori dels principals arguments dels seus crítics. De l'inventari de crítiques en vull destacar algunes.

Unes més ideològiques com:

– La que postula —seguint Friedman— la manca de legitimitat de l'Estat per lluitar contra les desigualtats, en considerar que la intervenció pública violenta l'estat natural de la societat.

– O la que considera —seguint Hayek— que l'intervencionisme estatal i les polítiques redistributives comporten el risc d'una deriva totalitària.

– O, també, la que —des de posicions marxistes com la d'O'Connor— pensa que l'estat del benestar no és més que una forma de legitimació del capitalisme, en finançar amb el pressupost públic part dels costos de la reproducció de la força de treball.

Però també hi ha altres crítiques aparentment més empíriques com:

– La que apunta a la ineficàcia de la producció pública de serveis socials.

– O bé la que alerta sobre el menor caràcter redistributiu del que s'atribueix a les polítiques de l'estat del benestar.

– O, també, la que contempla la possibilitat que l'estat del benestar desenvolupi efectes negatius sobre l'activitat productiva, en la mesura que l'increment del dèficit públic, necessari per finançar una prestacions socials creixents, provoca un augment dels impostos i uns tipus d'interès més elevats, que redueixen els incentius a la inversió i a la recerca d'ocupació.

En sentit oposat, els arguments en favor de l'estat del benestar parteixen de la desconfiança envers la capacitat que tenen les forces del mercat per produir una societat justa i cohesionada. Una desconfiança que es fonamenta en una altra escala de valors, en la qual l'eficiència en l'assignació dels recursos del mercat està subordinada a la justícia.

Des d'aquesta perspectiva, és necessària una vigorosa intervenció dels poders públics en l'economia per tal d'aconseguir una distribució de la renda més equitativa. Els instruments bàsics d'aquesta intervenció estatal són les polítiques fiscals i les polítiques socials. Els defensors de l'estat del benestar tenen una gran confiança en l'eficàcia redistributiva de la despesa social.

El problema de la majoria dels arguments a favor i en contra de l'estat del benestar és la feblesa empírica sobre la que es basen. Particularment, em sembla preocupant la poca informació real de què disposem sobre els autèntics resultats de la redistribució pública. Aquest buit suscita la necessitat de superar el debat estrictament ideològic i, per tant, la necessitat d'una avaluació honesta de les polítiques socials que ens informi de les conseqüències redistributives de les despeses socials i del seu grau de progrés.

Aquest esforç em sembla molt important per poder defensar de debò l'estat del benestar i això vol dir també protegir-lo d'alguns dels seus defensors ideològics més entusiastes. Entenc que l'efectivitat de l'estat del benestar no s'ha d'avaluar pel volum global de la seva despesa, sinó pels resultats que assoleix. El cas espanyol ens proporciona un exemple de no-coincidència entre l'increment de la despesa i la satisfacció social amb el sistema de protecció social. Aquest desencontre té conseqüències socials força negatives com la devaluació de la solidaritat, en transferir tota la responsabilitat als poders públics, o la creixent deslegitimació de l'estat del benestar entre les classes mitjanes que suporten el seu pes per la via fiscal.

Des de dins de l'estat del benestar, des de la seva lògica fundacional s'ha de donar un toc d'alerta contra la desvirtuació dels seus objectius bàsics. L'estat del benestar s'ha anat convertint en un «estat de transferències» i ha generat una dura competència per cercar rendes propvenients dels pressupostos públics a costa de posar en perill, alhora, el creixement econòmic i l'estabilitat social i de bloquejar el sistema democràtic amb el pes feixuc del corporativisme.

Entenc que aquest és el debat que hem d'afrontar sense restriccions els que creiem en l'estat del benestar, evitant el debat retòric en clau exclusivament ideològica.

La deriva perversa de l'estat del benestar posa a l'ordre del dia la qüestió de la seva reforma. Penso que no es tracta d'un caprici o d'una moda ideològica. Ben al contrari penso que és una necessitat

real que s'ha d'afrontar des d'un diagnòstic lúcid i, insisteixo, amb els mínims apriorismes ideològics possibles.

De tot plegat, de la reforma de l'estat del benestar i de repensar el discurs ideològic sobre l'estat del benestar els en parlaré en la part final de la meua intervenció.

Com mantenir l'estat del benestar?

Estic convençut que l'única resposta solvent a aquesta pregunta és la reforma de l'estat del benestar. Avui comença a haver-hi un ample consens en aquest respecte, sobretot si partim de la base de no confondre els objectius i els instruments de l'estat del benestar: la preservació dels seus objectius pot fer necessari canviar i adequar els instruments que hem anat utilitzant fins ara. No està en qüestió si cal reformar l'estat del benestar, el que està en qüestió és quina reforma s'ha de realitzar?

Des del meu punt de vista hi ha dues grans opcions. O bé una reforma orientada a retenir, amb les noves circumstàncies, els fonaments d'equitat social, cohesió territorial i limitació de la desigualtat de rendes; característiques de les societats europees occidentals.

O bé, una reforma dirigida cap a la reducció, al mínim, de la protecció social, i que es despreocupi de les diferències de rendes i, per tant, dels objectius redistributius.

Per valorar la idoneïtat de cada una d'aquestes grans opcions caldria fer l'exercici de preveure quins efectes poden tenir les reformes en les tres funcions bàsiques de què parlava quan he intentat acotar l'abast del concepte d'estat del benestar: la funció d'integració social, la funció d'assegurança econòmica i la funció de millora de la productivitat del sistema.

En qualsevol cas, la pràctica de les polítiques que es practiquen arreu dels països de l'Europa occidental respon a la plena cons-

ciència de l'estret marge d'actuació existent, que, entre d'altres coses, fa poc realista el dilema radical entre defensar o destruir l'estat del benestar. La realitat europea occidental es mou entre aquestes dues premisses: per raons financeres i demogràfiques no es poden augmentar molt més les despeses de l'estat del benestar; i, per raons polítiques, és molt difícil de disminuir-les.

En la pràctica —i operant sempre dins d'aquest estret marge de maniobra— es plantegen unes polítiques de reforma basades en quatre tipus de respostes genèriques:

- Buscar nous recursos financers, sense oblidar la lluita contra el frau fiscal.
- Reduir les prestacions, tot ajustant el seu catàleg.
- Reduir els beneficiaris de les prestacions, per la via de racionalitzar equitativament el nombre de perceptors.
- Millorar els procediments de gestió dels serveis socials, per la via d'augmentar l'eficiència dels sistemes públics, eliminant frau, reduint abusos, introduint fórmules de cost compartit.

Però, també per la via de les privatitzacions de les prestacions.

Sobre la qüestió de la privatització de les prestacions de determinats serveis socials cal evitar els debats nominalistes i centrar-se en debats concrets, cas per cas, que valorin com es regula el servei a prestar, com es controla i com es finança. Sense oblidar tampoc les possibilitats de noves formes de gestió que ofereix el denominat «tercer sector», integrat per les organitzacions privades sense ànim de lucre.

Repeteix, quatre tipus de respostes genèriques: buscar nous recursos, reduir prestacions, reduir beneficiaris i millorar la gestió.

En la pràctica, però, no hi ha, ni s'apliquen, receptes universals. Les polítiques de reforma acostumen a ser una combinació pragmàtica de les mesures genèriques que els hi he enumerat en funció de l'especificitat de cada servei o programa.

El que considero important de debò és trobar un criteri d'equilibri òptim entre el finançament contributiu i el finançament solidari, d'una banda, i la prestació pública i la prestació privada dels serveis socials, d'una altra.

Sense oblidar que les despeses dels programes de l'estat del benestar són una part —certament la part més important— del conjunt de la despesa pública. I per tant no es pot pretendre arreglar els desequilibris pressupostaris tan sols per la via de la reducció de les despeses socials. Convé avaluar la despesa pública en tot el seu conjunt, analitzar tots els beneficiaris de les transferències de l'Estat i, un cop fet això, tenir la valentia de redefinir les regles del joc de la despesa pública.

I sense oblidar, tampoc, que l'ampliació del marge de maniobra per mantenir i millorar l'estat del benestar passa ineludiblement per un creixement econòmic que comporti un increment substancial de la capacitat de les nostres societats de generar llocs de treball, tal com recordava Helmuth Schmidt en la seva recent visita a Barcelona.

El diplomàtic espanyol Carlos Alonso Zaldívar en el seu suggestiu llibre *Variaciones sobre un mundo en cambio* —presentat abans d'ahir a Barcelona— combina algunes de les variables de què els hi he parlat, amb la intenció prospectiva de dibuixar els possibles escenaris de futur de l'estat del benestar a Espanya. Concretament, Alonso Zaldívar combina tres variables: el nivell d'atur, que depèn del creixement econòmic i de les reformes en el mercat de treball; la despesa social, que depèn de les millores de gestió i de les reformes de les condicions d'accés als serveis socials, i el grau de satisfacció dels usuaris, que depèn del tracte a les persones, l'eficiència i l'equitat del sistema.

L'exercici prospectiu d'Alonso Zaldívar dóna com a resultat tres escenaris possibles:

Un primer escenari, que denomina continuista, estaria caracteritzat per vincular directament el creixement de l'ocupació amb el crei-

xement global de l'economia, sense operar cap reforma en el mercat de treball; alhora es mantindria el creixement de la despesa social amb l'objectiu purament quantitatiu d'equiparar-la a la dels altres països europeus occidentals, sense introduir-hi cap reforma. Segons Alonso Zaldívar, aquesta estratègia continuista porta a la desaparició de l'estat del benestar per col·lapse financer.

Un segon escenari, qualificat de pseudoreformista, estaria caracteritzat per la intervenció en el mercat de treball, afavorint la seva flexibilització i adoptant mesures de promoció de l'ocupació. En política social s'optaria per la contenció de la despesa, obviant reformes en profunditat. Aquest escenari comportaria un creixement de la insatisfacció amb les prestacions socials i portaria, per tant, a un esgotament polític de l'estat del benestar que obriria les portes a plantejaments alternatius atats per interessos privats.

Finalment, un tercer escenari, que Alonso Zaldívar qualifica de reformista, estaria basat en una decidida reforma del mercat laboral que hauria de combinar mesures ortodoxes amb innovacions heterodoxes, però descartant sempre mesures generadores d'inflació i d'endeutament. L'impuls reformista hauria d'afectar de ple l'estat del benestar, amb els objectius d'atendre les noves demandes socials, de gastar més en qui més ho necessiti i de millorar l'atenció personal. L'assoliment d'aquests objectius podria implicar el desenvolupament de serveis privats, complementaris dels públics. Un programa reformista d'aquest abast necessitaria més d'impuls social que d'impuls polític i administratiu. Un impuls que forçés la capacitat de concertació interna entre poders públics, empresaris i sindicats i que socialitzés la responsabilitat col·lectiva. Si això passés es produiria una nova legitimació de l'estat del benestar.

Altres autors descriuen el programa per arribar a aquest escenari com la transició de l'estat del benestar a la societat del benestar.

La nostra situació, com la de la majoria dels països del nostre entorn, s'aproxima al segon escenari descrit per Alonso Zaldívar.

En aquests moments existeix una consciència generalitzada que la inèrcia porta al col·lapse. En canvi, no existeix ni una consciència ni una voluntat àmpliament compartides de reforma forta de l'estat del benestar en la línia esbossada en el tercer escenari. Transitem per la via dels petits retocs, possiblement l'única possible, mentre els governs estiguin més pendents del cicle electoral que de l'acció política a mig i llarg termini, i de la societat no surti l'impuls reformista imprescindible per construir un projecte col·lectiu ambiciós.

Un esdeveniment de l'actualitat més immediata, penso que ens proporciona material de reflexió sobre el que els estic dient. Em refereixo a la negociació entre la patronal i els sindicats majoritaris, sobre la reforma laboral. Penso que el més interessant no és el resultat —sobre el que poden haver-hi opinions ben diverses— sinó el mètode, el procés pel qual s'ha arribat a un determinat acord.

Antonio Gutiérrez ho ha expressat amb gran claredat: «és un pacte que s'ha pogut fer perquè no hi ha intervingut el Govern». És a dir, en un àmbit de responsabilitat primera dels agents socials aquests han actuat en conseqüència, exercint la seva autonomia i assumint els seus riscos. Un camí que el secretari general de la UGT de Catalunya, José M. Álvarez, assenyala, també, quan fa una crida a la patronal catalana a recuperar el procés d'autogovern laboral a Catalunya.

Les divergències internes tant a la patronal com als sindicats a l'hora de valorar l'acord —més enllà del seu valor intrínsec—, també són un símptoma que les reformes fortes del nostre estat del benestar i, més enllà, del nostre sistema institucional necessiten d'aliances transversals que trenquin el rígid marc de l'actual estat de coses. Intueixo que els problemes de fons del nostre sistema econòmic i del nostre sistema polític provoquen o provocaran divergències internes a la majoria de les institucions polítiques (partits, administracions públiques) i socials (sindicats, patronals, corpora-

cions...) i que el camí del reformisme —del nostre *New Deal*— passa per la intel·ligència entre els reformadors estiguin on estiguin.

Tot plegat em fa concedir una gran importància a la tasca de repensar les idees bàsiques que han constituït la guia de l'acció política, que a l'Europa occidental ha donat com a resultat el model d'estat i de societat que anomenen estat del benestar.

Així doncs, per acabar la meua intervenció els vull exposar unes sumàries reflexions en aquest sentit.

Repensar l'estat del benestar

El plantejament de la reforma de l'estat del benestar ens condueix a examinar els principis bàsics que el fonamenten i a reconsiderar-los d'acord amb els resultats efectius de les seves polítiques.

Dins d'aquest examen i reconsideració dels principis de l'estat del benestar, cal incloure també el debat sobre l'articulació entre principis, drets i polítiques. És a dir, la reflexió sobre el significat i l'abast dels drets socials.

Finalment, la reforma de l'estat del benestar també ens condueix a la qüestió clàssica de quins són els límits de l'actuació dels poders públics, que pot desglossar-se en tres qüestions més concretes: què han fer els poders públics?, qui ho ha de fer? i com ho ha de fer?

L'estat del benestar s'ha fonamentat sobre dos principis bàsics: el principi d'igualtat i el principi de solidaritat.

Sobre el principi d'igualtat s'han basat les polítiques tendents a assolir una més gran equitat social i una disminució de la desigualtat de rendes.

Sobre el principi de solidaritat s'han fonamentat les polítiques tendents a assolir una major cohesió social, territorial i generacional.

De fer efectius aquests principis, se n'ha fet responsable l'Estat, el conjunt dels poders públics. Una responsabilitat concretada de forma solemne amb la constitucionalització dels drets socials, econòmics i culturals. D'acord amb aquestes obligacions constitucionals, l'Estat s'ha aplicat a realitzar unes polítiques públiques concretes per tal de fer efectius els nous drets reconeguts als ciutadans.

En certa manera, els dos principis bàsics —el de la igualtat i el de la solidaritat— necessiten d'un tercer principi complementari: el principi de responsabilitat dels poders públics en el benestar dels ciutadans. De fet, no hi ha drets socials sense la intervenció de l'Estat.

Però, l'estat del benestar ha suposat un avenç real de la igualtat i de la solidaritat?

Pel que fa a la igualtat, és innegable que les polítiques redistributives han aconseguit una disminució global de la desigualtat. Però hi ha dubtes que els sectors socials més desfavorits hagin estat els grans beneficiaris del conjunt de les polítiques socials. Com ha explicat el professor Eduardo Bandrés, en el cas espanyol no totes les despeses socials tenen un efecte redistributiu progressiu. De fet, els sectors socials amb capacitat d'organitzar-se i, per tant, d'influir decisivament en l'àmbit polític i electoral, han estat els realment més beneficiats. La consolidació d'amplis sectors marginals en les nostres societats sembla confirmar-ho. Això planteja un problema d'equitat social i uns fonamentats interrogants sobre la justícia de la redistribució de la renda operada i sobre l'abast real de la política d'igualtat d'oportunitats en els estats del benestar.

Pel que fa a la solidaritat, la resposta em sembla més clara. Un dels grans mèrits de l'estat del benestar ha estat el de la institucionalització de la solidaritat, que, sense cap mena de dubte, ha multiplicat la seva efectivitat. Però, aquesta institucionalització de la solidaritat ha provocat, a la vegada, un dels grans defectes de l'estat del benestar: la solidaritat s'ha convertit en unidireccional; en una

solidaritat de demanda, sense reciprocitat; en una solidaritat passiva, sense interacció. S'ha transformat en una solidaritat contemplada com un dret, però no com un deure. Ha esdevingut una solidaritat burocratitzada i deshumanitzada, sense el component altruista de la fraternitat.

Aquesta perversió dels principis en què diu basar-se l'estat del benestar crec que reclama la formulació d'un tercer principi que actuï de contrapès. El principi de la responsabilitat individual, un principi que ens recorda que la persona humana és un ésser lliure i autònom i que, en última instància, és el responsable dels seus actes i de la seva vida. Sense la intervenció activa i positiva del ciutadà responsable, la vida pública i, per tant, en el cas que ens ocupa, l'estat del benestar esdevenen un artifici insostenible des de tots els punts de vista —ètic, polític, econòmic...

En resum, la supervivència de l'estat del benestar reclama una relectura dels seus principis en el sentit següent: igualtat com a equitat; solidaritat com a fraternitat; responsabilitat compartida entre els poders públics i els ciutadans.

Una lectura dels principis que sustenten l'estat del benestar com la que he formulat, té conseqüències evidents en la interpretació dels drets econòmics, socials i culturals.

Des del punt de vista jurídic, la lluita per l'estat del benestar no ha deixat de ser altra cosa que el debat sobre el reconeixement dels drets econòmics, socials i culturals; o la polèmica sobre l'estat del benestar ha estat bàsicament un debat sobre el caràcter i l'aplicabilitat d'aquests drets. Un debat que ha hagut d'afrontar preguntes bàsiques com aquestes: són els drets socials drets fonamentals?, són drets universals?...

És evident que en la base de la ideologia jurídica de l'estat del benestar hi ha una concepció de la democràcia que integra els drets socials en els drets humans de primera generació, els drets civils i els drets

polítics. Aquesta ampliació dels drets humans comporta una transformació de la visió de l'Estat de dret, que passa a convertir-se en l'Estat social de dret, un estat en què es considera que els drets econòmics, socials i culturals són drets connexos als drets polítics, de manera que els drets individuals es converteixen en drets públics que impliquen, per tant, els poders públics en la seva consecució.

Així doncs, els drets econòmics, socials i culturals són drets universals? Gregorio Peces Barba fa una distinció que ajuda a trobar una resposta matisada a aquesta qüestió. Els drets socials no són universals —«naturals», com diu Peces Barba— en el punt de partida, però sí que ho són en el punt d'arribada. No són un element fonamental i constitutiu de la ciutadania, són, ben al contrari, un objectiu a assolir. Són uns drets en desenvolupament. Hi ha una mediació necessària entre la proclamació dels drets socials i la seva consecució. Una mediació de la qual en són essencialment responsables els poders públics. Una mediació que, en la recerca de la igualtat, porta a tractar desigualment els desiguals, és a dir equitativament.

Per dir-ho sintèticament, els drets socials són uns drets selectius en el seu origen —són uns drets per a aquelles persones que ho necessiten—, i universals en el seu punt d'arribada, en la mesura que assoleixin l'objectiu igualitari.

I, finalment, la relectura dels principis que fonamenten l'estat del benestar que els hi he manifestat té, també, conseqüències en la definició de les funcions de l'Estat i de les formes del seu exercici. És a dir, afecta la resposta a donar a la qüestió clàssica de quins són els límits de l'actuació dels poders públics.

A aquestes alçades de la meua intervenció no pretenc fatigar-los més entrant a fons en aquesta qüestió, però sí que vull deixar apuntada una breu reflexió.

Crec que cal filar molt prim en l'atribució de responsabilitats entre l'Estat i el ciutadà. El procés d'expansió dels drets, lligat a l'expres-

sió il·limitada de les necessitats i a la demanda de la seva satisfacció, ha trencat l'equilibri entre drets i deures dels ciutadans i ha instal·lat en la nostra societat la «temptació de la innocència», en paraules brillants de l'assagista francès Pascal Bruckner.

Aquest desequilibri és també un desequilibri en la relació entre les institucions de l'Estat i les institucions de la societat. El rebuig de les responsabilitats personals i la seva translació a les institucions públiques acaba provocant la hipertròfia estatal i la consegüent disminució de l'espai de la societat.

Cal, doncs, un reequilibri en l'àmbit de l'esfera pública entre els papers de l'Estat, de la societat i de l'individu. Un reequilibri que, pel que fa al que entenem com a estat del benestar, implicaria una distinció entre la responsabilitat de garantir i protegir els drets econòmics, socials i culturals i la responsabilitat de prestar els serveis inherents a aquests drets. És evident que l'Estat és el responsable de la garantia i la protecció dels drets, per això parlem d'Estat social de dret. És més discutible que aquesta responsabilitat comporti indefectiblement la segona, la de prestar directament els serveis. Com diu molt bé la filòsofa Adela Cortina, «la protecció dels drets humans no demanda una institucionalització de la solidaritat».

Aquesta distinció obre la porta, evidentment, al debat sobre la «societat del benestar» com alternativa a l'estat del benestar; o a l'anàlisi sobre la potencialitat de l'anomenat «tercer sector» —el de les institucions privades sense ànim de lucre— com a motor d'aquesta societat del benestar; o a les formes d'articulació de l'acció de l'Estat i de l'acció de la societat per assolir l'objectiu permanent de la justícia social.

En tot cas, es tracta d'un debat obert que, sens dubte, ens implicarà en el futur a tots els que estem reunits en aquesta Jornada.

Acabo aquí aquestes reflexions a l'entorn de l'estat del benestar, reiterant algunes de les idees que els hi he exposat:

– L'estat del benestar ha esdevingut el símbol d'una determinada manera d'entendre les relacions econòmiques, socials i polítiques. S'ha convertit, en definitiva, en un element característic de la civilització europea de la segona meitat del segle XX.

– L'estat del benestar està sotmès des de fa uns vint anys a una crítica ideològica brutal des de posicions conservadores. I, a la vegada, ha d'afrontar seriosos problemes reals de finançament i de gestió. Una cosa i l'altra han afeblit la seva legitimació política i social.

– L'estat del benestar també s'ha vist erosionat pel canvi d'escala de les polítiques econòmiques i socials originat pel fenomen de la mundialització.

– El debat sobre els problemes de l'estat del benestar ha de superar la seva fase més ideològica i ha de madurar i guanyar en consistència empírica.

– La supervivència de l'estat del benestar fa obligada la seva reforma. Una reforma que s'ha de plantejar en el marc més general de la reforma de la despesa pública i, en la qual tan important com els objectius i els continguts ho és el seu mètode.

– Els projectes concrets de reforma han de fonamentar-se en una reinterpretació dels principis bàsics de l'estat del benestar: igualtat com a equitat; solidaritat com a fraternitat; i responsabilitat compartida entre els poders públics i els ciutadans.

En definitiva, no sembla possible la supervivència del que representa l'estat del benestar sense una revitalització de la Política —amb majúscules—, sense una recuperació de les actituds cíviques que comporten la implicació dels ciutadans i les ciutadanes en els afers públics.

Moltes gràcies.

Dia Mundial de l'Holocaust

Barcelona, 5 de maig de 1997.

Benvolgudes amigues i benvolguts amics aplegats sota la convocatòria de Macabi Barcelona per commemorar el Dia Mundial de l'Holocaust i per recordar les víctimes del nazisme en aquest Memorial 1939-1945.

L'acte d'avui és un acte de memòria. Un acte necessari de memòria contra l'oblit, contra la indiferència i, també, contra la falsificació.

Els he de confessar que haig de fer un esforç per pronunciar aquestes paraules. Un esforç per vèncer l'escrúpul que em provoca un doble sentiment de pudor i de vergonya, alhora.

El pudor de trencar el silenci profund i íntim dels supervivents de l'Holocaust.

El temor a no trobar les paraules justes. A parlar en va. Que els meus mots siguin insuficients, erronis o incomplets.

La vergonya per la humanitat. La vergonya per nosaltres mateixos pel que va passar aleshores —l'Holocaust— i pel que ha passat després —el Gulag, Pol Pot...— i pel que està passant ara —Bòsnia, Ruanda... ben presents.

Però no podem emmudir. Cal fer l'esforç de superar el pudor, la por i la vergonya. No podem emmudir perquè ara ho sabem. No es pot al·legar ignorància. Hem d'assumir la responsabilitat de prendre la paraula i cridar-la ben fort.

Se'm fan presents els testimonis nus, intensos, colpidors, clars, contundents d'alguns supervivents de l'horror —Primo Levi, Paul Celan, Jean Améry— que van afegir a l'experiència de l'horror vis-

cut, l'experiència terrible de fer l'exercici de la memòria del Mal. Són testimonis que hem de llegir amb respecte i reverència, per evitar el risc de banalitzar-los, de reduir les experiències vitals que contenen només a pures formes artístiques. Abans que res el seu testimoni és un al·legat contra la desmemòria, contra la indiferència, contra el cinisme.

Però, més enllà i més a fons dels testimonis artístics i literaris, hi ha el testimoni de tot un poble, el testimoni del poble jueu.

Em perdonaran la gosadia d'afirmar que, a través del sofriment del poble jueu —en aquest sentit també un poble elegit—, l'home i la dona contemporanis s'han vist obligats a prendre consciència de la seva responsabilitat col·lectiva que reclama sense parar un desvetllament de la humanitat dels éssers humans.

L'Holocaust —la Shoah— ha esdevingut un símbol universal, que ja no és privatiu de ningú.

Ara bé, un poble com el jueu té una alta responsabilitat, d'acord amb la seva tradició, amb la memòria dels seus sofriments, per l'altura dels seus ideals, per la raó democràtica i utòpica de la seva lluita.

Ho recordava Jorge Semprún en rebre el 1989 el doctorat honoris causa de la Universitat de Tel Aviv: el poble jueu «no ha sobreviscut a tanta guerra d'extermini per atrinxerar-se en la seva raó de ser, per romandre immòbil en ella».

Estem a les acaballes d'un segle terrible: el segle de la por, com el va batejar Albert Camus. Un segle en què hem descobert la por com una tècnica, en què hem tingut constància del Mal absolut, en què hem vist, amb estupor, com podien conviure l'alta cultura i la barbàrie. Un segle en què el formidable progrés material no ha estat acompanyat d'un progrés moral comparable.

Aquest és el veritable combat: el del progrés moral de la humanitat. És un combat universal, però al qual el poble jueu hi aporta i hi

ha de seguir aportant una mirada i un gest propi, irrepetible, íntim... sorgit de l'experiència radical i intransferible de la Shoah.

Un combat al qual ens convida aquest any el Parlament europeu en declarar-lo Any Europeu contra el Racisme i la Xenofòbia.

Un combat contra l'anorèxia de l'esperit, contra el desentendre's del món, contra l'abdicació d'entendre el passat i el present.

Un combat al qual tots estem cridats i que els convido a prosseguir amb renovada fermesa i convicció.

Moltes gràcies.

Homenatge a Heribert Barrera

Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya. Barcelona, 21 de juny de 1997.

És per a mi motiu d'una profunda i sincera satisfacció haver estat invitat per intervenir en aquest acte d'homenatge a Heribert Barrera.

Hi ha dues raons per aquesta satisfacció personal: la personalitat de l'homenatjat, i la continuada i llarga relació que sempre hem mantingut.

Fa molts anys que conec l'Heribert Barrera. Penso que cal situar-ho poc després del seu retorn a Catalunya, vençuts els seus anys d'exili.

Si la memòria no em falla, el vaig conèixer en una reunió del «Comitè Ametlla», a casa de Don Claudi a la part alta del carrer Balmes, poc abans de la Rotonda. Malgrat la meua joventut, m'havia incorporat al Comitè representant el MSC. Allí retrobaria vells amics del meu pare, com Rafael Tasis d'Acció Catalana, Miquel Coll i Alentorn d'UDC, el mateix pare de l'Heribert, i altres membres d'ERC.

Aviat començà a funcionar un subcomitè de gent més jove que la mitjana d'edat dels integrants del Comitè Ametlla. El formàvem l'Heribert, l'Anton Cañellas i jo mateix. Serien moltes i molt diverses les activitats que fariem en comú. Des de preparar accions de carrer, ajudar-nos en la comunicació, sempre difícil amb l'exili, o bé ajudar a formalitzar la incipient organització catalana del Moviment Europeu on van col·laborar activament Jordi Pujol i Oriol Folch.

En el marc d'aquests tipus d'activitats, mai no exemptes de risc, recordo bé els primers intents per reprendre i organitzar la com-

memoració clandestina de la diada de l'Onze de Setembre. En algun cas acabà en una aclaparadora fallida. En recordo una amb l'Heribert Barrera i en Joan Cornudella del FNC, prenent una cervesa en un bar del carrer Bruc, tot lamentant-nos de l'escassíssima capacitat de convocatòria.

També recordo anys després, en què la convocatòria per primera vegada guanyà terreny, que en la manifestació i subsegüents corre-disses, l'Heribert es trencà el braç al caure contra la voravia.

L'Heribert —tal vegada influït pels antecedents dels seus familiars— mantenia un profund interès en tenir constants i bones relacions amb els dirigents clandestins de la CNT. Nosaltres, socialistes de les noves fornades, sentíem quelcom del mateix, influïts per socialistes de generacions anteriors i més grans que nosaltres, que mantenien en el record, l'hegemonia confederal en el conjunt del moviment obrer català d'avantguerra civil.

Aquest criteri ens portà a sovintejar les relacions amb dirigents del moviment llibertari, fetes, a vegades, en comú amb Heribert Barrera. Em venen a la memòria els noms de Figueras, Sañé, Saña, Camarassa, Vallejo, i molts d'altres, entre els que vull singularitzar a Saturnino Carod, familiar del vostre actual Secretari General.

No vull deixar de donar-vos la meva visió d'Heribert Barrera.

Des de la meva experiència de relacions polítiques i personals, penso que són varis els atributs que caracteritzen la personalitat de l'Heribert. En primer lloc el seu coratge ben provat. També la seva tenacitat, que en algun cas pot arribar-se a confondre amb tossuderia. I sens dubte, la seva catalanitat insubornable. El seu republicanisme que porta dins seu com la sang. Les seves actituds en molts moments, aparentment fredes, com correspon a un científic, no dissimulen la seva profunda passió política i patriòtica. De tot plegat en donà una prova extraordinària, quan hagué d'afrontar les primeres eleccions el 15 de juny de 1977, amb el vell partit de Macià i

Companys encara no reconegut, per l'antidemocràtica pràctica de la llibertat amb exclusions, que finalment poguérem rompre.

En el debat a la Comissió Constitucional per a l'aprovació de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, proposat per l'assemblea de parlamentaris catalans, l'Heribert Barrera mantingué una actitud de crítica constructiva, basada en el paràmetre de l'Estatut d'autonomia de 1932 que havia configurat la Generalitat republicana.

De la seva capacitat política, en els vessants administratiu i organitzatiu, n'és prova contundent la tasca de creació i desenvolupament intern del Parlament de Catalunya, del qual n'esdevingué primer president l'any 1980. De la seva tolerància n'ha donat proves, àdhuc en el tracte, amb aquells que contravenen les seves conviccions més arrelades.

Al llarg de tants anys de convivència política i personal hem tingut moments de coincidència gairebé total. D'altres amb diferències notables, ressò del pluralisme de les nostres actituds, sempre raonables i raonades. També algunes discrepàncies tenses, que es mantien en el respecte mutu i la voluntat i esforç per superar aquest tipus de tensions. En recordo particularment una de significativa, —ell sap de què li parlo— superada en un sopar, en el desaparegut restaurant Azulete, a la Via Augusta.

Heribert: és aquest un homenatge més que merescut. En felicito els organitzadors, i te'n felicito a tu pel significat profund d'entera honestat i dedicació que la teva vida expressa.

Moltes gràcies.

«Vint anys de democràcia (1977-1997): una evocació i un balanç»

El Masnou, 10 de setembre de 1997.

Il·lustríssim Sr. Alcalde, regidores i regidors de l'Ajuntament, ciutadanes i ciutadans del Masnou,

Les meves primeres paraules volen ser d'agraïment per la seva amable invitació a participar en aquest acte amb ocasió de la nostra Diada Nacional.

Penso que és un bon hàbit aprofitar les dades senyalades del nostre calendari cívic per promoure actes de reflexió pública sobre els nostres afers nacionals. Sigui commemorant esdeveniments i persones del passat, amb la intenció d'enfortir la nostra memòria històrica. Sigui escrutant el nostre present, amb la intenció d'establir un diagnòstic rigorós dels nostres problemes i de les nostres possibilitats. Sigui projectant-nos cap el futur, amb el propòsit d'evair incerteses i de fixar-nos reptes i il·lusions.

Entenc que aquest és el propòsit de l'acte d'avui i per això els vull felicitar i encoratjar-los a perseverar en aquest esforç, cada dia més necessari, de crear moments propicis per a la introspecció col·lectiva i per a la reflexió sobre l'interès general. Moments, cada cop més rars, sostrets a la pressió dels esdeveniments i a la seva deglutició mediàtica. Tinc la intuïció que més tard que d'hora es produirà una rebel·lió contra l'actual dictadura de la velocitat i de l'instant i a favor de reconquerir un temps propi i un espai interior. En tot cas, però, aquest no és el tema d'avui.

La proposta d'avui es centra en evocar un moment singular de la nostra història recent: les primeres eleccions democràtiques del juny del 1977. La meua intenció és expressar-los el fil dels esdeve-

niments, algunes de les meves vivències d'aquells dies i, també, exposar-los algunes de les lliçons que n'he tret al contemplar aquell temps vint anys més tard.

Des de quin punt de vista els hi parlaré del què va succeir fa vint anys?

Òbviament, ho faré des de la perspectiva d'un actor implicat plenament en la trama. Per tant, amb subjectivitat, fruit de la convicció i la passió amb què la vaig viure. Però, també ho faré des de l'experiència de vint anys de vida política en democràcia, amb la perspectiva que dóna el balanç més matisat pel pas del temps i per la interpretació dels estudiosos. Espero, doncs, que la meua subjectivitat no em faci sectari ni que la distància històrica no em faci semblar aliè a allò que vaig viure.

Per comprendre l'abast i la importància de les eleccions del 1977, cal emmarcar-les en el que va ser el procés de transició a Espanya i a Catalunya. Un procés amb ritmes i trets diferenciats. Com no podia ser d'una altra manera, el fet diferencial de Catalunya també va tenir la seva expressió en el moment de la transició.

Si contemplem el calendari de la transició és generalment admès que, al conjunt d'Espanya, la transició política, des d'un punt de vista formal, va començar el 20 de novembre de 1975, amb la mort de Franco, i va culminar el 6 de desembre de 1978, amb el referèndum constitucional, és a dir en el moment en què el sistema democràtic va esdevenir plenament vigent, un cop aprovada la Constitució pel cos electoral.

Des d'un punt de vista polític, però, s'acostuma a traslladar la data final de la transició al 28 d'octubre del 1982, data de les eleccions generals en què es va produir la victòria socialista, en el sentit que s'entén que aquesta tancava la ferida del 23-F i significava l'alternança política i el retorn al poder dels fills o dels néts dels vençuts a la Guerra Civil.

Aquestes referències cronològiques generals són vàlides per entendre el que va passar a Catalunya, però resulten insuficients per copsar plenament el procés de la transició a casa nostra.

Cal contemplar un calendari propi: el que va del 20 de novembre de 1975 al 20 de març de 1980, data de les primeres eleccions al Parlament de Catalunya. És a dir, no podem dir que la transició culminés a Catalunya fins al moment en què el poble de Catalunya va exercir efectivament el seu dret a l'autogovern.

Fins arribar a aquell moment, què va caracteritzar la transició catalana?

Abans d'entrar en els trets més específics i singulars del procés viscut a Catalunya, vull fer esment de tres aspectes més generals i comuns de la transició sense els que és fa difícil entendre el que realment va passar.

En primer lloc, la transició no va ser tan sols política, va ser també una transició social i econòmica, sense la qual molt probablement no hagués estat possible l'establiment de la democràcia.

A la dècada dels seixanta i els primers anys dels setanta es va produir un procés de canvi econòmic i social que va transformar profundament la societat catalana i espanyola.

Un procés caracteritzat per un fort creixement econòmic, basat en una diversificació del nostre teixit industrial i en un gran salt endavant dels serveis. El creixement econòmic català, en una Espanya encara dual econòmicament i socialment, va comportar un impressionant moviment migratori cap a Catalunya, a la vegada que va facilitar un augment quantitatiu i qualitatiu de les classes mitjanes. I tot plegat va incidir en l'evolució de la mentalitat col·lectiva cap a la modernitat.

També cal considerar, en segon lloc, la influència de la memòria històrica de la Guerra Civil en l'evolució pacífica dels esdeveni-

ments de la transició. Una influència que va actuar més com a factor subconscient que com a formulació oberta i explícita. Tinc la convicció que el record de la guerra va condicionar, en un sentit de moderació, les actituds polítiques i socials de la transició i va fer inviables els plantejaments basats bé en el manteniment de la dictadura, bé en un simplista retorn al passat republicà, fent *tabula rasa* dels més de trenta anys de franquisme.

I, finalment, dins dels factors generals que van configurar el procés de transició, vull destacar el clima d'incertesa provocat per les incògnites sobre el comportament dels hereus del franquisme. Sabíem molt poc, per no dir res, de la força o de la capacitat de condicionar que tenien els denominats «poders fàctics»: l'exèrcit, l'església, la banca... La figura del rei Joan Carles despertava més recels que confiança i, per acabar-ho d'arreglar, l'elecció d'Adolfo Suárez com a pilot de la transició va causar un gran desconcert...

En resum, podríem dir que les condicions objectives econòmiques i socials i que la memòria històrica jugaven a favor d'un restabliment democràtic, però que els actors, tant els procedents del franquisme com els procedents de l'antifranquisme eren i érem una incògnita. Es donaven unes condicions favorables, però la partida s'havia de jugar.

Tornant, però, a la qüestió dels trets específics de la transició política a Catalunya, els n'hi vull significar alguns.

Primer de tot, el fet que a Catalunya el retorn del president Tarradellas i el restabliment de la Generalitat va ser l'únic esdeveniment de la transició que va significar un pont i una continuïtat amb la legalitat republicana, abolida per la victòria franquista a la Guerra Civil.

És obvi que es tractà d'un acte eminentment simbòlic, amb continguts reals ben escassos. I també és cert que la figura del president Tarradellas era —i encara ho és— objecte de contradicció. Però, el

que els hi vull significar és que el retorn del president de la Generalitat a l'exili va ser l'únic element rupturista en una transició de consens. Va ser, si em permeten dir-ho així, l'expressió de la singularitat de Catalunya en aquell moment històric.

Aquesta singularitat penso que té bastant a veure amb el segon tret de la transició catalana que els vull destacar: la tradició unitària de les forces polítiques, socials i cíviques catalanes en la lluita antifranquista. Aquesta tradició va ser forjada pacientment en els cercles de la clandestinitat durant els llargs anys del franquisme, a partir del moment en què es va prendre consciència que era inútil recrear-se en la depressió de la derrota i reviu les divisions del passat, que l'important era, en primer lloc, salvar el país de l'intent de genocidi franquista i, en segon lloc, projectar-se cap el futur.

El Comitè Ametlla dels anys cinquanta, la Taula Rodona dels anys 60, la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques de finals dels 60 van ser fites successives cap a la unitat de l'antifranquisme català. Unitat que cristal·litza en l'Assemblea de Catalunya, de la qual l'any passat en commemorarem el seu vintè aniversari. Crec que l'Assemblea de Catalunya va ser la màxima expressió del catalanisme popular antifranquista per la seva capacitat d'integrar forces polítiques, moviments socials i associacions cíviques en la lluita per un objectiu comú.

De l'impuls de l'Assemblea en sortiren altres instàncies i iniciatives unitàries que van jugar un paper important en la nostra transició. En el camp estrictament polític, el Consell de Forces Polítiques de Catalunya. En el camp cultural, el Congrés de Cultura Catalana.

La tradició unitària encara es va deixar sentir en les primeres eleccions democràtiques del 1977 amb la candidatura al Senat de l'Entesa dels Catalans, més tard en el Govern d'unitat de la Generalitat provisional presidida per Josep Tarradellas i, finalment, en els pactes de progrés als ajuntaments després de les primeres eleccions municipals del 1979.

La normalització de la vida política democràtica, amb el joc de les majories i les minories sortides de les eleccions, va anar deixant sense sentit les pràctiques unitàries. Però, no tinc cap dubte que el bon clima polític que, en general, ha viscut Catalunya durant tots els anys de la democràcia té molt a veure amb el substrat unitari de la lluita antifranquista i de la transició.

Seguint amb els trets específics de la transició a Catalunya, cal fixar-se també en alguns esdeveniments civopolítics que van tenir un importantíssim ressò i que han quedat gravats en la nostra memòria personal i col·lectiva. Em refereixo a les grans mobilitzacions populars convocades per les instàncies unitàries de les quals els hi acabo de parlar.

Les dues manifestacions del febrer del 1976 a Barcelona, encara en la clandestinitat. L'Onze de Setembre del 76 a Sant Boi, en un règim de tolerància. I, sobretot, l'Onze de Setembre d'ara fa vint anys a Barcelona que aplegà la manifestació més gran que s'havia produït fins a la data a Catalunya. I, també, la rebuda popular del president Tarradellas l'octubre de 1977. I, encara, la manifestació per l'Estatut de l'abril de 1978.

Tot plegat —un objectiu nacional clar i precís, una estratègia unitària, una gran mobilització popular— va marcar amb segell propi els fets de la transició que vàrem viure fa vint anys.

En aquest marc cal situar les primeres eleccions democràtiques de l'any 1977. Un any que va resultar clau en tot el procés de transició política pel fet mateix de les eleccions que van tornar la sobirania als ciutadans, després de 41 anys i 5 mesos des de les últimes eleccions lliures. Les eleccions generals del 15 de juny de 1977 van ser l'acte fundacional de la nostra democràcia.

Les eleccions van venir marcades pel dilema reforma - ruptura que centrava el debat polític entre els reformistes i els rupturistes. Els primers eren, en la seva majoria, propvenients de l'antic règim i

estaven agrupats pel lideratge del president del Govern, Adolfo Suárez. Els segons érem els grups polítics i socials propvenients de la lluita antifrancquista i, per tant, sense el paraigua protector del poder.

Vàrem anar a les eleccions en unes condicions bastant acceptables. La Llei de reforma política havia estat aprovada en referèndum popular, malgrat la consigna abstencionista de l'oposició democràtica. En ella es fixaven uns objectius democratitzadors. El Decret llei de convocatòria electoral assegurava els mecanismes necessaris per a unes eleccions lliures. I, finalment, el procés de legalització dels partits polítics es va culminar a temps, amb el moment especialment important —pel seu simbolisme— de la legalització dels comunistes.

Malgrat tot, aquest procés no va ser complet per la no-legalització a temps del partit més representatiu de la Generalitat republicana, l'Esquerra Republicana de Catalunya, que no va poder presentar-se a les eleccions amb les seves pròpies sigles.

Els que vàrem viure activament aquell moment podem donar fe del sentiment ambivalent que sentírem el 15 de juny de 1977. Era un sentiment d'esperança i d'angoixa a la vegada.

Un sentiment d'esperança perquè estàvem a punt de culminar un llarg camí. El camí de la recuperació de la llibertat. Érem conscients que aquelles eleccions representaven l'acte fundacional d'una nova experiència democràtica.

Però també era un sentiment d'angoixa per diversos motius. Per una banda, desconfiàvem encara, i molt, dels que s'anomenaven «poders fàctics», de si acceptarien un resultat electoral que consideressin poc favorable. D'altra banda, era una incògnita quin seria el comportament electoral de la ciutadania, ja que es tractava d'un cos electoral novell, perquè la darrera experiència electoral lliure datava del 16 de febrer de 1936.

Partíem de zero o funcionaria la memòria històrica?

La sopa de sigles, característica dels primers moments de la transició, provocaria problemes d'orientació en l'electorat?

Aquestes preguntes i d'altres alimentaven, doncs, la nostra incertesa i, en alguns casos, per què no dir-ho, la nostra angoixa.

La campanya electoral va ajudar a canalitzar i a expressar una expectació i una mobilització ciutadanes que van convertir-la en una festa de la democràcia, i que va desbordar les expectatives més optimistes. De l'esperança en què tot sortiria bé que teníem abans de la campanya electoral, passàrem a la convicció, conforme s'acostava la jornada electoral, que estàvem davant d'un poble que havia pres el determini de recuperar plenament la ciutadania.

Vaig viure la campanya electoral amb una excitació creixent, tant la novetat de poder, per fi, actuar com un polític normal que s'adreça sense cap restricció als electors per explicar les seves propostes i per demanar-los solemnement el seu vot. Ni més ni menys que el que passava en els països democràtics que van ser durant tants anys el nostre mirall.

No es poden imaginar el que va suposar per a molts de nosaltres, polítics forjats en la clandestinitat, adreçar-nos a milers i milers de persones en algun dels mítings més importants de la campanya electoral. Va ser el meu cas a la plaça de braus de la Monumental de Barcelona, absolutament desbordada, amb milers de persones al carrer.

Probablement, aquell ambient d'emoció irrepetible va fer, també, que recordi aquella campanya electoral com la més solemne, com si hagués estat un ritus iniciàtic. Mai he tornat a sentir tan a fons la força del compromís, del contracte amb l'elector, que s'adquireix en una campanya electoral.

Segurament l'oferta electoral, el projecte polític d'aleshores, justifica aquesta sensació. Recordo amb nitidesa quins eren els objectius

que la meua formació política va proposar als ciutadans. Objectius i propostes, tot sigui dit amb matisos i èmfasi diferents, bastant semblants als de les altres opcions democràtiques. Sota el lema «Guanyar la llibertat», recordo que proposàvem el retorn del president de la Generalitat, Josep Tarradellas; l'obertura immediata de negociacions pel restabliment de les nostres institucions d'autogovern; la promulgació d'una llei d'amnistia total; la derogació de les lleis antidemocràtiques; i l'elaboració d'una Constitució democràtica que reconegués l'autonomia política de les nacionalitats històriques. Era el programa de la ruptura democràtica.

Els ciutadans a les eleccions van resoldre el dilema que va presidir la primera etapa del procés de transició. El dilema entre la reforma política propugnada pels sectors oberturistes de l'antic règim i la ruptura democràtica impulsada per les forces d'oposició antifranquista.

Si en el referèndum de desembre de 1976 sobre la reforma política els electors es van decidir pel mètode proposat pels reformistes, a les eleccions generals de juny de 1977 van optar pels continguts de la ruptura. El resultat de les eleccions va donar a pas a un procés constituent.

De les eleccions en va sortir un mapa polític a Catalunya caracteritzat per un predomini rotund de les forces polítiques que es proclamaven explícitament catalanistes.

De les set forces polítiques que van obtenir representació parlamentària, cinc apostaven nítidament per un procés constituent que reconeix l'autogovern de les nacionalitats històriques. Aquestes cinc forces —Socialistes de Catalunya, Partit Socialista Unificat de Catalunya, Pacte Democràtic per Catalunya, Unió del Centre i de la Democràcia Cristiana de Catalunya i la coalició Esquerra de Catalunya— van obtenir quasi el 75% dels vots emesos i 37 dels 47 escons en disputa. El resultat de les eleccions al Senat encara va ser més contundent: 15 dels 16 senadors elegits compartien les aspiracions del catalanisme polític.

Cal recordar que el resultat electoral al conjunt d'Espanya va donar una majoria simple al partit del Govern, la Unión de Centro Democrático i un mapa electoral més equilibrat entre reformistes i rupturistes. No els hi puc amagar que aquesta dissonància entre els resultats electorals del conjunt d'Espanya i els de Catalunya em va causar, la mateixa nit electoral, una profunda preocupació per una possible ressaca electoral del Govern i dels poders fàctics i, també, per la responsabilitat que em queia a sobre com a líder de la força política més votada a Catalunya.

Les setmanes i els mesos que seguiren a les eleccions foren d'una intensitat política encara més gran que els anteriors.

A finals de juny es reuní al palau del Parlament, l'assemblea de parlamentaris catalans, en un acte d'alt valor simbòlic que expressava la voluntat de recuperar les nostres institucions d'autogovern.

Dos dies més tard es produí el viatge del president Tarradellas a Madrid i l'inici de les negociacions amb el Govern central pel restabliment de la Generalitat, en el que va esdevenir un gest d'audàcia política per part del president Tarradellas i del president Suárez.

L'Onze de Setembre s'aplegaren a la capital de Catalunya un milió de ciutadans reclamant el retorn del president de la Generalitat i la restauració de la Generalitat.

El 14 d'octubre el Congrés dels Diputats aprovava la Llei d'amnistia, amb què s'acomplia una de les condicions innegociables de l'oposició democràtica.

El 23 d'octubre Tarradellas tornava a Catalunya i protagonitzava l'acte més rupturista de tota la transició.

Pocs dies després es signaven els Pactes de la Moncloa, que posaven les bases d'una política econòmica sanejada i, a la vegada, d'un consens bàsic per caminar cap als objectius de l'estat del benestar.

Finalment, acabàvem l'any amb el primer Govern de la Generalitat provisional constituït sota la presidència de Josep Tarradellas i que integrava totes les forces polítiques amb representació parlamentària.

L'any 1978 seria el de la Constitució.

El 1979 el de l'Estatut i el de les eleccions municipals.

I el 1980 el de les primeres eleccions al Parlament de Catalunya i el de la constitució del primer Govern de la Generalitat estatutària.

El programa bàsic de les forces democràtiques que obtingueren representació a les eleccions generals del 1977 s'havia acomplert. La transició democràtica, al menys des del punt de vista formal, s'havia culminat.

Sóc conscient que el procés i els resultats de la transició han originat interpretacions divergents.

Bàsicament s'han expressat dues grans tesis. Una, majoritària, que fa una balanç globalment positiu de la transició i que, fins i tot, n'ha volgut treure lliçons per a altres processos de canvi polític, com els que s'han viscut en molts països de l'Amèrica llatina o com els que s'estan produint als països de l'Est.

Una altra visió, aquesta minoritària, considera que, en el fons, la monarquia parlamentària instaurada amb la Constitució del 1978 no és més que una continuació, amb formes diferents, de la dictadura franquista.

Òbviament, no cal que els digui que comparteixo la primera interpretació i que considero totalment desenfocada la segona. Penso que —a la llum de la nostra història— no podem menystenir de cap manera els resultats assolits en vint anys de democràcia.

Les llibertats democràtiques, l'Estat de dret, l'autogovern de Catalunya, l'incipient estat del benestar, els ajuntaments democràtics, la

plena integració a Europa... són dades patents de la nostra realitat d'avui i no resisteixen la més mínima comparació amb la dictadura franquista. Per als que vàrem adquirir la nostra consciència política en els pitjors temps del franquisme ens resulta violent haver de defensar coses tan òbvies.

No vegin, però, en les meves paraules ni la més mínima temptació de triomfalisme. L'evolució del país, des d'aquell 15 de juny de fa vint anys, és un mèrit col·lectiu que ningú pot patrimonialitzar. Els que tinguérem un protagonisme aleshores i en anys posteriors, vàrem fer senzillament el que havíem de fer, vàrem intentar complir amb el nostre deure, vàrem assumir les responsabilitats que ens pertocaren moguts per un compromís cívic i polític que venia de lluny. Però això, no ens disculpa de les insuficiències i de les errades, que també s'han produït.

La nostra democràcia i el nostre autogovern són manifestament millorables. Ho són per definició, en la mesura que són instruments per fer possible la convivència col·lectiva i per cercar i pactar l'interès comú. El grau de satisfacció amb aquests instruments depèn de com els utilitzem. Depèn de tots nosaltres.

De nosaltres depèn si volem una democràcia escleròtica, reduïda a una sèrie de regles i al consum passiu d'uns drets i d'uns serveis públics o bé si volem una democràcia vigorosa, de ciutadans actius, conscients que drets i deures formen una unitat indestruïble en una comunitat política sana.

De nosaltres depèn si volem unes institucions tancades en les seves pròpies lògiques i massa atentes a la preservació de les seves atribucions, o bé si volem unes institucions més obertes i més transparents i, per tant, més amatents a servir els ciutadans que a competir entre elles.

De nosaltres, de tots els ciutadans, depèn, en definitiva, si volem conformar-nos amb el que hem assolit o si volem avançar cap a una democràcia més activa i més ciutadana.

De la mateixa manera que fa vint anys vàrem ser capaços de formular el projecte que ens va permetre recuperar les llibertats i posar les bases de la democràcia i de l'autogovern, ara comença potser a ser l'hora de formular un nou projecte col·lectiu que ens permeti fer un nou salt endavant i que estigui a l'alçada d'un poble que vol sentir-se plenament hereu del seu futur.

Moltes gràcies.

Cloenda de l'assemblea general de la Federació Internacional d'Entitats Catalanes (FIEC)

Brussel·les, 26 d'abril de 1998.

Benvolguts compatriotes participants en aquesta assemblea,

Bon dia a tothom!

Em plau extraordinàriament poder participar en la cloenda de l'assemblea de la Federació Internacional d'Entitats Catalanes que coincideix amb la primera celebració del Dia Internacional de la Catalunya Exterior.

La meva presència avui entre tots vosaltres —en la meva condició de president del Parlament de Catalunya— té un especial sentit atès que en aquesta cinquena legislatura de la nostra cambra parlamentària s'ha aprovat la Llei de relacions amb les comunitats catalanes de l'exterior.

La creació de la FIEC, la instauració del Dia Internacional de la Catalunya Exterior i l'aprovació de la Llei de relacions amb les comunitats catalanes de l'exterior són tres esdeveniments recents que expressen una voluntat decidida de tenir presents els problemes i els anhels dels milers de catalans que viuen en 132 països diferents, lluny de Catalunya.

La conjunció de la voluntat del nostre poder legislatiu, de l'adopció de mesures concretes per part del Govern de la Generalitat i de l'empenta dels que heu fet possible —per primera vegada a la història de l'emigració catalana— una federació d'entitats catalanes és un símptoma de maduresa i de normalitat.

De maduresa del nostre autogovern i de les comunitats catalanes a l'exterior.

Maduresa de les nostres institucions d'autogovern que aviat faran els seus primers vint anys i que, passades les urgències i les angoixes dels inicis, es veuen en cor de plantejar-se una política al servei dels catalans de l'exterior.

L'aprovació de la Llei de catalanitat exterior ara fa pocs mesos va merèixer el suport unànim de tots els grups parlamentaris catalans.

En la sessió plenària en què es va aprovar la Llei, el seu ponent —el diputat Carod-Rovira— afirmava que s'estava fent «un acte de justícia i de reconeixement a l'abnegació, la tenacitat i el patriotisme d'aquelles entitats i d'aquells catalans i catalanes estesos arreu del món, que van mantenir aquesta tenacitat, aquesta abnegació i aquest patriotisme, sobretot en els moments més difícils per a aquest país».

El que deia Carod-Rovira és cert, però, més enllà del just reconeixement, hi havia en l'ànim dels legisladors una voluntat de fer una norma funcional i pràctica, capaç de facilitar instruments per resoldre els problemes concrets dels catalans i de les comunitats catalanes a l'exterior.

En aquest sentit, la Llei proporciona al Govern de la Generalitat els instruments necessaris per actuar. I aquest, a través del Comissionat per a Actuacions Exteriors, canalitza bona part de les relacions i de les actuacions de suport a les entitats catalanes de l'exterior.

Altres organismes vinculats institucionalment a la Generalitat, com la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió o la Universitat Oberta de Catalunya, estan sumant els seus esforços a una política activa al servei dels catalans i les catalanes de l'exterior.

Així, aprofitant les facilitats que ofereixen els nous recursos tecnològics, el 1996 es van iniciar les emissions via satèl·lit de Televi-

sió de Catalunya i, també, la Universitat Oberta és a l'abast dels catalans d'arreu del món.

Tot plegat són decisions i actuacions positives, modestes si voleu, però que expressen una voluntat i una orientació.

Ara bé, tot aquest esforç no tindria sentit sense la maduració organitzativa de les comunitats catalanes de l'exterior, sense la seva voluntat d'afirmar-se i sense el dinamisme que us ha portat a fer el salt endavant de constituir la Federació d'Entitats.

Crec que tots plegats som conscients de la dificultat que comporta una acció positiva i eficaç en el camp de la catalanitat exterior. Per causes òbvies com la dispersió de les comunitats catalanes, però també per la seva heterogeneïtat, fruit del procés històric de la seva constitució.

Una cosa són les comunitats catalanes originades per l'emigració econòmica i social del segle passat, assentades la majoria a diversos països de l'Amèrica llatina com Cuba —que compta amb l'associació de l'emigració catalana més antiga: la Societat de Beneficència dels Naturals de Catalunya, fundada a l'Havana el 1840— o bé l'Argentina o Veneçuela.

Les circumstàncies de la meua vida professional i política m'han permès conèixer molts casals catalans americans. La meua condició d'editor m'havia portat fa anys a Caracas i Buenos Aires i a entrar en contacte amb les comunitats catalanes allí establertes. La meua condició de president del Parlament em va portar recentment a Cuba, on vaig poder copsar les difícils condicions dels nostres compatriotes a l'illa del Carib.

Una altra cosa són les comunitats creades de nou o bé les comunitats ampliades per la contribució dels catalans exiliats després de la Guerra Civil. Comunitats d'Amèrica —amb Mèxic al capdavant— i d'Europa —molt principalment de França.

En el primer cas, els catalans feren una contribució inestimable al desenvolupament econòmic i cultural. En el segon cas, contribuïren generosament a la lluita contra el feixisme durant la Segona Guerra Mundial. Una contribució que expressa en grau màxim la voluntat d'integració en les societats d'acollida que ha caracteritzat sempre l'emigració catalana i, molt especialment, l'acceptació dels valors democràtics.

L'emigració històrica i l'exili polític es trobaren i, gràcies a la voluntat de resistència de molts i molts dels exiliats, aquesta trobada va suposar un revifament de l'associacionisme dels catalans a l'exterior.

Un revifament que durant molt de temps va ser el suport fonamental de les nostres institucions nacionals —tal com ho va reconèixer el president Tarradellas amb el nomenament de delegats de la Generalitat a diversos països d'Amèrica— i, a la vegada, va suposar una contribució decisiva a la projecció de la llengua i la cultura catalanes, la identitat nacional i els drets històrics irrenunciables del poble català.

Avui, sobre el substrat de les emigracions històriques, s'està produint un altre flux de catalans cap a l'exterior, sense unes característiques que l'unifiquin com en els casos de l'emigració econòmica i de l'emigració política que el precediren.

La nova presència de catalans a l'exterior té molt a veure amb el fenomen imparable de la mundialització. Cada cop són més els professionals, els universitaris, els empresaris, els cooperants, els funcionaris i els polítics que tenen la necessitat o que adopten el determini de realitzar la seva activitat fora de Catalunya.

La comunitat catalana sorgida a l'entorn de les institucions de la Unió Europea n'és, probablement, el millor exemple.

Aquesta heterogeneïtat, aquesta dificultat de relligar les experiències i els interessos de les comunitats de diverses generacions i de les noves comunitats, suposen un repte difícil per a una política de

la catalanitat exterior. Una política que ha de recollir una tradició més que centenària, tot adaptant-la a les noves circumstàncies de la presència de catalans arreu del món.

Em perdonareu que faci el recordatori d'alguns objectius que considero bàsics d'aquesta política i que recullen la Llei de relacions amb les comunitats catalanes de l'exterior, i també la gosadia de suggerir-vos algun objectiu que va més enllà.

Concretament, penso en quatre grans objectius:

- la reafirmació de la pròpia identitat;
- la solidaritat entre els catalans de dins i els de l'exterior;
- la projecció de Catalunya al món;
- i, finalment, la millora de la receptivitat de Catalunya als canvis i a les cultures d'arreu del món.

En primer lloc, la reafirmació de la pròpia identitat. És a dir tot allò que contribueix a mantenir els lligams amb la pàtria llunyana, a afirmar les pròpies arrels, a traspassar-les als descendents, a omplir la necessitat de trobar un petit racó, que lluny de Catalunya la faci present. En definitiva, tot allò que ajudi a mantenir, conrear i transmetre la llengua, la cultura i la personalitat catalanes i que doni resposta al sentiment noble i profund dels qui no volem perdre les arrels i els lligams amb la petita pàtria estimada.

En segon lloc, la solidaritat entre els catalans de dins i els de fora. Especialment, tot allò que faci possible l'ajuda, l'assistència i la protecció dels catalans i de les catalanes residents fora de Catalunya. Començant per l'enfortiment de les comunitats catalanes establertes.

En tercer lloc, el treball per donar a conèixer Catalunya al món, la seva realitat nacional, fonamentalment en els àmbits cultural, econòmic i polític. Un treball en què cal aprofitar i dinamitzar els instruments públics i privats amb què comptem. Un treball que requereix d'una gran tenacitat i d'una predisposició positiva a establir tota mena de contactes, relacions i lligams amb les institucions

dels països d'acollida. Un treball que per assolir el seu objectiu requereix crear un alt grau d'empatia entre la comunitat catalana i la societat del país que l'acull.

Afirmar-se i afirmar Catalunya al món, heus ací el que podríem considerar objectius tradicionals de l'acció catalana a l'exterior.

Però, i en quart lloc, jo us vull demanar més. Necessitem que els catalans de l'exterior, a més de conrear el record de la pàtria i de demanar el reconeixement i el recolzament dels ciutadans de Catalunya, ens ajudeu a ser conscients que Catalunya és un país petit en un món cada cop més interrelacionat i més complex.

Catalunya no se'n sortirà —i vosaltres ho sabeu més que ningú— tancant-se en sí mateixa. El repte del futur és el de conjuguar la pròpia identitat amb la participació sense complexes en l'entrellat de la globalització.

Per això, cada empresari que s'arrisca a competir a mar obert, cada professional que s'estableix amb normalitat en un altre país, cada funcionari que es vincula a una organització supranacional, cada universitari que decideix completar la seva formació en una universitat estrangera, cada cooperant o missioner que es compromet generosament en una causa concreta d'ajuda a països subdesenvolupats..., han d'esdevenir agents conscienciadors de les noves realitats d'un món en canvi, han de convertir-se en els exploradors avisats en la terra incògnita que ens han d'ajudar a assumir sense por i amb competència els reptes de la globalització des de la pròpia identitat.

Acabo, amb una reafirmació del compromís de les institucions de la Generalitat amb els catalans i les catalanes de l'exterior i amb les seves entitats que tan dignament representeu. Però, també, amb el convenciment que representeu un capital inestimable que hem de saber aprofitar.

Us encoratjo, doncs, a perseverar en el vostre esforç de viure la catalanitat mirant cap al futur, amb la certesa que transmetré a tots

els grups parlamentaris del Parlament de Catalunya el vostre treball, els vostres problemes i els vostres anhels amb la voluntat que els facin també seus, de manera que el reconeixement de la Catalunya exterior deixi de ser esporàdic i es plantegi amb voluntat de continuïtat i de futur.

Moltes gràcies.

Cinquanta anys de la colla Castellers de Vilafranca

Vilafranca del Penedès, 17 de maig de 1998.

Il·lustríssim senyor alcalde, regidores i regidors de l'Ajuntament, amigues i amics dels Castellers de Vilafranca,

Les meves primeres paraules volen ser de felicitació i d'agraïment.

De felicitació als Castellers de Vilafranca pels seus primers cinquanta anys que celebren en el moment de màxima plenitud de la colla.

I d'agraïment per haver-me donat l'oportunitat de compartir amb tots vosaltres i amb la ciutadania de Vilafranca aquest moment tan important i emotiu per a tots. També ho és per a mi.

Dit això, tinc la intenció que aquest pregó dels actes commemoratius del cinquantenari de la colla dels Castellers de Vilafranca sigui una reflexió sobre els castells i sobre la vostra colla, feta per una persona apassionada des de molt jove pel fet casteller. Una passió que va néixer al Vendrell, de la mà de la colla Els Nens del Vendrell.

La reflexió que us vull proposar amb les meves paraules gira entorn d'una idea bàsica que m'ha acompanyat en tota la meva trajectòria pública: la convicció profunda que el fet casteller és una escola de ciutadania difícil de superar.

Això ho he observat en tots els pobles i viles amb colla castellera. La colla castellera irradia els seus valors al conjunt de la vila, del poble o del barri que la manté.

I quins són aquests valors?

En primer lloc, un valor profundament d'identitat. Els castells són un signe de la nostra identitat nacional. Són una singularitat que només és dóna a Catalunya. Som l'únic poble que planta castells, que els carrega i els descarrega. Els castells són un costum, una manera de fer per la qual el nostre poble expressa, d'una manera ben plàstica, allò que és i allò que sent.

Però, a més d'haver esdevingut un signe d'identitat nacional, els castells són un signe d'identitat particular de les viles, dels pobles i dels barris que tenen una colla castellera. En certa manera, són diferents de la resta en expressar una determinada manera de viure col·lectivament.

Al costat del valor d'identitat dels castells, també hi ha un conjunt de valors socials que hi són vinculats. De tots ells en vull destacar uns quants, sempre lligats a la relació entre castells i ciutadania.

Els castells són una escola de diàleg. Els castellers parlant de castells fan un exercici pràctic de diàleg, de debat obert basat en el respecte a l'opinió de l'altre. Així, la plaça castellera s'emparenta amb l'àgora grega o el fòrum romà i ens insereix en la tradició dialogant de la plaça mediterrània.

Els castells són una escola d'iniciativa i de lideratge. En l'origen de les colles sempre trobem una iniciativa d'arrel popular. Una iniciativa que s'encarrila cap a una organització col·lectiva de la mà d'uns líders naturals. Sense aquest lideratge natural —a vegades compartit i d'altres individual— no es pot explicar el naixement, el creixement i la maduració d'una colla castellera.

En el vostre cas és ben palès. És impossible explicar els orígens dels Castellers de Vilafranca sense la personalitat d'Oriol Rossell, el vostre primer cap de colla. El conec de fa molts anys. La seva constància, la seva tenacitat han estat fonamentals per forjar l'esperit que ha fet possible cinquanta anys d'història reeixida de la vostra colla.

Els castells són una escola de cooperació, on podem aprendre a resoldre la necessitat de no estar sols i a acceptar els deures de la vida en comú. Ser casteller és una opció lliure i voluntària. Mai ningú no ha estat obligat a ser-ne! És des de l'opció voluntària de tots i cadascun dels castellers d'una colla que es basteix la voluntat col·lectiva necessària per aixecar els castells. L'esperit casteller és, en aquest sentit, molt similar a l'esperit del moviment cooperatiu.

Sense aquest esperit de cooperació seria inexplicable que una colla com els Castellers de Vilafranca hagi arribat als cinquanta anys d'història.

D'aquest esperit de cooperació neixen la tenacitat, la voluntat d'arribar i la confiança necessàries per gosar plantar i aixecar els carros grossos.

Els castells són una escola de feina ben feta. Tots els valors que he citat fins ara —diàleg, iniciativa, lideratge, cooperació— són bàsics i imprescindibles en una colla. Són valors previs que cal completar amb l'esforç, el treball i la tècnica necessaris per plantar i aixecar els castells. La tècnica castellera —com tots sabeu— no s'improvisa ni és un producte de laboratori. La tècnica castellera és un conjunt de coneixements acumulatius, assumits poc a poc, basats en l'experiència i que forma part de la memòria col·lectiva de la colla. És, en definitiva, un dels intangibles característics que singularitzen cada colla castellera.

Els castells són una escola de competitivitat. No de la competitivitat individualista i agressiva. Sinó d'una competitivitat sorgida de l'afany col·lectiu de superació i del repte prometeic d'assolir sempre fites més difícils. Els nous reptes són el que permeten la renovació permanent de la il·lusió d'una colla.

I la competitivitat va associada a la rivalitat entre colles. Una rivalitat que dona vida al fet casteller. La voluntat d'emulació ha estat decisiva en l'eclosió del moviment casteller que estem vivint en aquests moments a tot Catalunya.

Ara bé, una de les grans lliçons que vaig aprendre fa molts anys de l'Oriol Rossell va ser la dels límits de la rivalitat castellera. Una rivalitat que ha de ser estímul, que ha d'evitar tancar-se en una mena de política de campanar i que ha de ser sempre noble. Un casteller no pot alegrar-se mai quan cau un castell d'una altra colla. Un casteller ha de sentir-se orgullós quan pot ajudar a una colla rival que necessita ajuda.

Els castells són una escola de ciutadania. Per acabar aquest repàs als valors vull tornar al que crec que és el valor que recull tots els altres. La vida d'una colla castellera és un model a petita escala del que pot ser la vida d'un poble, d'una vila, d'un barri, d'una ciutat.

És escola de les regles del joc de la convivència entre persones lliures: de la democràcia interna, de l'autogestió, de la coresponsabilització, de la disciplina voluntàriament acceptada, del respecte a l'autoritat lliurement elegida.

És escola d'igualtat. En un castell tots són necessaris. Això és molt important. Tothom se sent necessari. En un castell no hi sobra mai ningú, des dels baixos que no surten mai a la foto, als segons, fins a l'enxaneta o fins al casteller que posa el cap sota una aixella a la pinya per aguantar el pes dels que pugen.

És escola de solidaritat i de fraternitat. En un castell no hi ha ni rics ni pobres. La voluntat individual es transforma en voluntat col·lectiva, cimentada per la solidaritat, l'esperit de sacrifici i l'ajuda mútua.

L'abraçada col·lectiva de la pinya és forja de ciutadania integradora.

Us demano, en acabar les meves paraules, que continueu essent fidels a tots els valors que us han portat fins al vostre cinquantenari i que irradieu aquests valors de ciutadania de la colla castellera a tot Vilafranca.

Per molts anys Castellers de Vilafranca!

«Una nova empenta del catalanisme»

Conferència a la Universitat Catalana d'Estiu. Prada de Conflent, 18 d'agost de 1998.

Bon dia a tothom,

En primer lloc vull agrair l'amable invitació del president de la Universitat Catalana d'Estiu, el bon amic Miquel Porter, a pronunciar aquesta conferència.

També crec que és just, abans de començar, felicitar la Universitat Catalana d'Estiu pels seus primers trenta anys i pel seu encert en mantenir viu un lloc de debat i de trobada, amb la voluntat d'aportar un testimoni actiu de la cultura catalana.

No pensin que aquest elogi és un recurs retòric dictat per les normes de la cortesia vers els anfitrions de l'acte d'avui. Ben al contrari, té molt a veure amb les reflexions que faré tot seguit i que espero que despertin en tots vostès les ganes de debatre-les un cop hagi acabat la meva intervenció.

Per què he proposat per a la intervenció d'avui el tema del futur del catalanisme?

Senzillament, perquè entenc que el plantejament del país que ens varem fer durant la transició està necessitat d'un balanç i d'una revisió, que, ben segur, ens portarà a un nou cicle de la nostra vida col·lectiva.

Des de fa ja uns quants mesos estem immersos en un exercici de rememoració dels diversos esdeveniments que ara fa vint anys van constituir el que coneixem com la transició política.

L'any 1997 recordàvem les primeres eleccions democràtiques després del franquisme i el retorn del president Tarradellas i el restabliment de la Generalitat provisional.

Aquest any 1998 commemorem el vintè aniversari de la Constitució espanyola.

L'any 1999 li tocarà el torn al nostre Estatut d'autonomia.

A vegades les commemoracions adquireixen un to un xic massa convencional i oficial. La necessària litúrgia democràtica oculta el significat profund dels fets recordats i en dificulta l'anàlisi crítica.

Com a reacció també s'escolten veus que volen ser crítiques, però que sovint jutgen els fets esdevinguts negligint el context i projectant abusivament sobre ells el punt de vista actual.

Des de la meua perspectiva personal, la d'un polític català i socialista que arriba al final de la seva trajectòria política, la rememoració d'aquells esdeveniments es converteix, en certa manera, en un balanç vital que fa inevitable la subjectivitat i el risc del desenfocament provocat per la necessitat íntima de justificar les opcions preses i la intensa dedicació personal a la política.

Però, d'altra banda, crec que té l'avantatge de proporcionar una mirada més desapassionada en el moment en què un va afluixant les seves responsabilitats públiques.

És des d'aquesta perspectiva personal que vull fer, amb les meves paraules, una reivindicació de la transició i, a la vegada, manifestar la meua opinió sobre la necessitat d'un nou projecte col·lectiu que doni continuïtat al que aleshores varem iniciar.

Els que d'una manera o d'una altra som responsables del projecte polític que es va forjar durant la transició, reaccionem sovint amb incomoditat quan sentim o llegim els qui, amb més o menys agressivitat, reclamen la jubilació de la transició.

És a dir, la jubilació de les persones, de les idees, dels condicionaments i, en definitiva, del que s'anomena la «cultura de la transició».

Òbviament, aquestes persones defensen, a la vegada, la necessitat d'un nou projecte protagonitzat per noves generacions que superi les deficiències i les mancances del projecte col·lectiu iniciat amb la transició.

Val a dir que el revisionisme sobre la transició es predica des de posicions ben diferents, fins i tot antagòniques, i per tant amb arguments i intencions contradictòries.

Per exemple, la dreta espanyola més conservadora vol passar pàgina d'un procés del que va ser marginal i pressiona, dins i fora del Partit Popular, per abandonar la cultura del pacte de la transició i imposar el seu model polític.

Són els publicistes del que anomenen la «segona transició» on la dreta espanyola recuperaria el protagonisme que no va tenir fa vint anys ni el període posterior de predomini centrista i socialista.

D'altra banda, sectors de l'esquerra espanyola i de l'esquerra catalana, que no van compartir plenament el projecte de la transició, creuen, segons la seva lògica, que els seus resultats han estat negatius i consideren que l'actual sistema democràtic té massa elements de continuisme del franquisme.

Són els que creuen que es pot retornar a la situació de partida i començar de nou, oblidant que durant aquests vint anys el poble espanyol i el poble català no els ha volgut atorgar la confiança per fer un salt en el buit.

És comprensible, doncs, que una part dels arguments dels uns i dels altres en contra del projecte i de l'obra de la transició no puguin ser acceptats pels qui ens sentim responsables de la transició.

Sobretot, em sembla inacceptable la pretensió d'extrapol·lar la seva percepció negativa, a un hipotètic malestar actual d'una majoria dels ciutadans contra el sistema polític vigent.

Ara bé, considero que aquesta incomoditat provocada pels crítics de la transició pot ser positiva si ens esperona a defugir les certeses adquirides i ens estimula a participar del propòsit de renovació i d'impulsió de la nostra vida col·lectiva que anima a molts dels que fan aquest discurs crític des de posicions d'esquerra.

Però, a la recíproca, també crec que els que ens hem d'anar retirant del primer pla de la vida pública tenim l'obligació de crear també una certa incomoditat als que ens han de substituir.

Els hi hem d'exigir rigor en el balanç del projecte que es considera exhaurit, en el diagnòstic dels problemes pendents i en les propostes per encarar el futur.

Des d'aquesta perspectiva, penso que és necessari que s'alcin també veus que reivindiquin el projecte i l'obra de la transició, això sí sense pretensions de donar lliçons a ningú, ni de manifestar cap mena de superioritat moral o política.

Ara fa vint anys, el catalanisme polític va ser capaç de definir un projecte comú que tenia com a trets bàsics:

- l'establiment d'un sistema democràtic a Espanya homologable amb els de l'Europa comunitària;
- la recuperació del nostre autogovern, seguint el model institucional definit per l'Estatut republicà;
- l'elaboració d'una Constitució que reconegués l'autonomia política de les nacionalitats històriques;
- la incorporació a la Comunitat Econòmica Europea;
- i una concepció integradora i socialment avançada de Catalunya.

En certa manera, l'eslògan de l'Assemblea de Catalunya prefigurava aquest programa mínim i comú. Els quatre punts de l'Assem-

blea ho resumien a la perfecció: amnistia, llibertat, estatut d'autonomia i coordinació amb els altres pobles d'Espanya.

Era un projecte que apostava, amb tots els matisos que es vulgui, per la implicació catalana en el projecte democràtic espanyol.

Un projecte que feia seva l'equació «azañista» que vinculava la llibertat de Catalunya a la democràcia espanyola.

Era un projecte que no era patrimoni de ningú en exclusiva, un projecte transversal de la majoria de les forces catalanistes d'aleshores, forjat en l'experiència de la política unitària de la clandestinitat i que expressava una «ideologia marc», en feliç concepte d'algun publicista d'aleshores.

Va ser un projecte, en definitiva, que va ser plenament assumit pel poble de Catalunya en ser sancionat positivament pel cos electoral en les primeres eleccions democràtiques.

En aquell moment històricament rellevant es va posar de manifest el caràcter polític plural i heterogeni del catalanisme, compatible al mateix temps amb una cultura política comuna, amb tot el que implicava de memòria col·lectiva, de valors bàsics i d'aspiracions compartides.

Aquell projecte es va anar desenvolupant i concretant programàticament en els passats darrers vint anys, amb protagonismes polítics diferents, cadascú des de les responsabilitats que l'electorat li va anant conferint en cada moment, sense que mai no hagués fet fallida el suport majoritari de la ciutadania al projecte catalanista definit a la transició.

El final de la política unitària, després de les eleccions al Parlament de Catalunya de 1980, no va suposar la desaparició de la tradició unitària. Aquesta s'ha mantingut com un substrat permanent de la vida política catalana.

Malgrat les aparences, mai —ni en els moments d'enfrontament polític més sectari de la dècada dels 80— no s'ha trencat un consens bàsic i implícit, fonamentat en el mínim comú denominador de la cultura política del catalanisme.

Un consens que ha estat hegemoneïtzat per Jordi Pujol, però contrapesat pel poder municipal i, molt especialment, per la Barcelona de Maragall.

El resultat ha estat un «model català» del qual n'han parlat recentment observadors estrangers de la nostra realitat i que ha portat a l'alcalde de Venècia, Massimo Cacciari, a pensar en un Partito Catalano del Vèneto que propugni un nou equilibri dels poders territorials a Itàlia.

Passats vint anys, el balanç del projecte català de la transició presenta els següents actius, que són els que configuren els trets positius d'aquest «model català» del que parlen els italians, els escoços, els gal·lesos i tants d'altres.

- En primer lloc, les llibertats individuals i la democràcia estan fermament assentades.
- Segon, Catalunya ha recuperat i desenvolupat les seves institucions d'autogovern que funcionen amb plena normalitat des de fa disset anys.
- Tercer, l'Estat espanyol s'ha convertit en un estat descentralitzat administrativament i políticament, en un grau comparable a estats federals de llarga tradició.
- Quart, Espanya forma part de la Unió Europea i Catalunya malda per trobar una via pròpia d'expressió del seu europeisme.
- Cinquè, s'han assentat les bases de l'estat del benestar a Espanya, especialment durant el llarg període de Govern socialista.
- Sisè, la societat catalana ha progressat sensiblement en la reafirmació de la seva identitat i ha mantingut un alt nivell de convivència.

Tots sis són elements positius de la nostra realitat, que han suggerit a un observador tan crític i perspicaç de la mateixa com Francesc Roca, la pregunta «¿per què la catalana és una de les societats més benestants del món?».

Penso que es pot afirmar que el projecte de la transició ha assolit els seus grans objectius bàsics i, precisament per això, i no perquè hagi fracassat, es pot considerar acabat.

Aquest balanç positiu crec que és compartit per una àmplia majoria dels nostres conciutadans, fins al punt, en certa manera preocupant, de considerar la democràcia, l'autonomia i l'estat de benestar com si fossin el més natural del món.

Sóc conscient que les afirmacions positives i els elogis tenen mala premsa, però crec necessari jutjar la nostra història recent en comparació amb les altres temptatives històriques per afirmar la nostra personalitat col·lectiva i per exercir el nostre dret a l'autogovern.

Si així ho fem, és evident que podem concloure que és la primera vegada que ens n'estem sortint com a poble des de fa més de dos-cents anys! I això s'ha de dir, si no volem acabar fent del derrotisme el nostre tret nacional per excel·lència.

No es pensin, però, que el qui els parla és un càndid rediviu. Ans el contrari, crec que el balanç és globalment positiu si considerem els grans objectius compartits, però pot i ha de ser més matisat i contradictori si analitzem el detall d'aquests vint anys transcorreguts.

Cal admetre que el projecte polític de la transició ha deixat —com probablement no podia ser d'altra manera— alguns problemes oberts.

Al meu parer, n'hi ha un de cabdal: el del model d'Estat i la seva adequació al pluralisme nacional.

Cada vegada som més els que considerem que l'Estat de les autonomies igualitàries ha tocat sostre. Segurament, ha estat necessari

per consolidar la democràcia. Però cal reconèixer que ha estat en alguns aspectes importants, lesiu per a Catalunya.

En aquest sentit trobo del tot legítim el dubte de si la generació guanyada per a la causa de la democràcia i de la regeneració d'Espanya és també una generació perduda per a la causa de la reconstrucció nacional de Catalunya.

És un dubte que no comparteixo, però que l'entenc i que ens obliga a pensar-hi.

Des de Catalunya i des de diferents opcions polítiques, en els darrers vint anys s'han fet esforços importants per contribuir a consolidar la democràcia a Espanya i a la governabilitat del sistema polític espanyol.

Han estat aportacions que han suposat en uns casos la implicació directa en el Govern d'Espanya, com en el cas del Partit dels Socialistes de Catalunya.

Els socialistes catalans som conscients del preu que hem pagat per aquesta contribució. Els nostres principals adversaris a Catalunya han abusat fins a l'extrem del nostre sentit de la responsabilitat i ens han volgut invalidar com a partit nacional català. No me'n queixo. Forma part de les dures regles del joc polític.

Però, a vegades, també s'ha abusat del nostre sentit de la responsabilitat des del socialisme espanyol. I això, en el fons, fa més mal que l'atac de l'adversari polític.

Els que hem tingut l'honor de dirigir el socialisme català durant aquests anys ho hem patit i ens ho hem empassat. Crec que és el que havíem de fer, però a aquestes alçades de la meua vida política crec que em puc permetre aquesta petita expansió en públic.

Tornant al fil principal, però, també s'ha de recordar que hi han hagut altres aportacions catalanes al projecte comú de consolidar la

democràcia a Espanya. Convergència i Unió ha fet importants contribucions a la governabilitat a través del suport parlamentari als governs espanyols, primer als governs centristes d'Adolfo Suárez, més tard als governs socialistes de Felipe González i, ara mateix, al Govern conservador de José María Aznar.

Aquestes aportacions van ser precedides per un inequívoc compromís dels catalans convergents, democratacristians, socialistes i comunistes amb la Constitució espanyola, de forma especialment activa en el procés de la seva gestació.

Cal admetre que aquesta aportació i aquest esforç de compromís amb Espanya, a vegades, no han estat del tot reconeguts, de manera que avui tenim la sensació que l'acceptació de Catalunya a Espanya és pitjor ara que en el moment de la transició.

Jordi Pujol ens ho recorda sovint amb la seva especial habilitat per convertir-se en víctima quan més li convé.

En tot cas i per ser del tot honestos, també ens hem de preguntar si el tarannà que els catalans vàrem demostrar en els anys de la transició l'hem sabut mantenir després. Com diu Pasqual Maragall, la nostra història ens dona tot el dret a ser agres amb Espanya, però el que no és gens clar és si aquesta actitud és la que ens convé per seguir avançant.

Probablement, per respondre amb seguretat a la pregunta sobre les responsabilitats —de diferent grau— sobre les incòmodes relacions entre Catalunya i Espanya, ens cal fer una mirada introspectiva Catalunya endins.

Una mirada Catalunya endins que ens alerta d'altres problemes importants no del tot resolts en aquests anys.

Problemes que afecten les institucions, d'un cantó, i als ciutadans, d'un altre.

Pel que fa al nivell institucional, el nostre autogovern presenta un dèficit de vertebració de les institucions públiques catalanes, que, al meu entendre, és resultat de la interiorització d'un clima de desconfiança entre els poders públics catalans —la Generalitat i les corporacions locals de Catalunya—, i que ens ha portat a una ineficient organització territorial.

La necessitat d'autoafirmació de les institucions de la Generalitat pot explicar una inicial reticència a la consolidació d'un poder municipal que podia tenir la temptació d'actuar com a contrapès del poder autonòmic.

El que no s'entén, però, és que, passats quasi vint anys, no s'hagi superat encara el clima de desconfiança institucional del Govern de la Generalitat vers els ajuntaments de Catalunya.

Penso que és un símptoma d'immaduresa política, propi d'una situació en què la lògica partidista predomina, massa sovint, sobre la lògica institucional.

L'acceptació de les regles del joc institucional, amb el que suposa de reconeixement mutu entre les diverses institucions, d'acceptació de la jerarquia institucional establerta per l'Estatut, però també de l'autonomia de cada àmbit institucional i de la primacia del principi de col·laboració, és una condició bàsica per servir el mandat d'eficàcia i d'eficiència que els ciutadans fan a les institucions públiques.

Penso que aquest és el principal problema pendent que afecta el bon govern interior de Catalunya.

La solució d'aquest greu problema ha de passar per la voluntat d'aprofitar al màxim les potencialitats de les nostres administracions i per racionalitzar, en conseqüència, la nostra organització territorial, esmenant el que possiblement hagi estat el pitjor de tots els anys de Govern de Convergència i Unió: la imposició sense consens d'un model d'organització territorial partidista.

Ara bé, si ens ho mirem des de la perspectiva dels ciutadans i de les ciutadanes de Catalunya, considero que més important encara que el problema de l'organització institucional de Catalunya és el preocupant dèficit de legitimació del nostre projecte col·lectiu.

O, si es vol dir de forma més suau, el problema de la insuficient integració d'una part de la ciutadania en la cultura política que es vol comú a tots. De manera, que una part important dels ciutadans i de les ciutadanes de Catalunya no es senten emocionalment vinculats al que tradicionalment hem considerat com els signes d'identitat de Catalunya.

Penso que l'apropiació partidista i personalista del catalanisme hi té alguna cosa a veure amb aquest dèficit de legitimació i amb la insuficient integració política i cívica.

La confusió entre catalanisme i una determinada força política i, a l'extrem, amb una personalitat política, ha portat a l'equívoc de confondre hegemonia política amb hegemonia cultural.

Perquè CiU ha guanyat successivament totes les eleccions autonòmiques —en tres ocasions per majoria absoluta— s'ha pensat que el catalanisme interpretat per Jordi Pujol era hegemònic culturalment a Catalunya.

La indiferència partidista amb què Convergència ha contemplat el crònic abstencionisme d'una part de l'electorat català a les eleccions autonòmiques és una mostra inequívoca de la seva miopia nacional.

Han preferit el plat de lleties del poder polític, assegurat mentre l'abstenció electoral es mantingués, a fer l'esforç d'elaborar un projecte nacional compartit que no deixés ningú fora de la comunitat política.

I, des d'aquesta actitud, és molt difícil donar lliçons de catalanisme!

El resultat del domini polític del que s'ha anomenant pujolisme, ha dissimulat, doncs, la feblesa cultural del catalanisme i el seu retrocés com a cultura política comú.

Ja fa temps que les veus més lliures del món polític i cultural català ens venen alertant d'aquesta perillosa deriva.

De totes maneres, i per no caure en el fàcil i estèril recurs de l'anti-pujolisme —que des del meu punt de vista ha estat una resposta errònia al fenomen polític encarnat per Jordi Pujol, en respondre al seu victimisme amb un altre victimisme simètric (del que el Fòrum Babel en seria la mostra més recent)—, vull fer constar que aquesta qüestió va lligada a un altre problema més global que compartim amb la majoria de les societats del nostre entorn.

Es tracta de la tendència cap a una democràcia de baixa intensitat, amb uns ciutadans passius, cada cop més espectadors o consumidors de la política, però no actors que es reconeixen en uns valors que formen una cultura cívica explícitament compartida.

El dèficit de ciutadania que acusen totes les democràcies occidentals, també és detectat a cas nostra, fins i tot amb més motius per la dificultat afegida d'un dèficit de socialització política democràtica, provocat pels llargs anys del franquisme.

En resum, bé per causes intrínseques —les limitacions nacionals del projecte pujolista i, també, dels de la seva oposició—, bé per causes extrínseques —la tendència general cap a democràcies de baixa intensitat— la societat catalana té un seriós problema pendent per resoldre: el de dotar-se d'una cultura cívica vàlida per a tots els seus ciutadans i les seves ciutadanes.

Així doncs, la necessària renovació del projecte catalanista ha d'afrontar simultàniament els problemes pendents del passat i l'esforç d'adaptació a les mutacions econòmiques, socials i culturals en curs.

La meua reflexió final es cenyirà estrictament als primers, als que he identificat com a principals problemes pendents.

En primer lloc, la qüestió del canvi de cultura política a Espanya que faci possible l'Espanya plurinacional, pluricultural i plurilingüística on Catalunya pugui sentir-se reconeguda.

Ens és prioritari treballar per construir una nova cultura política a Espanya que substitueixi la desconfiança, el greuge i l'acritud d'avui per la confiança mútua, el reconeixement, la lleialtat constitucional i la cordialitat.

Les reformes institucionals necessàries per assolir una Espanya plurinacional han de ser tributàries d'aquesta cultura.

Sinó, per més que es modifiqui la Constitució o es converteixi el Senat en una efectiva cambra de les autonomies o s'adopti una política lingüística i cultural de protecció i foment de totes les llengües que es parlen a Espanya, no ens en sortirem.

El més important és treballar per aconseguir un canvi de mentalitat de la societat espanyola orientat a assumir la cultura de la diferència.

Per tant, no es tracta tan sols d'una operació d'enginyeria institucional, sinó també de política en el més ampli sentit de la paraula.

Es tracta d'una acció que no pot limitar-se a les reformes institucionals. Sinó d'una acció que ha d'incloure el propòsit de repensar el mateix concepte d'Espanya i de fer pedagogia de la pluralitat i de la diferència.

En definitiva, des de Catalunya es tracta de portar fins a les últimes conseqüències la cara regeneracionista espanyola del catalanisme, però sense cap petulància ni complex de superioritat, cercant tenaçment les complicitats polítiques i socials necessàries Ebre enllà. No podem deixar un altre cop l'exclusiva de pensar Espanya a Castella!

Però, el projecte espanyol del catalanisme tindrà força si és capaç d'encarar positivament els seus problemes interns, més ben dit, el seu problema bàsic: el de la integració definitiva en el projecte nacional català de tots els ciutadans de Catalunya.

Des del meu punt de vista, per enfocar correctament aquesta qüestió crucial cal establir una distinció entre el catalanisme com espai compartit i el catalanisme com espai de conflicte.

Cal retornar a la concepció del catalanisme com a cultura política comuna en el marc de la qual s'expressa el pluralisme i el conflicte polític i social de la societat catalana.

L'aspiració a què el catalanisme sigui la cultura política comuna és una aspiració a trobar un potent factor d'integració de la societat catalana davant l'embat disgregador i despersonalitzador que comporta l'actual procés de globalització.

A diferència d'altres societats, la catalana té al seu abast, si sap renovar-lo i adaptar-lo, un instrument preciós per construir la seva civilitat: és l'instrument del catalanisme.

I això pot ser una gran sort, en un moment en què es generalitza arreu l'escepticisme sobre les possibilitats de caminar cap a democràcies amb un fort contingut ciutadà o «republicà».

Cal tenir consciència, però, que la voluntat de convertir el catalanisme en el corpus de la civilitat bàsica de la societat catalana implica un projecte que desborda l'àmbit de la política estricta.

Implica recuperar el caràcter social i cultural del catalanisme. Això vol dir, tornar a deixar respirar la nostra societat civil, massa ofegada, massa condicionada per la tutela de les institucions.

És alarmant el declivi de la iniciativa civil i societària que hem viscut simultàniament a la consolidació i creixement de les nostres institucions d'autogovern. Hi ha una contradicció massa evi-

dent entre el discurs oficial que canta les excel·lències de la societat civil i l'intervencionisme sistemàtic practicat des de les institucions.

La revisió i regeneració del projecte catalanista no pot decretar-se des de les institucions polítiques!

D'altra banda, crec que la recuperació d'un catalanisme civil implica renunciar que les fórmules politicoinstitucionals doctrinàries formin part del nivell bàsic del projecte.

Aquestes formulacions juridicoconstitucionals —que van des de l'autonomisme a l'independentisme, passant pel federalisme— són pròpies dels projectes polítics específics i expressen, per tant, el pluralisme intern de la ciutadania catalana.

En definitiva, la renúncia al doctrinarisme és una aposta per un catalanisme entès com a ciutadania que ha de proposar-se sumar i no dividir, civilitzar i no fanatitzar.

Sé que es fàcil expressar conceptes genèrics com el del catalanisme integrador. El que és difícil és destriar els elements que han de formar part del projecte comú dels que són propis dels projectes singulars.

És a dir, com determinar el mínim comú denominador assumible per tots els ciutadans i les ciutadanes de Catalunya?

Quins són o han de ser els factors d'identitat compartits?

Hi ha límits socials, culturals i lingüístics insalvables per a una integració plena de tots els ciutadans de Catalunya en una cultura cívica comuna?

No pretenc respondre directament aquestes preguntes en aquesta intervenció. Tan sols vull deixar un apunt sobre el mètode per arribar-hi.

Penso que ningú està especialment investit per decidir sobre la catalanitat dels ciutadans de Catalunya.

Per resoldre amb èxit el repte de la plena unitat civil de Catalunya no serveixen les actituds sectàries i partidistes que, en uns moments més que en altres, han significat la nostra vida política.

Els que ens estem retirant de la primera línia de l'activitat pública hem d'assumir la nostra part de culpa en l'existència d'aquest pòsit sectari en la nostra societat.

Els que ens han de substituir faran un gran servei a Catalunya si l'esperit liberal informa les seves actituds i les seves obres.

He intentat amb aquestes paraules expressar el meu balanç del projecte catalanista de la transició, del que em considero coresponsable, i avançar algunes inquietuds i orientacions sobre la renovació del projecte catalanista.

Recapitulant, destacaria que els objectius bàsics que la societat catalana tenia plantejats s'han acomplert, però ens resten alguns problemes importants per resoldre.

Concretament tres: el de la transformació d'Espanya en un Estat plurinacional; el de l'articulació institucional i territorial de Catalunya; i, finalment, el de la plena integració de tots els ciutadans de Catalunya en una cultura cívica compartida.

I per afrontar aquests reptes penso que un catalanisme renovat, purificat de les seves utilitzacions partidistes i personalistes, és una eina que encara té molt futur.

Per resumir l'esperit que anima la meva reflexió no he trobat res millor que unes paraules d'un bon company, català socialista, en Lluís Maria de Puig, que diuen: «Necessitem un projecte que ens porti al màxim reforçament de la identitat pròpia, a la màxima cohesió nacional i a la màxima sobirania possible, fins allà on la realitat del país i la internacionalització ho permetin.»

Fins aquí les meves reflexions. Els animo a estirar algun dels molts fils solts de la meva intervenció per a dir-hi la seva. Serà la millor manera de continuar aquesta trobada.

Moltes gràcies per la seva atenció.

Pregó de la Festa Major d'Albinyana

Albinyana, 21 d'agost de 1998.

Il·lustríssim alcalde, senyores i senyors,

Quan el senyor alcalde em va convidar a fer el pregó de la Festa Major d'Albinyana, per Sant Bartomeu, ho vaig acceptar, no com un encàrrec, sinó amb gran entusiasme per una raó fonamental. Tota la meva vida ha estat relacionada amb Albinyana. Els meus records estan estretament lligats a aquesta vila i la meva trajectòria familiar s'hi entrellaga des de ben abans que jo nasqués.

Les meves arrels albinyanenques són molt més velles que la meva mateixa edat. A la terra plana del municipi, passat el Torrent de La Bisbal, hi ha la masia «Can Llogari», que jo he restaurat. Rep el nom del meu rebesavi, en Llogari Carner, avi del meu avi matern. Els sentiments de la família, els records comuns, resideixen en bona part en aquesta masia. Ha estat, i continua essent, testimoni mut de moltes alegries familiars i d'algunes penes, com la de la mort de la germana petita de l'avi Carner a la bassa de rec de la masia. Reposa al cementiri de pessebre d'Albinyana, on he pujat més d'una vegada acompanyant alguns dels vostres en el seu darrer passeig. Allí romanen, acollides en el recinte que ha amagat i preservat gelosament fins fa uns pocs anys, les víctimes de la Guerra Civil.

Tots tenim una memòria històrica que no podem recordar per haver-la viscut, però que, de tant sentir-la, l'hem incorporat com a vivència pròpia. És el meu cas amb la meva estreta relació amb la vila d'Albinyana. Acabat de néixer, encara no tenia tres setmanes, la meva mare, seguint el costum i la tradició, em va pujar a l'ermida de Sant Antoni, com suposo que us hi han pujat a molts de vosaltres. Va ser dia de festa grossa a casa. L'alegria de presentar-me allí,

barrejada amb l'emoció del meu pare, amb llàgrimes als ulls, per haver aconseguit arribar a dalt, ferit com estava d'un pulmó.

No només sóc jo que ha tingut la primera visió del món des d'Albinyana. També la meva mare va viure aquí els seus primers dos anys, cuidada per una família albinyanenca, gràcies, en part, a la gran amistat de què ha gaudit la meva família, generació rera generació, amb famílies de la vila. I m'enorgulleixo de dir que aquesta amistat que es remunta a la família del meu rebesavi, ha tingut una continuïtat que agraeixo i que es perllonga fins a la generació dels meus fills. Famílies com els Arans, amb l'Isidre i en Jaume en primer lloc, famílies com la del Baldiri de «Can Becarano», i tantes altres.

Aquestes llargues estades m'han permès, gràcies a vosaltres, pagesos de soca-rel, aprendre el que sé del conreu de la terra, del conreu de la vinya, de les oliveres i dels garrofers. És en terra nostra, en el Neix, que emergeix la deu que dona aigua a la vila i que, orgullosa, rega els horts.

Enguany ha estat un estiu especialment sec. La terra, la nostra terra, ha estat abrusada pels incendis, un dels quals, al Solsonès, la Segarra, l'Anoia i el Berguedà, ha estat d'unes proporcions terribles. No és la primera vegada que el foc castiga boscos i conreus. Vosaltres mateixos heu patit incendis al bosc, i jo amb vosaltres. Els de la carena, de la Serra Llarga, el Clot de Bou, el Cuadrell, Arkansas... La impotència i la tristesa m'han fet omplir els ulls de llàgrimes quan, passat el foc, es trepitja la terra calcinada, orfe de tota mena d'animals, només vetllada pel cant dels grills. I més d'una vegada, els esforços de repoblar els boscos es veuen estroncats per un nou incendi, tal com m'ha passat a mi mateix, en veure el bosc que havia fet replantar, tornat a cremar dinou anys després, quan els pins novells ja fan dos metres.

Potser per haver-hi deixat tants esforços, tantes hores bones i no tan bones, estimo Albinyana. M'agrada el seu paisatge. El vostre

paisatge. El meu paisatge. Les visions diverses del Baix Penedès segons sigui el lloc des d'on s'albira. Si mireu des de Sant Antoni, es veu una mar de planures, tancada al fons per la serralada de Montserrat. Si la vista és des del coll de la Rubiola o del puig de Santa Cristina, la veurem dominada per la serenitat de colors canviant a cada estació, guardats per les fulles perennes de les avantguardes d'oliveres, simbolitzant la pau. Des de tot arreu s'albira com un exèrcit de ceps, ordenats en parades, preparats any rera any al combat de la verema. Del coll de Calafell, la planura s'entrega al mar de plata, amb torres de senyals que es recorden, antigues ressonàncies de fragates de moros, i es deixa bressolar la sorra fina en les seves úniques platges penedesenques.

Si entreu dintre seu, el Baix Penedès s'ofereix com un país quadriculat pels marges. Marges de pedres col·locades aprofitant la força de la gravetat i l'especial habilitat dels marjaires. Marges que permeten racionalitzar els cultius i definir els límits de les propietats, protegir, recordant-nos les característiques d'una terra «gravosa», no pas rica, adequada al cultiu de la vinya.

A la vila, els carrers s'inunden de llum amb l'arribada de l'estiu, impressió que contrasta fortament amb l'aspecte de la mateixa vila sota la pluja, o coberta de boira a l'hivern. La impressió de varietat s'afegeix amb la multitud d'olors que impregnen, encara el vostre poble. Olor de vi novell, ara només a la cooperativa, olors d'oli acabat de fer en els vells trulls, l'olor característica de les garrofes confosa entre les mil i una olors de les llars casolanes i pageses.

Igualment variable són els colors que, seguint escrupolosament les estacions, marquen els canvis de temps i el pas dels anys. M'agraden els seus tons i les seves variants; el color verd primerenc de la vinya a la brotada, el gris platejat de les oliveres, el verd madur de la vinya que espera la verema, el color rosat del pàmpol abans de caure, i el pas del verd intens al groc sec dels cereals.

M'agrada el paisatge vist des de Sant Antoni d'Albinyana, però sobretot, l'estimo. I és per això que m'he pres amb entusiasme l'encàrrec del vostre alcalde. Perquè tenir l'oportunitat d'adreçar-me a vosaltres quan comencen els dies més esperats de tot l'any, quan Albinyana esdevé protagonista de la festa, i els veïns us apresseu a engalanar la vila per gaudir-ne i fer-ne gaudir els forans, per mi és tot un privilegi. Per això he volgut aprofitar aquesta ocasió per fer-vos partícips dels meus sentiments envers aquesta terra i, sobretot, envers els seus habitants.

Sé que la festa que us ha preparat la comissió està pensada per a vosaltres. Perquè sigui totalment reeixida només cal la vostra participació més entusiasta. Sortiu, passegeu, balieu i, per damunt de tot, divertiu-vos. Que comenci la festa!

Moltes gràcies.

Cinquantè aniversari de la Declaració universal dels drets humans

L'Hospitalet del Llobregat, 5 de novembre de 1998.

Tots vosaltres teniu el privilegi de viure en un temps apassionant, el del final del segle xx. Prendreu el relleu de les generacions que porten el món ja entrat el segle xxi i tindreu la responsabilitat sobre l'herència que deixareu als vostres successors, tal com nosaltres la tenim sobre l'herència que us deixem a vosaltres.

La meva generació ha viscut esdeveniments terribles que tots vosaltres segurament coneixeu gràcies als relats dels vostres pares i avis, que possiblement n'han estat protagonistes. Dues guerres mundials i una guerra civil, a les quals és obligat fer referència perquè, especialment la Segona Guerra Mundial amb les barbaritats comeses pel nazisme, són el factor desencadenant de la proclamació dels drets humans per part de les Nacions Unides.

Trobo especialment significatives i il·lustratives aquestes paraules de Martin Niemoeller, pastor evangèlic alemany: «A Alemanya, els nazis primer van perseguir els comunistes, i no vaig dir res, perquè no sóc comunista. Després van perseguir els jueus, i no vaig dir res, perquè no sóc jueu. Aleshores van perseguir els sindicalistes, i no vaig dir res, perquè no sóc sindicalista. Més tard van perseguir els catòlics, i no vaig dir res, perquè no sóc catòlic. Al final em van perseguir a mi, i no vaig dir res, perquè no quedava ningú per escoltar-me.»

Heus aquí, doncs, que la violació sistemàtica d'uns drets, en provoca la seva proclamació. Però la història de la regulació d'aquests drets, es remunta molt enllà en la història de la humanitat. De fet, els éssers humans tenim un sentit innat dels drets fonamentals i de

les llibertats, i tenim clar que cap Govern no ens els hauria d'arrabassar. Així ho demostren els «codis», entre cometes, de les religions majoritàries com són les tradicions cristiana, budista, hindú, jueva, sense oblidar la islàmica, en contra del que pugui semblar per la imatge i el missatge que ens arriba dels practicants radicals fonamentalistes, que és totalment distorsionada.

Els éssers humans, en principi, defensen els seus drets d'una manera instintiva, perquè si es vulneren, es posa en perill la supervivència de l'espècie. D'aquí l'afirmació d'Albert Einstein, eminent científic que deu conèixer, que va dir: «No sé quines armes es faran servir a la tercera guerra mundial, però a la quarta, seran pals i pedres.»

Ja els habitants de les civilitzacions més antigues van fer intents per articular, ni que fos d'una manera inconscient, els drets fonamentals de l'home per evitar l'extinció de l'espècie humana. En trobem exemples al codi de Babilònia de Hammurabi, a les doctrines de les civilitzacions grecoromanes i a través dels pensaments de filòsofs humanistes com Sant Tomàs d'Aquino, Spinoza i Rousseau, entre d'altres.

Per bé que els conceptes filosòfics sobre els drets naturals són la base dels drets humans, amb el temps es va fer cada vegada més important traduir uns conceptes, al principi imprecisos, sobre els drets derivats de la naturalesa, en lleis escrites que protegissin drets específics. Els grans precedents en el reconeixement i la protecció d'uns drets humans en concret, foren la Carta magna britànica, la Declaració dels drets dels Estats Units i la Declaració francesa dels drets de l'home.

Podem trobar altres precedents en el moviment antiesclavista de començaments del segle XIX i en lleis com les aprovades en la Convenció de Ginebra de 1864 que protegeix les instal·lacions i el personal mèdic durant les guerres, o la Convenció de La Haia entre d'altres.

Tot i això, la crua realitat de la Primera Guerra Mundial amb la guerra de trinxeres i de gas letal, va fer que la gent prengués consciència que no n'hi havia prou, i que calia crear una organització internacional que protegís els individus i vetllés per la pau.

Així doncs, un cop finalitzada la primera gran guerra es va constituir la Lliga de les Nacions i els seus membres es comprometeren a treballar pel benestar i el desenvolupament dels pobles i els territoris sota la seva jurisdicció. Es va aprovar, doncs, una convenció que vetllava perquè les condicions de treball dels homes, dones i nens, fossin humanes i justes. Això va portar, més tard, a la creació de l'Organització Internacional del Treball de l'any 1920. No vull deixar d'esmentar que la Lliga de les Nacions, també va regular la protecció dels drets de les minories nacionals d'alguns països.

Malauradament, totes aquestes declaracions farcides de bones intencions, no foren suficients per evitar el pitjor dels mals: una altra gran guerra, la Segona Guerra Mundial, que fou encara més cruel i inhumana que la primera.

Mentrestant, a Espanya, es va declarar la Guerra Civil. Jo era petit, aleshores, estava a punt de fer 9 anys. Òbviament, la guerra vista amb ulls infantils és molt peculiar. Si no afecta directament, per la mort d'algú molt proper, o per privacions extremes, pot arribar a semblar una aventura. Vista amb la perspectiva dels anys, i havent escoltat versions dels adults, la cosa canvia molt.

El pitjor, en el meu cas, va venir després, amb la clandestinitat sota la dictadura franquista. Jo vaig tenir la sort d'estar envoltat de gent amb conviccions molt fermes que creien absolutament en la llibertat de creences, en la llibertat d'expressió, en el dret de tota persona a viure d'una manera digna, no només des del punt de vista material, sinó també intel·lectual. Això em va menar a lluitar activament contra la injustícia de viure en un país sotmès a la força als desigis d'un dictador que ni creia en els drets humans més fonamentals, ni els respectava.

Evidentment, el compromís que vaig adquirir amb la plena convicció que lluitava per una causa justa, va tenir els resultats previsibles i vaig haver de passar per la presó, com la majoria dels companys amb qui compartia la il·lusió de viure en un país lliure i respectuós amb els drets humans.

Potser no parlàvem d'una manera explícita dels drets humans, però és evident que la llibertat que reivindicàvem per al nostre país, l'amnistia que exigíem per als presos polítics, la fi de les tortures, la supressió de la pena de mort, en fi, tot allò a què aspiràvem per a nosaltres, estàvem i estem convençuts que era legítim per a tothom, a tots els països del món.

Però tornem una mica enrera en el temps, i situem-nos altra vegada en l'esfera internacional. El 1945, sota els efectes encara immediats de la Segona Guerra Mundial, cinquanta-un estats es van reunir a San Francisco, on van elaborar la Carta de les Nacions Unides. No va ser fins tres anys mes tard, el 10 de desembre de 1948, que, a París, es va signar la Declaració universal dels drets humans.

Aquesta declaració va fer que molta gent s'adonés que aquests drets, tan bàsics, es vulneraven contínuament. Poc a poc, els humans van prenent consciència de la injustícia de certes situacions: la de l'explotació de la infància, la de la marginació de la dona en certs països regits per governs totalitaris al marge de la voluntat popular, o la manca d'assistència sanitària més primària que afecta grans col·lectius, igual que la gana.

Tanmateix, la Declaració universal dels drets humans no es limita a contemplar els drets que podríem anomenar primaris, els que fan referència a les necessitats físiques i intel·lectuals més imprescindibles, i va fer un esforç per anar més enllà. L'objectiu era el d'establir un codi moral i ètic comú a tota la humanitat, sense distinció de races, religions, cultures o idiomes, i que, al mateix temps, en respectés les diferències. Aquesta és la llavor sobre la qual es van redactar els articles de la Declaració, i aquest és el concepte que vol-

dria que quedés ben clar: el marc de la Declaració universal dels drets humans no es limita a les necessitats bàsiques de supervivència, sinó que estableix uns codis mínims de conducta social, política, econòmica i cultural necessaris per a poder viure amb dignitat.

Entre d'altres, inclou drets civils i polítics com el dret a no ser torturat, a la igualtat davant la llei, a tenir un judici just, a la llibertat de moviments, a l'asil i a la llibertat de pensament, consciència, religió, opinió i expressió. Els drets perfilats per la Declaració universal dels drets humans també inclouen drets econòmics, culturals i socials, com ara el dret als aliments, a tenir casa, a rebre assistència mèdica, a tenir accés a una mínima seguretat social, a tenir feina, a tenir el mateix sou per fer la mateixa feina, a formar part dels sindicats i a l'educació.

Tenim tendència a pensar que els drets humans es vulneren principalment en situacions extremes, com pot ser una guerra, o en llocs remots del Tercer Món.

Malauradament, després de cinquanta anys de la Declaració de les Nacions Unides, els drets humans es vulneren a tot arreu. Aquí mateix, al nostre costat: no cal que passem gaire estona pel carrer per veure algun captaire, no hi ha dia que el diari no reflecteixi casos de dones o nens maltractats, vosaltres mateixos podeu haver estat testimonis d'alguna injustícia que vulneri els drets humans.

És important que tots els ciutadans, i quan dic tots, ho dic amb tot l'èmfasi, estiguin a l'aguait i treballin activament per aconseguir que es compleixin amb el màxim rigor. Hi ha moltes organitzacions internacionals o locals dedicades a lluitar-hi. Les que ens criden més l'atenció són les internacionals, ONG que envien voluntaris a Kosovo a ajudar els afectats per la guerra, o a diversos països de l'Àfrica per pal·liar les dures condicions de vida que sovint porten a col·lectius sencers a morir d'inanició, o aquests dies a Centre Amèrica, a ajudar els afectats per l'huracà Mitch. A tots ells els felicito per la voluntat que tenen d'ajudar els altres. Però els mals de

grans grups humans no ens han de fer oblidar els mals de les persones que tenim al costat. Potser es menys agraït, en ser menys espectacular i tenir menys ressò mediàtic, però és molt important treballar per ajudar els qui tenim al costat, que massa sovint oblidem.

Avui en tenim un bon exemple, els organitzadors d'aquest acte, Joves per a la Igualtat i la Solidaritat de l'Hospitalet, l'objectiu dels quals es vetllar per a l'acompliment de part dels drets humans a col·lectius especialment vulnerables d'aquesta ciutat: els joves i la gent gran.

Per acabar, voldria encoratjar-vos a prendre un compromís ferm en la lluita pels drets humans aquí, a l'Hospitalet, al vostre carrer, al vostre institut, perquè, tal com va dir Eleanor Roosevelt, gran lluitadora perquè les Nacions Unides proclamessin la Declaració universal dels drets humans ara fa cinquanta anys: «On, després de tot, comencen els drets humans universals? Als llocs petits, prop de casa, tan a prop i tan petits, que no es veuen en els mapes del món. I, en canvi, aquests llocs són tot el món per a les persones, el barri on viuen, l'escola o l'institut on van, la fàbrica, la granja, l'oficina on treballen. Aquests són els llocs on cada home, dona i nen busca la justícia igualitària, les oportunitats igualitàries, la dignitat igualitària sense discriminació. Si aquests drets no es respecten en aquests llocs, no es respectaran enlloc. Sense els actes concertats dels ciutadans per a mantenir-los prop de casa, esperarem en va que progressin al món.

»El destí dels drets humans és en tots i cadascun dels ciutadans de totes i cadascuna de les vostres comunitats.»

I es referia, també, a vosaltres.

Moltes gràcies per la vostra atenció. I ara, suposo que deveu tenir preguntes, comentaris o opinions sobre el que us he dit, o bé sobre qüestions relacionades amb els drets humans. Ara és el vostre torn. M'agradaria molt sentir les vostres opinions.

Per exemple; segons vosaltres, qui vulnera els drets humans en el cas Pinochet: ell mateix des del moment del cop d'estat? El jutge Garzón per voler jutjar esdeveniments ocorreguts a Xile? El tribunal britànic que va afirmar que Espanya no hi té jurisdicció perquè el general Pinochet va fer totes aquelles barbaritats mentre era cap d'estat i, per tant, gaudeix d'immunitat? Què en penseu?

«El significat de l'Onze de Setembre»

Cornellà de Llobregat, 8 de setembre de 1998.

Molt bona tarda a tothom,

En primer lloc és obligat que agraeixi a l'Ajuntament de Cornellà i al Centre Cultural García-Nieto la seva amable invitació a pronunciar aquesta tarda una glossa de l'Onze de Setembre, pocs dies abans de la seva commemoració que ha esdevingut la nostra Festa Nacional.

La meva intenció en aquesta xerrada d'avui és, primer de tot, explicar perquè commemorem amb tanta solemnitat l'Onze de Setembre.

Més endavant, seguiré amb un breu recordatori dels esdeveniments històrics de fa 284 anys i les seves conseqüències polítiques.

I, per acabar, evocaré quin ha estat el seu significat per a les generacions posteriors i la discussió sobre la conveniència dels mites històrics.

Així doncs, per començar crec que hauria de respondre una pregunta prèvia: Per què commemorem l'Onze de Setembre?

La resposta és ben senzilla, perquè el Parlament de Catalunya —màxima expressió de la sobirania del poble català— va declarar Festa Nacional de Catalunya la diada de l'Onze de Setembre.

I ho va fer amb tota solemnitat en ser aquesta la primera llei que va aprovar —l'any 1980— un cop recuperat l'autogovern —amb l'Estatut i la Generalitat— que ens havia arrabassat el franquisme per la força de les armes.

Per entendre aquesta decisió del Parlament pot ser útil que els llegeixi alguns fragments de l'explicació de motius de la llei:

«El recobriment nacional dels pobles passa ... per la recuperació de les seves institucions d'autogovern.

»Passa, també, per la valoració i exaltació de tots aquells "símbols" a través dels quals les comunitats s'identifiquen amb sí mateixes, ja que sintetitzen tota la complexitat dels factors històrics, socials i culturals que són les arrels de tota realitat nacional.

»D'entre aquests símbols destaca l'existència d'un dia de Festa, en el qual la Nació exalta els seus valors, recorda la seva història i els homes que en foren protagonistes i fa projectes de futur.

»El poble català en els temps de lluita va anar assenyalant una diada, la de l'onze de setembre, com a Festa de Catalunya. Diada que, si bé significava el dolorós record de la pèrdua de les llibertats, l'onze de setembre de 1714, i una actitud de reivindicació i resistència activa enfront de l'opressió, suposava també l'esperança d'un total recobriment nacional.»

Sobre la base d'aquests motius el Parlament de Catalunya va decidir declarar Festa Nacional de Catalunya la diada de l'Onze de Setembre.

Com es pot deduir del text que els he llegit la voluntat del Parlament en instituir la Festa Nacional era la d'establir un dels símbols definidors de la nostra identitat col·lectiva, com ho som també l'escut de Catalunya, la bandera catalana, el senyal de la Generalitat i l'himne nacional de Catalunya, *Els Segadors*.

La funció de les festes nacionals a tots els països és fixar en la memòria d'un poble un moment de la seva història especialment significatiu.

En el nostre cas, és el record d'una derrota, però també d'una voluntat de resistència a l'opressió i, sobretot, d'un anhel de llibertat i de la determinació per assolir-la.

Però, en instituir la diada de l'Onze de Setembre com a Festa Nacional de Catalunya, el Parlament no volia establir únicament una commemoració històrica.

Ans el contrari, per sobre de tot volia lligar el passat amb el present i amb el futur, com a senyal de la continuïtat històrica de Catalunya i de la seva voluntat de plenitud nacional en l'avenir.

I això, els diputats que vàrem tenir l'honor de representar els ciutadans de Catalunya en aquella primera legislatura del nostre recuperat Parlament, ho vàrem decidir així empesos, sobretot, pel record de les memorables celebracions de l'Onze de Setembre de 1976 i de 1977, en les que el poble de Catalunya va manifestar amb una cívica rotunditat la seva voluntat de recuperar el seu autogovern, les seves institucions i els seus símbols.

Un cop aclarida la intencionalitat de la commemoració de l'Onze de Setembre, pot ser útil fer un breu recordatori dels fets històrics.

Quan van succeir? Estem parlant d'un esdeveniment amb una data precisa: l'onze de setembre de 1714. És a dir d'ara fa 284 anys, quan la ciutat de Barcelona, després d'haver resistit un setge de mesos es rendia a les tropes de Felip V. Un esdeveniment que va ser el punt final d'un llarg conflicte iniciat l'any 1700.

On va succeir? Es tracta d'uns fets ocorreguts a Catalunya i, més exactament, a Barcelona. Això és una obvietat que vostès ja coneixen.

Però, per què plantejo aquesta pregunta? Perquè vull que facin l'esforç d'imaginar que la Catalunya de fa quasi tres segles tenia molt poc a veure amb la Catalunya que coneixem o de la qual en tenim un record més espontani.

Per això, abans de passar a resumir els fets del 1714, crec que pot ser útil intentar saber com era la Catalunya d'aleshores.

En paraules de Joaquim Nadal, Catalunya era «un país petit i feble, que va intentar durant els segles XVI i XVII començar a superar la greu crisi que va patir a la Baixa Edat Mitjana, durant els segles XIV i XV».

Catalunya era un país que el 1714 a penes comptava amb mig milió d'habitants —ara en té més de sis milions—; la seva capital, Barcelona, tan sols en tenia 35.000; o el Baix Llobregat en tenia poc més de 8.000.

I pensin que aquest mig milió de catalans era una bona xifra en comparació amb els poc més de 200.000 habitants de finals del segle XV.

Els 500.000 catalans del 1714 eren tan sols un 6,5% dels total dels set milions i mig d'habitants d'Espanya. Avui, els més de sis milions de catalans representem més del 15% del total de la població espanyola.

La demografia ens dona un indicador molt exacte i molt entenedor del poc pes de Catalunya a l'Espanya del 1714.

Si de la demografia passem a l'economia, Catalunya encara no havia recuperat l'esplendor econòmic del segle XIII i del primer terç del segle XIV.

Les seves ciutats i els seus ports no havien recuperat la intensa activitat comercial que tingueren en plena Edat Mitjana, quan Catalunya s'havia arribat a projectar per tot el Mediterrani.

També és cert, però, que a finals del segle XVII començava a haver-hi per tot Catalunya una efervescència comercial, ni que fos a petita escala, que augurava l'espectacular recuperació que tindrà lloc durant tot el segle XVIII, després dels fets de 1714.

Catalunya era bàsicament una societat agrària, que havia fet un important pas endavant a finals del segle XV per eradicar els aspectes més nocius del feudalisme, però que seguia tenint —com totes les societats de l'època— un component predominantment feudal i estamental.

El pes de la noblesa i de l'Església eren determinants en la societat catalana. La presència de la burgesia mercantil havia disminuït simultàniament a la decadència econòmica. Per fer-se una idea de qui manava realment en la societat catalana de l'època podríem parlar d'una oligarquia de poc més de 500 persones.

També era una societat amb altes dosis d'inseguretat i de violència. Una de les preocupacions constants de les autoritats durant els segles XVI i XVII va ser el bandolerisme, del que el mateix Cervantes se'n fa ressò a *El Quijote* i del que la memòria popular n'ha conservat el record de mítics bandolers com en Joan de Serrallonga.

Finalment, cal dir que Catalunya estava integrada a la monarquia hispànica des de l'època dels reis catòlics, a finals del segle XV.

Però, aquesta integració no impedia que mantingués les institucions polítiques propvenients del seu passat medieval com a estat independent. Institucions com les Corts catalanes, la Generalitat i els consells municipals, entre d'altres. I, amb elles, conservava també les seves llibertats i privilegis, recollides en les constitucions que periòdicament pactava amb els reis.

Es pot dir que Catalunya tenia un sistema polític propi basat en l'equilibri de poders entre la monarquia de la Casa d'Àustria —iniciada per Carles I— i les institucions pròpies de Catalunya que provenien de l'Edat Mitjana.

Ara bé, aquest equilibri va ser sotmès a tensions periòdiques durant els segles XVI i XVII, originades habitualment per les demandes de més impostos per part de la monarquia, necessitada de més ingressos per intentar sostenir la seva política imperial i les guerres que comportava.

En resum, en començar el segle XVIII Catalunya era un país petit, feble demogràficament i econòmicament, que s'anava recuperant molt lentament, però que havia aconseguit conservar les seves

estructures polítiques i mantenir a ratlla els afanys autoritaris de la monarquia.

Aquest petit país no tenia prou força demogràfica, econòmica i política per jugar un paper de primer ordre en la política espanyola i, molt menys encara, en la política europea. Malgrat tot això, Catalunya des del 1705 al 1714 estarà ben bé al mig d'un conflicte internacional que marcarà el seu destí.

Però, anem als fets! Què va succeir entre 1700 i 1714?

La mort sense fills del darrer sobirà espanyol de la Casa d'Àustria, Carles II, l'any 1700, va provocar un important plet per la successió de la Corona d'Espanya.

Carles II va atorgar la seva successió al que serà rei amb el nom de Felip V, membre de la casa de Borbó, que era la dinastia que regnava a França. Felip V era nét de Lluís XIV que simbolitzava l'esplendor i l'hegemonia de França a l'Europa d'aleshores.

Aquesta decisió successòria va provocar una important convulsió a tota Europa, on molts interessos miraven d'acabar amb el monopoli espanyol del comerç amb Amèrica.

La convulsió va convertir-se en un conflicte bèl·lic, que coneixem com la Guerra de Successió, i que es va estendre des del 1702 fins el 1714.

La Guerra de Successió va ser, a la vegada, un conflicte internacional, un conflicte espanyol i un conflicte català.

Va ser un conflicte internacional entre França i Espanya —partidàries de Felip V com a rei— i una àmplia aliança de països europeus, com Anglaterra, l'Imperi austríac, Holanda o Portugal —que volien que la Corona espanyola recaigués en la persona de l'arxiduc Carles d'Àustria.

També va ser un conflicte espanyol que va enfrontar Castella —partidària de Felip V— amb els països de la Corona d'Aragó —Catalunya, València, Aragó i Mallorca—, favorables a l'arxiduc Carles.

I per acabar-ho de complicar, també va ser un conflicte intern dins de Catalunya, on s'enfrontaren ciutats i bandositats diverses, a vegades sense cap relació directa amb el conflicte dinàstic.

El conflicte internacional va ser provocat pel rebuig de l'Imperi austríac, Anglaterra, Holanda, alguns estats alemanys, Portugal i Savoia a què Felip V, un membre de la casa de Borbó que regnava a França, fos el successor de Carles II al capdavant de la monarquia hispànica. El candidat a la successió d'aquesta Gran Aliança, que es va concretar a La Haia, era —com els he dit abans— l'arxiduc Carles d'Àustria.

En definitiva, es tractava de preservar l'equilibri de forces a Europa, de manera que la França de Lluís XIV no ampliés la seva hegemonia al continent.

Quan les circumstàncies internacionals van canviar, en accedir el 1711 l'arxiduc Carles a la successió de l'Imperi austríac, el perill de desequilibri canviava de banda. En aquest cas, el risc d'una hegemonia excessiva el representava l'Imperi austríac.

Això, va portar que, l'any 1713, les potències europees segellessin la pau amb el tractat d'Utrecht, pel qual es consolidava Felip V com a rei d'Espanya, a canvi d'importants concessions territorials —entre elles Gibraltar i Menorca— i econòmiques als estats aliats. A partir d'aquell moment Catalunya restà sola en guerra contra els potents exèrcits de França i Castella.

Si del pla internacional passem a Espanya, ens trobem amb un conflicte que va enfrontar el principat de Catalunya i els regnes de València, Aragó i Mallorca —amb l'ajuda d'Anglaterra— amb Castella, ajudada a la vegada per França.

Per què Catalunya no va acceptar Felip V com a rei i es va embolicar en una guerra de resultat incert?

Malgrat que Felip V en començar el seu regnat va reunir les Corts catalanes a Barcelona i va jurar les constitucions i privilegis del Principat, a Catalunya es va estendre, clandestinament, un important corrent de simpatia cap a l'arxiduc Carles d'Àustria.

Felip V ja havia violat les constitucions catalanes en exigir més recursos i amb la conducta ofensiva del seu virrei.

D'altra banda, l'arxiduc Carles oferia garanties de respectar-les, encara que —tot sigui dit— els darrers reis de la Casa d'Àustria les havien violat reiteradament, però també és veritat que sempre les havien tornat a jurar.

En el fons, era molt més fort el recel dels catalans contra França i la casa de Borbó i l'absolutisme centralista que representava. L'amarga experiència de la Guerra dels Segadors —seixanta anys abans—, en què França acabà traint la confiança que Catalunya hi havia dipositat, encara era viva en la memòria dels catalans.

La majoria dels historiadors coincideixen en atribuir a aquest reflex antifrancès dels catalans la decisió de rebutjar Felip V i de preferir l'arxiduc Carles d'Àustria.

Així doncs, l'any 1705, representants de l'oposició antiborbònica catalana van signar amb Anglaterra el pacte de Gènova, pel qual la monarquia anglesa es comprometia a garantir que, fos quin fos el resultat de la guerra, Catalunya no perdria les seves constitucions.

Al novembre d'aquell mateix any 1705, l'arxiduc Carles entrava a Barcelona i era proclamat rei dels catalans. Des d'aquest moment, la Guerra de Successió esdevenia una guerra civil dins la península i Catalunya quedava alineada amb els aliats europeus en contra del Borbó Felip V.

A la península, el desenvolupament de la guerra va acabar sent desfavorable als aliats. La derrota a la batalla d'Almansa, el 1707, va suposar l'ocupació dels regnes de València i d'Aragó i algunes comarques de Catalunya —amb ciutats importants com Lleida i Tortosa— per part de les tropes borbòniques.

Com a conseqüència, els furs aragonesos i valencians foren abolits. Era un precedent del que passaria després a Catalunya.

El 1713, amb la firma del Tractat d'Utrecht, les potències europees arribaren a una pau de compromís, de manera que Catalunya fou abandonada pels aliats.

En paraules de Nadal: «Catalunya serà la torna d'un conflicte de més envergadura i d'implicacions internacionals.»

Es produïa així una nova situació. Ja no es tractava de participar en una guerra al costat de potents aliats que garantien ajuda militar i diplomàtica. A partir d'aleshores continuar la guerra suposava un esforç heroic en solitari que amb tota probabilitat estava condemnat al fracàs.

El 1713, els membres de les Corts catalanes reunits en la Junta de Braços —composada pel braç militar, el braç eclesiàstic i el braç popular— es plantejaren el dilema de rendir-se a Felip V o resistir. Contra tota lògica la decisió, en què va tenir un pes fonamental el braç popular, es va decantar vers la resistència a ultrança.

El 1714 comença una altra guerra amb una altra lògica.

Com ens ha explicat magistralment Pierre Vilar, el 1705 la revolta contra Felip V podia ser entesa com un esforç català per dirigir o, si més no, participar en la direcció d'Espanya.

Però, per a Catalunya l'abandonament dels aliats a conseqüència de la pau d'Utrecht resultà ser una catàstrofe. Aleshores, enfront de

la desgràcia i de l'amenaça de perdre-ho tot, el patriotisme defensiu inspirà un heroisme desesperat.

Nadal ens ho descriu sense concessions: «A partir de la signatura dels acords d'Utrecht, Catalunya quedarà a mercè d'ella mateixa. Des d'aquest moment començaria el calvari de la guerra en solitari amb un desenllaç perfectament previsible i que feia inútil tota resistència. Malgrat tot no és estrany que aquesta és produís i que la Junta de Braços reunida a Barcelona el 1713 decidís de mantenir-se a la bretxa de forma heroica, persistent i tossuda. La crispació heroica en la defensa de les llibertats i privilegis s'entén en el marc del paroxisme del propi setge de Barcelona que preludiava l'ensorrament definitiu de l'organització particular de Catalunya al si de la monarquia hispànica.»

Així, durant l'any 1714 les dues places fortes de Barcelona i de Cardona mantingueren uns quants mesos la resistència contra els exèrcits francocastellans. A Barcelona la resistència estava dirigida pel general Villarroel i el conseller Rafael Casanova.

Finalment, a la matinada del dia 11 de setembre de 1714 la ciutat de Barcelona era assaltada per més de 20.000 soldats després d'un fort càstig artiller. La lluita cos a cos es perllongà fins a primera hora de la tarda, moment en què la ciutat de Barcelona va capitular després d'haver pactat amb el duc de Berwick —el cap francès de les tropes de Felip V— la rendició sense represàlies.

La lluita havia deixat prop de 4.000 víctimes. Els guanyadors no van complir el pacte de rendició i les represàlies foren immediates.

Fins aquí els fets. Però, quines foren les conseqüències de la derrota de 1714?

De forma immediata, una dura repressió que afectà molts dels oficials i soldats que havien participat en la resistència dels anys 1713 i 1714. La presó, l'exili i, en alguns casos emblemàtics, la mort fou el tribut que pagaren els resistents.

El cas del general Josep Moragues il·lustra simbòlicament la duresa de la repressió borbònica: Moragues fou perseguit, jutjat i executat i la seva memòria va ser públicament humiliada durant dotze anys, en els quals el seu cap va restar penjat en una de les portes de la ciutat de Barcelona.

La repressió afectà també pobles, viles i ciutats que es van distingir en la resistència. Moltes fortaleses foren enderrocades i el poble fou desarmat.

I també s'edificaren noves construccions militars. La més emblemàtica va ser la ciutadella de Barcelona, amb l'objectiu d'assegurar el control i la submissió de la ciutat rebel. Per construir-la es van enderrocar 1.200 cases del barri barceloní de la Ribera. Durant molts anys la Ciutadella esdevindrà el símbol de l'opressió. Però al cap de tants anys, en el seu lloc avui s'hi alça el Parlament de Catalunya, símbol de l'autogovern recuperat pels catalans. Són les ironies de la història!

Però, més enllà de la repressió, la conseqüència política més important de la derrota de l'Onze de Setembre va ser l'abolició de les institucions polítiques catalanes i de les seves Constitucions per obra del Decret de Nova Planta del 1716.

Amb la Nova Planta, la màxima autoritat a Catalunya passava a ser una autoritat militar, el capità general.

Les Corts catalanes no es tornaran a reunir. La representació permanent d'aquestes Corts, la Generalitat, serà suprimida i en el seu lloc ens trobarem amb una Audiència.

La divisió territorial en vegueries —amb els seus veguers— serà substituïda pels nous corregiments —amb els seus corregidors.

Els consells municipals —amb el gloriós Consell de Cent de Barcelona al davant— seran suprimits i substituïts pels «ayuntamientos».

Tot plegat es guiava per una inequívoca voluntat política de convertir Catalunya en una simple província de l'Estat centralista que la monarquia borbònica s'esmerçava en construir.

Com han interpretat l'Onze de Setembre les generacions posteriors?

Els historiadors i els cronistes romàntics del segle passat i de començaments del nostre en interpretar els fets del 1714 i les seves conseqüències consideraven que van suposar la fi de la nació catalana.

Aquesta interpretació —encara ben viva en els rengles del nacionalisme més acrític— venia a dir que la lluita dels catalans contra Felip V i la seva adhesió a l'arxiduc Carles d'Àustria va ser una lluita per preservar les llibertats de Catalunya contra l'absolutisme i l'uniformisme centralitzador representat per Felip V.

Amb aquesta lògica, la derrota de 1714 suposaria el final d'un gloriós passat nacional.

En definitiva es tractaria d'una visió molt simplista, en blanc i negre, sense matisos. Una versió molt apropiada per a la lluita política i ideològica, amb uns bons i uns dolents perfectament identificables.

Ara bé, del relat que els hi he fet dels esdeveniments històrics i de les seves circumstàncies no se'n desprèn una interpretació tan simple. Tot va ser més complicat i embolicat.

Com ha dit un destacat historiador britànic, Henry Kamen: «no es tractava tan sols d'una lluita dels nacionalistes catalans contra els filipistes, *sinó també de catalans contra catalans*».

El cert és que Catalunya no va reaccionar de manera unànime davant dels esdeveniments que es van succeir entre el 1700 i el 1714: sectors socials i zones del país van estar al costat de Felip V des del començament; o bé, la decisió adoptada el 1713 de resistir a ultrança va tenir importants i nombrosos adversaris; i, finalment,

en el marc de les turbulències de la guerra es van expressar també altres conflictes latents en la societat catalana de l'època.

L'altre aspecte polèmic que també trenca la visió simplista dels fets és si Catalunya deixà de ser una nació a causa de la derrota de 1714.

La dramàtica conclusió de la visió romàntica dels fets és rebatuda pels historiadors actuals. Pierre Vilar ho ha dit amb exacta simplicitat: «Una nació no es perd per una derrota, i menys per un decret.»

I també convé recordar que la paraula nació no tenia en aquella època el significat que ha adquirit més tard.

Paradoxalment, es pot dir que el record de la derrota del 1714 serà amb els anys, quan es donin unes noves condicions socials i polítiques, un dels pilars simbòlics de la nació catalana tal com l'entenen avui.

Què els hi vull fer entendre amb aquesta reflexió? Senzillament, que per construir un país sòlid i amb futur cal conèixer a fons la seva història. Però no la seva història mitificada, sinó la seva història contrastada amb les armes de la crítica acadèmica.

Hi ha qui defensa que tota nació necessita d'uns mites per afirmar-se. No comparteixo aquesta opinió. Sí que considero que tota nació necessita d'uns símbols, però no tenim perquè amagar la realitat històrica en què es fonamenten.

Per tant, en commemorar l'Onze de Setembre crec que cal tenir presents dues coses. Primer, el record d'una gesta heroica impulsada per un anhel de llibertat. Segon, la reflexió sobre uns fets històrics que ens ha de servir per conèixer més a fons les nostres possibilitats i les nostres debilitats com a poble.

Amb aquest esperit els convido a celebrar demà la nostra Festa Nacional.

Moltes gràcies.

Cloenda de l'assemblea del Consell Nacional de la Joventut

Barcelona, 16 de gener de 1999.

Deixeu-me, d'entrada, que us felicitï pel document sobre les línies de política juvenil que heu presentat com a proposta a debat. I la meua felicitació va sobretot dirigida a la tasca de reflexió, recerca de propostes i l'esperit de participació i col·laboració que demostra.

He llegit el document i l'informe de gestió del Secretariat, així com els protocols i propostes que heu estat treballant. Si us he de dir la veritat, m'ha impressionat la quantitat de feina feta i de temps esmerçat que s'hi endevina. La meua més cordial enhorabona, doncs.

Al document sobre les línies de política juvenil, hi he trobat a faltar, però —si em permeteu que us en faci una crítica constructiva—, una definició més clara dels deures dels joves envers la societat.

Sóc dels qui penso que drets i deures són indissociables i dels que creuen que hi ha una perillosa escissió entre uns i altres. La nostra societat occidental s'ha acomodat a una cultura dels drets sense responsabilitat. Un brillant assagista australià, Robert Hughes, n'ha escrit un llibre amb un títol força expressiu: *La cultura de la queixa*.

Ens estem acostumant, perillosament diria jo, a exigir el gaudi d'uns drets que certament ens pertoquen, sense pensar en la contrapartida dels deures a què estem obligats. Al document hi he llegit moltes propostes, dirigides a les institucions —Govern, ajuntaments, universitats, etc.—, de polítiques encarades a millorar i augmentar ajuts als joves. No em sembla malament. Efectivament, en són dignes d'estudi i anàlisi. Però, com us deia abans, hi he trobat a faltar l'exigència del mateix grau de compromís per part dels

joves. Compromís de treball, esforç i participació. Si volem una societat millor, no n'hi ha prou a reivindicar-la, cal que hi trebalem.

M'ha cridat l'atenció una frase: «És responsabilitat de la universitat la inserció laboral dels i les joves que passen per les seves aules.» Permeteu-me que la matisi: «És responsabilitat de la universitat formar i preparar per a la inserció laboral els i les joves que passen per les seves aules i —afegeixo jo— és responsabilitat dels alumnes treure tot el profit possible dels ensenyaments rebuts al llarg de tot el període formatiu.»

Sóc un ferm defensor de la coresponsabilitat. Les institucions tenen el deure d'oferir un ensenyament públic i de qualitat; i els alumnes tenen el deure de treballar fort i merèixer-lo. Tots plegats tenen la gran responsabilitat d'aconseguir que, un cop superat el període de formació, els joves siguin ciutadans autònoms i de ple dret, capaços d'assumir responsabilitats i d'oferir els vostres serveis i coneixements a les pròximes generacions de joves.

Ningú no gosarà dir que es fàcil. La societat mateixa, fonamentalment a través del màrqueting ens imposa, vulguem o no, corrents de comportament determinats, i fins i tot de pensament.

Sé que la majoria de vosaltres, afortunadament, esteu alerta i atents a les manipulacions fàcils a què es veuen sotmesos col·lectius menys informats, o menys educats, i per tant no sou tan susceptibles a seguir les, diguem-ne, consignes que marca la moda, siguin de forma de vestir d'actuar, o fins i tot com us deia, de pensar. Em ve al cap, per exemple, el tòpic cofoista que tendeix a refregar constantment als joves la seva «envejable» situació amb relació a la que van haver de suportar les generacions joves anteriors.

O bé el tòpic paternalista que tendeix a aguditzar el sentiment victimista dels joves i a sobreprotegir-los.

Entenc que, per la via dels populisme i de la sobreprotecció, es fa un flac favor als joves, condemnant-los a la minoria d'edat permanent i negant-los la possibilitat d'accedir, quant abans millor, a la plena autonomia personal.

I per tal que aquesta autonomia sigui plena, i en això estic del tot d'acord amb les idees que expresseu en aquest document, cal que les institucions públiques proveïxin els joves dels instruments necessaris, especialment en educació i formació, que els facilitin els processos d'integració com a membres de ple dret a la societat. I la mateixa societat civil ha de contribuir-hi necessàriament.

Em refereixo, per exemple, a la responsabilitat que tenen els mitjans de comunicació en la imatge que es dona dels joves a la societat i al mateix col·lectiu. Articles de fons, reportatges televisius, enquestes radiofòniques, tertúlies i anuncis que lloen la joventut, ens menen a considerar els joves simples consumidors.

Això canviarà. Per força, perquè aviat el principal col·lectiu consumista serà el dels jubilats. Mentrestant, però, cal que treballem per corregir tendències socials errònies. I aquest és un dels deures dels joves. Perquè, no em cansaré de repetir-ho, els joves també en teniu de deures, com tothom. I el més important de tots és esdevenir plenament ciutadans. La ciutadania no ve donada, s'ha de conquerir.

No em malinterpreteu. Per sort vivim en una societat democràtica on els drets i les llibertats fonamentals estan reconeguts i garantits. Però cal exercir-los, cal apropiars'en. Això vol dir ocupar la plaça pública, prendre la paraula, assumir responsabilitats i riscos.

No deixeu que us arraconin en una cantonada de la plaça a fer el paper de públic, ocupeu-ne el centre: Sigueu, en el sentit més ple del mot, ciutadanes i ciutadans!

Moltes gràcies.

«Vint anys d'ajuntaments democràtics»

Sarroca de Lleida. 23 de maig de 1999.

Il·lustríssima senyora alcaldessa, benvolguts antics i actuals membres de l'Ajuntament de Sarroca de Lleida, senyores i senyors,

Primer de tot, vull agrair a l'Ajuntament de Sarroca de Lleida i, particularment a la seva alcaldessa, la senyora Núria Esteve, la invitació a participar en aquest acte d'homenatge als alcaldes i regidors que han passat durant aquests vint anys de democràcia municipal per aquest consistori.

Per diverses raons personals i polítiques no sóc gaire amant de les manifestacions rituals. Crec que és molt més important fer bé la feina de cada dia. Però, la democràcia també està feta de ritus i de litúrgia. I un d'aquests ritus és la commemoració d'aquells esdeveniments que ajuden a donar sentit a la democràcia i que serveixen per realçar-ne els seus valors.

En els darrers temps estem immersos en un cicle commemoratiu de la recuperació democràtica esdevinguda fa vint anys.

L'any 1997 vàrem commemorar els vint anys de les primeres eleccions democràtiques, celebrades el juny de 1977.

L'any passat vàrem commemorar els vint anys de la Constitució espanyola i, també, els del retorn del president Tarradellas i el restabliment de la Generalitat.

Enguany, la nostra memòria democràtica recorda —a més dels vint anys de les primeres eleccions municipals democràtiques— els de l'aprovació del nostre Estatut d'autonomia.

Algú pot arribar a pensar que tanta commemoració és un exercici poc útil practicat per una colla de nostàlgics. Però no es tracta d'això.

Quan commemorem tots aquests esdeveniments, el que fem és un acte d'afirmació democràtica i, a la vegada, un acte de transmissió de la memòria col·lectiva a les generacions que no els van viure, amb la intenció que coneguin i estimin uns valors que avui ens semblen ben naturals, però que durant tants anys ens van ser negats per la dictadura franquista.

Amb les eleccions municipals d'abril de 1979 els ciutadans i les ciutadanes del nostre país van confiar a centenars d'alcaldes i milers de regidors la tasca de recuperar la democràcia en els nostres ajuntaments.

Avui, passats vint anys, des d'aquelles primeres eleccions municipals democràtiques i a les portes d'unes noves eleccions municipals, el conjunt dels ajuntaments de Catalunya poden presentar un balanç positiu de la feina feta, amb la cara ben alta i amb el legítim orgull de qui ha complert amb el seu deure.

D'aquest balanç globalment positiu se'n podria fer una extensa descripció. No és la meva pretensió fer-la ara. En tot cas, no puc deixar de citar els quatre aspectes que considero més significatius d'aquests vint anys d'ajuntaments democràtics.

El primer és el fet mateix de la instauració i la consolidació de la democràcia municipal.

La democràcia, amb els seus valors, les seves formes i les seves regles, no admet excepcions. Entre juny de 1977 i abril de 1979 vàrem viure una situació una mica estranya: teníem la sensació que havíem començat a construir el nostre edifici democràtic per la teulada. Ens mancava experimentar la democràcia de manera més pròxima i directa.

Per això, la reivindicació de la celebració immediata de les eleccions municipals és va fer molt intensa un cop fetes les primeres eleccions generals.

Efectivament, l'experiència d'aquests vint anys ens ha confirmat que la vivència més propera, més quotidiana, més comprensible i més directa de la democràcia la tenim en la relació entre els ciutadans i les ciutadanes i el seu ajuntament.

I aquesta experiència més intensa és la que permet arrelar millor els hàbits democràtics, de tal manera que la política municipal esdevé naturalment escola de democràcia.

Escola de convivència ciutadana per a tots i escola de servidors públics. No és per casualitat que hagi fet fortuna la idea que la millor forja d'un bon polític és l'experiència de servir als seus ciutadans des d'un ajuntament.

Un segon aspecte positiu que vull destacar del balanç d'aquest vint anys és la impressionant transformació dels municipis de Catalunya. Una transformació que ha afectat les seves infraestructures, els seus equipaments, sense oblidar el desenvolupament i l'atenció prestada als serveis a les persones.

Hi ha economistes i sociòlegs que han remarcat l'existència d'una correlació positiva entre democràcia i prosperitat.

Sens dubte la competència democràtica, el sistema de contrapesos entre Govern i oposició, el control cívic exercit pels veïns són factors que estimulen les iniciatives i la preocupació per la feina ben feta, més enllà de la voluntat de servei que pugui animar els electes.

Així les nostres ciutats i les nostres viles s'han anat endreçant, s'han anat cosint els estrips causats pel creixement urbanístic salvatge dels anys del «desarrollismo» franquista.

I més endavant, s'han anat assajant noves pautes per ordenar el nou creixement urbà i s'han anat cobrint de mica en mica els dèficits en equipaments bàsics.

I un cop feta la feina bàsica, amb noves energies i il·lusions s'han impulsat nous projectes cada cop més orientats al servei concret de les persones.

Infraestructures, equipaments i serveis personals municipals estan a la base del nostre estat del benestar. Un estat del benestar encara insuficient que ha estat apuntalat moltes vegades per les tasques de suplència assumides pels municipis de Catalunya.

La suma del progrés experimentat a cadascun dels municipis catalans ha donat com a resultat una Catalunya més equilibrada i cohesionada. I aquest és el tercer aspecte positiu del balanç que vull destacar.

Encara ens queda molt camí per arribar a ser un país amb una cohesió territorial i social satisfactòria. Sé que això no és responsabilitat directa dels ajuntaments. Però crec que és de justícia reconèixer la contribució municipal a l'equilibri territorial de Catalunya. Una contribució que, probablement, podria ser més gran si es donés més confiança i, per tant, més responsabilitats als ajuntaments.

I el quart i darrer aspecte del balanç de vint anys d'ajuntaments democràtics es refereix a la contribució dels ajuntaments a la construcció nacional de Catalunya. Una contribució que, al meu parer, ha estat decisiva i a vegades no prou reconeguda.

Ho va ser des del primer moment. Els nous ajuntaments democràtics van ser plenament conscients que la transició democràtica a Catalunya tenia pendent el seu principal objectiu: la recuperació plena del nostre autogovern. Per això, un dels primers actes polítics dels ajuntaments catalans va ser adherir-se a la campanya per l'Estatut.

Els ajuntaments catalans han estat fidels a la tradició del municipalisme catalanista dels temps de la Generalitat republicana i han aportat, amb el compliment de les seves responsabilitats quotidianes, el seu gra de sorra a la construcció nacional de Catalunya. Una contribució feta des de baix, des de la proximitat amb la gent i els seus problemes quotidians, dels que els ajuntaments n'han estat els primers a fer-se'n càrrec.

Penso que això és el que necessita un país amb vocació de normalitat, on cadascú en complir amb el seu deure contribueix a fer possible la convivència, la llibertat i la prosperitat de tots els conciutadans. Per mi, aquest és el patriotisme profund que han practicat els ajuntaments catalans en aquests vint anys de servei.

Aquest servei l'han fet els ajuntaments, malgrat les limitacions polítiques i pressupostàries, fent moltes realitzacions amb pocs recursos.

Per això, els ajuntaments democràtics de Catalunya poden presentar uns actius dels quals n'han d'estar satisfets.

En primer lloc, perquè han aconpleert amb el seu deure.

I en segon lloc, perquè així els hi ha estat i els hi és reconegut per la ciutadania, amb una alta valoració de la institució municipal com a tal i de la gestió dels governs municipals.

I això ho han aconseguit unes persones concretes, uns milers a tot Catalunya, entre ells els que homenatgem avui a Sarroca. Són ciutadanes i ciutadans amb vocació de servei públic; de totes les edats; d'orígens diversos; amb nivells educatius i professionals dispars.

Ciutadans plurals i, per tant, separats per concepcions polítiques i socials diverses, però units amb un respecte bàsic a les regles i als valors de la democràcia.

Són els nostres alcaldes i regidors. Són aquells veïns i aquelles veïnes que han tingut el valor cívic d'abandonar el seu reducte privat

i assumir unes responsabilitats públiques al servei de la comunitat. Ningú els ha obligat. Ho han fet i ho fan voluntàriament, sabent que viuran moments difícils, fins i tot, ingrats.

Com diu un dels alcaldes més veterans de Catalunya: «S'ha de tenir molta moral per ser alcalde.» I jo afegiria: i molta més per ser regidor de l'oposició!

Penso que en el fons només hi ha una cosa que compensi la dedicació a la política municipal: el reconeixement dels conciutadans amb els que es comparteixen moments difícils i moments d'alegria i, per sobre de tot, un arrelat sentiment de pertànyer a una mateixa comunitat.

Dit això, crec que el que ara ens toca és mirar endavant i estar ben atents a les noves exigències ciutadanes que són fruit dels importantíssims canvis econòmics, tecnològics, socials i culturals que estem vivint.

Cal un gran esforç col·lectiu per copsar i per entendre aquests canvis, així com els anhels i temors que inspiren en els nostres conciutadans. I un cop fet això, cal proposar nous objectius i noves respostes que reafirmin el dret de tots a un futur millor.

Estic convençut que els alcaldes i les alcaldesses, els regidors i les regidores que el poble de Catalunya elegirà a les pròximes eleccions municipals seran capaços de fer aquest esforç d'innovació, a la vegada que mantindran l'esperit de servei que els ha caracteritzat en aquests vint anys que avui commemorem.

Moltes gràcies.

Cloenda del curs «Internet i política»

Universitat de Barcelona, 16 de juliol de 1999.

Benvolguts participants en aquest curs d'estiu sobre Internet i política.

Penso que poca cosa nova i d'interès puc afegir al que durant aquests dies els diferents professors del curs poden haver dit.

La meua presència en aquesta cloenda del curs vol ser simplement una mostra de l'interès actiu de la institució que represento —el Parlament de Catalunya— per les possibilitats democràtiques de les noves tecnologies de la informació i de la comunicació.

També vol ser un reconeixement i un encoratjament als pioners que, des dels àmbits universitari, professional i polític, s'hi apliquen i, a la vegada, es dediquen a la seva divulgació i, fins i tot, apunten una primera reflexió crítica.

Els hi haig de confessar el meu analfabetisme informàtic i, francament, penso que a aquestes alçades m'hi he ben resignat. Aquesta circumstància no m'ha impedit, però, copsar l'enorme potencial que Internet té per a la política democràtica.

Com sempre el bon o mal ús de les novetats tecnològiques depèn de nosaltres mateixos.

Depèn, en primer de lloc, de la nostra comprensió de l'abast i de l'impacte de la revolució tecnològica que està donant pas al que denominem societat de la informació. N'hem de saber copsar les seves enormes possibilitats i, a la vegada, distingir-ne els seus límits i preveure'n els mals usos.

I, en segon lloc, un ús correcte de les noves tecnologies de la informació també depèn dels nostres propòsits morals o, si volen, del

nostre ideal de democràcia i, per tant, de la consciència que tinguem de les insuficiències del sistema democràtic realment existent.

En tot cas, de la comprensió de les potencialitats de les noves tecnologies i de l'aspiració a una democràcia més participativa, n'acabaran sortint nous hàbits, nous comportaments i noves pautes polítiques i socials.

En definitiva, la reflexió pertinent amb relació a Internet i política es refereix a si els «vells» problemes de la democràcia representativa poden resoldre's gràcies a l'ús de les noves tecnologies de la informació, donant pas a una democràcia participativa.

Els «vells» problemes de la democràcia han generat una extensa producció de tota mena de materials que quasi bé ha acabat per convertir-se en un gènere de la literatura política i que respon a l'enunciat de «repensar la democràcia». L'allunyament entre les elits polítiques i la ciutadania, el dèficit de participació ciutadana en els afers públics o la progressiva devaluació de la institució parlamentària són alguns dels temes recurrents del gènere.

No és casual, a la vista del panorama descrit, que l'aparició de nous fenòmens —siguin socials o tecnològics— alimenti l'esperança que influeixin de forma determinant en el sistema polític democràtic fins a subsanar-ne els mals que l'afecten. No cal que els hi digui que amb les noves tecnologies de la informació s'ha produït una reacció d'aquest estil, fins a l'extrem de l'aparició de teories taumatúrgiques sobre una nova etapa democràtica, la de la democràcia electrònica.

Cal evitar les ingenuïtats sobre els suposats efectes espontanis de la tecnologia sobre la societat i la política. Fa pocs dies el darrer informe del Projecte de les Nacions Unides sobre el desenvolupament ens ho recordava, tot assenyalant que l'accés a Internet estava condicionat socialment i que, a més, les diferents possibilitats d'accedir-hi accentuaven la distància entre rics i pobres.

Per això, penso que la reflexió sobre les possibilitats democratitzadores de les noves tecnologies de la informació ha d'incloure la qüestió prèvia de la igualtat d'oportunitats d'accés per tal d'evitar noves formes d'exclusió social i política.

Però, dit això, no hi ha cap excusa perquè les institucions públiques no utilitzin a fons les possibilitats que ofereix Internet per mostrar-se més transparents, més pròximes i més accessibles.

En definitiva, és possible —gràcies a la facilitat tecnològica— assajar noves formes de comunicació amb la ciutadania i de participació democràtica, però això no deixa de ser una opció. Internet ens ho pot fer més fàcil, però no substitueix la decisió política d'optar bé per una democràcia disminuïda, encarcerada i temerosa o bé per una democràcia expansiva, més viva i confiada.

Espero i desitjo que tots vostès sàpiguen portar aquest debat a la nostra societat, de manera que el camí cap a una democràcia millor l'anem veiem entre tots més desbrossat i, per tant, més accessible.

Moltes gràcies.

Desè aniversari de la creació dels Tribunals Superiors de Justícia

Barcelona, 16 de setembre de 1999.

Excelentísimo señor presidente del Tribunal Supremo y del Consejo General del Poder Judicial.

Molt Honorable president de la Generalitat de Catalunya, Excel·lentíssim senyor president del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, senyors magistrats, jutges i fiscals, senyores i senyors.

Vull aprofitar l'amable invitació del president i de la Sala de Govern del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, a participar en aquest acte commemoratiu del desè aniversari de la creació i posada en funcionament dels Tribunals Superiors de Justícia, per fer una breu reflexió sobre l'Administració de justícia ara i aquí, en aquesta Catalunya del tombant del segle, reflexió feta des de la íntima convicció que el dret és la base de tota convivència i la justícia el garant dels drets i les llibertats dels ciutadans.

No són un secret per a ningú les cròniques deficiències que l'Administració de justícia arrossega en el nostre país. Puc estalviar-me de fer l'inventari d'unes disfuncions que tots vostès coneixen més que bé. El cert és que fan que l'Administració de justícia no sigui percebuda avui pels ciutadans com un servei públic eficaç que garanteixi la seva llibertat, la seva seguretat i els seus drets de la forma que ho hauria de fer, amb la consegüent erosió del nostre sistema democràtic que aquesta percepció comporta.

Sovint se sent dir que la sortida del problema està en posar més recursos a disposició de l'Administració de justícia. Sens dubte que amb més recursos, humans i materials, l'Administració de justícia

milloraria considerablement, però crec a més que cal fer un esforç afegit i plantejar-se, amb seriositat i rigor, una reforma en profunditat si volem assolir una Administració de justícia més eficient i més propera als ciutadans.

Una reforma que hauria d'aprofundir la democratització del govern de la justícia i separar les seves funcions de govern de les estrictament jurisdiccionals. Que fos capaç de reduir el temps de duració dels procediments judicials i de l'execució de les resolucions que recaiguin en aquests processos. Que garanteixi la prestació del servei de justícia gratuïta a tots aquells que acreditin manca de recursos i que aquest servei es presti dignament. Que doti les institucions penitenciàries dels mitjans necessaris per fer efectives les seves finalitats de reeducació i reinserció socials. Una reforma que ompli de continguts, de competències, els Tribunals Superiors de Justícia, màxims òrgans jurisdiccionals en el seu territori.

Des d'una perspectiva catalana, una manera d'apropar l'Administració de justícia als ciutadans seria, sens menysteniment de la unitat jurisdiccional, constituir el Consell Territorial del Poder Judicial i posar les primeres pedres en la creació dels cossos de funcionaris de l'Administració de justícia catalana.

Apropar l'Administració de justícia als ciutadans també vol dir avançar amb decisió en la normalització lingüística en aquest àmbit i desenvolupar el nostre dret civil d'acord amb les necessitats actuals. El foment de la cultura arbitral i la implantació de la justícia municipal estarien en aquesta mateixa línia.

Estoy convencido que su sensibilidad de juristas comprometidos con la mejora de la Administración de justicia será receptiva a estas sugerencias, que sólo pretenden contribuir al fortalecimiento del prestigio y la importancia que merece la Administración de justicia, pilar básico de nuestro sistema democrático.

Moltes gràcies.

Obertura del curs 1999-2000 de la Universitat Pompeu Fabra

Barcelona, 28 de setembre de 1999.

Excel·lentíssim i Magnífic Senyor Rector de la Universitat Pompeu Fabra, digníssimes autoritats, membres de la comunitat universitària, senyores i senyors,

Vull agrair en primer lloc als òrgans rectors d'aquesta Universitat l'oportunitat que em donen de dirigir unes paraules a tots vostès, amb motiu del solemne acte d'obertura del curs acadèmic 1999-2000. Agraïment que de manera puntual vull fer arribar al seu Excel·lentíssim i Magnífic Rector, l'amic Enric Argullol, amb qui m'uneix una vella i cordial relació forjada en els temps de la clandestinitat, quan ell era el delegat a la facultat de dret —la meua facultat— del Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona i ambdós fèiem el que podíem, al costat de tanta i tanta gent, per reconquerir les llibertats individuals i nacionals.

L'Enric Argullol d'aquell temps que jo recordo era el deixeble preferit d'Àngel Latorre, catedràtic de dret romà que tant influí, des del seu magisteri obert, rigorós i enraonat, en diverses generacions d'estudiants en aquella universitat gris i òrfena.

Temps difícils que van canviar el sentit de la vida de molts de nosaltres. Estic convençut que en un país normal, qui ara us parla seria un professor universitari especialitzat en algunes disciplines d'història del dret o d'història econòmica. Però no va poder ser. Com tants d'altres companys compromesos en la lluita contra la dictadura, la meua vocació universitària va trencar-se el 1958, quan vaig ser separat de la docència i expulsat de la universitat, després

de ser detingut i empresonat sota l'acusació de fer propaganda il·legal i d'organitzar un partit il·legal.

Però el cas és que sóc universitari i sempre m'he sentit universitari, fidel a aquest compromís no escrit amb el coneixement, amb el saber, tan propi de la comunitat universitària. El fet de pertànyer a una família amb cinc generacions consecutives d'universitaris, fet poc freqüent del que me'n sento orgullós, possiblement m'hagi ajudat a tenir per la universitat l'estima que ni les circumstàncies adverses dels temps més negres van ser capaces d'enterbolir.

Quan érem estudiants somiàvem en una universitat no elitista, sinó oberta i compromesa alhora amb assolir la màxima excel·lència en la qualitat dels sabers. Una excel·lència filla del rigor, de l'exigència, de la lliure circulació d'idees. Una universitat lliurepensadora al servei incondicional del coneixement.

Una universitat oberta a la societat, a la seva gent i a les seves empreses, responsablement compromesa en la seva missió social de projectar benestar al país. Avui com ahir, l'educació universitària i els seus sabers —humanistes, científics i tècnics— configuren un enorme cabdal d'energia que ha d'estar al servei del país.

Voldria però que les meves paraules anessin una mica més enllà del formulisme ritual que aquest solemne acte requereix. Però no s'espantin, que no els hi penso fer una llarga dissertació. Tan sols voldria acabar fent una reflexió de caràcter general adreçada als diferents estaments del món universitari aquí presents.

El nostre país n'ha vist de tots els colors en aquest segle xx que ara gira full. Ha passat, com vostès saben, per situacions col·lectives difícils. Ha vist com els drets humans i nacionals eren conculcats durant molts, massa anys. Però el nostre país també ha sabut trobar la força per superar les situacions més adverses. Una força derivada de l'alta consciència cívica que els ciutadans de Catalunya han anat conreant amb paciència i amb obstinació.

Els hi voldria fer palès avui i aquí, en aquest acte universitari la gran importància que la universitat ha tingut en desvetllar, educar i mantenir aquesta consciència cívica sense la qual no haguéssim assolit les llibertats democràtiques ni haguéssim recuperat les nostres institucions d'autogovern.

La universitat no és només una escola del saber intel·lectual i tècnic; és i ha de continuar essent una escola de ciutadania, on es consolidin els valors bàsics de la convivència col·lectiva, els valors que fan possible la cohesió social.

Per acabar, els voldria encoratjar a tots vostès, que tenen la gran responsabilitat de formar els ciutadans cridats a regir el país en el futur, a treballar per una formació humanista el més àmplia possible, basada en els valors cívics i democràtics. I, sobretot, els hi desitjo que sàpiguen mantenir i fomentar en els seus alumnes l'esperit d'aprendre i la curiositat intel·lectual que un dia els va portar fins aquí, alhora que els estimulin a compartir el seu saber amb la societat de la que formen part.

Moltes gràcies.

Queda inaugurat el curs acadèmic 1999-2000.

«Ètica i política»

Casal del barri de Camps Blancs. L'Hospitalet de Llobregat, 28 d'abril de 1997.

Benvolguts amics i amigues, *queridos amigos y amigos* del Casal del Barri de Camps Blancs, molt bona tarda a tothom!

En primer lugar quiero expresar mi agradecimiento a los organizadores de este acto por darme la oportunidad de hacer realidad el deseo, muchas veces proclamado, pero menos practicado de lo que parece, de establecer una comunicación franca y abierta entre el mundo institucional y político y la ciudadanía.

He triat com a tema de la meva intervenció una qüestió complexa i polèmica: la relació entre ètica i política. Una qüestió sensible sobre la qual avui se'n parla molt, però no sé si de forma suficientment enraonada. En tot cas, la meva intenció és aportar-los les meves reflexions sobre la qüestió, que són més fruit d'una llarga experiència política que d'una dedicació teòrica.

Primera reflexió. Assistim a una veritable inflació del discurs ètic en tots els camps de l'activitat humana. Potser el discurs que afecta l'ètica política és el més espectacular i, per tant, el més present en l'opinió pública; però cada cop més sentim parlar, també, de l'ètica i els mitjans de comunicació, de l'ètica i els negocis, de l'ètica i la ciència, de l'ètica i la publicitat... En molts casos el discurs ètic va acompanyat de la promulgació de declaracions de principis, de normes deontològiques o de codis ètics.

El perill d'aquesta inflació del discurs ètic és que aquest acabi convertint-se en simple retòrica, que serveixi per tranquil·litzar males consciències, mentre les conductes i les actituds segueixen pel camí del pragmatisme amoral.

En el cas de l'ètica política, tenim prou exemples en la història i en el present, a casa nostra i a fora, del mal que ha fet i que fa a la credibilitat de la cosa pública la dissociació entre un discurs ètic retòric i una pràctica política guiada tan sols per l'objectiu pragmàtic de l'eficàcia.

Però, també, la proliferació de la prèdica moralista, especialment la referida a l'activitat política o, més precisament, a l'activitat dels polítics, amaga molta, massa, hipocresia per part de la societat, o millor, de determinats sectors socials. Sembla que existeixin diferents sistemes de mesura. El que sembla lícit en l'activitat privada no és tolerat en l'activitat pública. La fascinació per l'escàndol no deixa de ser una mena de catarsi virtual.

No vull que pensin, però, que pretenc fer una defensa corporativista dels polítics, entesos com a «classe política». Ben al contrari, els hi vull deixar ben clar d'entrada que crec que es bo i del tot necessari que la societat sigui molt exigent, fins a l'exageració si cal, amb els responsables polítics.

La dedicació a la política és voluntària, ningú hi és obligat, i, en conseqüència, el polític ha d'acceptar els avantatges i les servituds d'estar sotmès a l'esguard de l'opinió pública.

Però, aquesta exigència d'exemplaritat, necessària per al bon funcionament del sistema democràtic, hauria d'anar acompanyada d'una creixent autoexigència de la pròpia societat civil. El desequilibri i l'assimetria de les exigències ètiques entre l'esfera pública i l'esfera privada condueix a una societat immadura, que, a la llarga, acaba sent incapaç d'assumir les pròpies responsabilitats, incapaç de prendre iniciatives i, per tant, resignada que els poders públics li solucionin tots els problemes, sense qüestionar-se massa en com ho fan.

Abandonar els afers públics a uns «especialistes», a la «classe política», incrementa les possibilitats de corrupció. L'apoliticisme és el

caldo de cultiu de la corrupció o, fins i tot, mutilar a la persona humana del seu vessant públic i ciutadà no deixa de ser una immoralitat. El millor antídoto contra la corrupció és la participació dels ciutadans en els afers públics.

Segona reflexió. Fetes aquestes salvetats, retorno a la qüestió central de la meua intervenció: les relacions entre ètica i política. Una qüestió que ha preocupat als grans clàssics del pensament polític.

La relació entre ètica i política es pot descomposar en tres grans problemes...

El primer problema planteja la qüestió de si hi ha vinculació o separació entre ètica i política. En definitiva, intenta dilucidar l'activitat política està sota l'escrutini de la moral.

El fet de plantejar-se la pregunta ja prefigura una resposta afirmativa. Avui, en l'àmbit de les societats democràtiques, ens és inconcebible d'acceptar la idea de l'acció política desvinculada d'uns principis i d'una fonamentació ètica. Això no implica la identitat entre ètica i política. Cal evitar la confusió de camps: la política és acció; l'ètica és reflexió sobre l'acció, sobre les seves motivacions i sobre les seves conseqüències.

Per tant, no es pot pretendre una relació plàcida i sense conflictes entre ètica i política. Per una banda, l'activitat política és exercici del poder o bé és aspiració a exercir-lo i té necessitat de legitimar-se, de justificar-se per tal de fer assumible i tolerable pels ciutadans l'ús del poder. D'altra banda, l'activitat política concreta i quotidiana s'enfronta —com totes les activitats humanes— a dilemes morals ben concrets.

És lògic, doncs, que hi hagi una tensió permanent entre ètica i política. Al que raonablement podem aspirar és a una mena de compatibilitat «hostil» entre les dues esferes, ja que ens és impensable i inassumible un escenari d'incompatibilitat total entre ètica i política. La tensió, la compatibilitat conflictiva entre ètica i política com-

porta, en la pràctica, un important grau d'incertesa moral i d'ambigüitat. El polític ha d'admetre que és inevitable que moltes de les seves decisions les ha d'adoptar enmig d'una boira moral.

El segon problema planteja, un cop hem assumit que la política no pot escapar a l'escrutini de la moral, discernir hi ha distinció entre l'ètica privada i l'ètica pública.

Un dels grans clàssics del pensament polític liberal, John Stuart Mill, sosté que l'única conducta de la qual som responsables davant de la societat és la referida als altres i proclama, en contrast, la radical autonomia de la nostra conducta privada, regida exclusivament per la consciència individual.

És evident que el principi de la radical separació entre conducta privada i conducta pública i entre les seves respectives regulacions, és un progrés irrenunciable en la història de la llibertat i de l'autonomia individual. Representa la superació de la submissió secular de la persona, de la seva llibertat i de la seva dignitat, a les ideologies i a les religions. Superació, que a nivell institucional comporta la superació dels Estats teocràtics i la instauració del principi de separació entre política i religió.

També, és cert, però, que sempre hi ha una distància entre el món dels principis i el món real. La separació radical entre ètica pública i ètica privada és difícil de mantenir i, molt especialment, en el cas de l'activitat dels polítics. Sovint es produeixen interferències entre la vida privada i la imatge pública del polític, amb grau i intensitats diferents segons les diferents cultures polítiques. Sigui com sigui, és molt difícil que el polític pugui defugir la responsabilitat de donar exemple, responsabilitat que es desprèn de la seva vocació pública. El polític ha d'assumir els problemes que li pot comportar una possible incoherència entre la seva conducta privada i el seu ideari polític, sobretot quan està immers en una societat en què l'opinió pública juga un pes decisiu, a vegades més enllà del que seria raonable.

La clau del problema rau en determinar en nom de quina moral es jutja la conducta privada d'un polític en una societat oberta i pluralista. L'única sortida, al meu parer, és exigir al polític coherència entre la seva conducta privada i el seu ideari polític assumit voluntàriament; i, a la vegada, mantenir una actitud vigilant contra tot intent de condicionar la vida pública des de morals particulars, per molt respectables que siguin, perquè, en definitiva la vida privada no pot servir com a criteri per valorar la qualitat de la vida política.

Un cop assumida la vinculació entre ètica i política (primer problema) i rebutjada la hipòtesi de condicionar el judici ètic sobre la política a la vida privada (segon problema), ens apareix el tercer problema que tracta de la distinció entre ètica de la responsabilitat i ètica de la convicció.

El gran sociòleg alemany Max Weber va plantejar de forma meridiana el dilema central del polític democràtic: si actua tan sols d'acord amb la seva consciència, guiada per les seves conviccions, salva la seva ànima, però, amb tota probabilitat, esdevindrà un polític incapaç i ineficaz. Si, ben al contrari, actua tan sols d'acord amb la seva responsabilitat com a governant i assumeix totes les conseqüències de les seves accions, esdevindrà un polític eficaç i capaç de resoldre els problemes, però corre el risc d'acabar per assumir i justificar-ho tot i, per tant, sacrificant les conviccions a l'eficàcia.

No és fàcil trobar una sortida adequada a aquest dilema, ni crec que sigui acceptable la identificació simplista entre ètica de la responsabilitat i maduresa, ni, encara molt menys, una hipotètica incompatibilitat entre conviccions i política «racional».

Al meu parer, tan sols hi ha una sortida: la d'intentar aplicar a l'acció política una ètica de la convicció, però de forma racional. Es a dir, de forma que una interpretació fanàtica i fonamentalista dels principis no bloquegi l'acció que se li exigeix al polític. Això impli-

ca una actitud oberta a la comprensió racional de l'evolució de la societat i, per tant, dels seus canvis, els quals, amb més o menys intensitat, modifiquen i modulen la percepció i l'aplicació dels principis. I, a la vegada, implica assumir un determinat grau d'incertesa moral.

Fins aquí he pretès establir un marc general dels problemes que planteja la relació entre ètica i política, que m'ha permès deixar constància de tres conclusions preliminars:

- No es poden desvincular l'ètica i la política.
- La valoració de la política no pot fer-se a partir de la conducta privada del polític.
- L'ètica de la responsabilitat no pot ofegar l'ètica de la convicció. Han de conviure. Sense responsabilitat és impossible l'acció. Sense convicció és injustificable l'acció.
- El polític ha d'estar disposat a assumir un determinat grau d'incertesa moral i ser-ne conseqüent.

Tercera reflexió. A partir d'ara voldria abandonar les reflexions més teòriques per intentar ser més concret i més directe. I ho vull fer intentant respondre a la pregunta següent: ¿Quines són les qualitats o les virtuts del polític ètic?

Crec que la pregunta mereix una resposta clara i contundent. M'agrada especialment una resposta, d'altra banda tan antiga com els «deu manaments», que li vaig sentir una vegada a un filòsof català, Norbert Bilbeny. Ell deia que les tres qualitats indispensables que se li han d'exigir al polític són: no matar, no mentir, no robar. És a dir, ni més ni menys del que és exigible a tothom, sigui polític, o empresari, o paleta, o futbolista...

Vostès pensaran que per arribar a aquesta obvietat, ens podíem haver estalviat les reflexions anteriors. Ja em perdonaran, però sóc d'aquells que pensen que per anar per la vida és millor no donar res per fet, ni per sabut. A vegades es corre el risc que et prenguin

per ximple, però hom té la seguretat que s'entén perfectament el que un vol dir. I, tot sigui dit, crec que l'experiència ens demostra que, desgraciadament, no és cap obvietat dir que els mínims ètics de qualsevol activitat i, per tant, també de la política són, ho repeiteixo: no matar, no mentir, no robar.

La complexitat de l'activitat humana i de la nostra organització social i econòmica ens obliga, sens dubte, a fer una lectura més complexa i, si volen, més metafòrica dels tres mínims ètics que els hi he enunciat, però que no estalvia, per suposat, la lectura més literal.

Per exemple, és evident que el no matar va més enllà del respecte a la vida física dels ciutadans. El no matar implica també el respecte a la dignitat de les persones. Tota conducta que lesioni la integritat moral dels individus és una conducta èticament reprovable. Com, en un altra ordre de coses, el no matar implica no atemptar contra la natura ni, per tant, contra el futur de les pròximes generacions.

O bé, el no mentir implica també el no calumniar o el no prometre allò que un sap que no pot prometre o el no estafar políticament amb el tràfic d'influències o incomplint la llei que el mateix polític ha legislat.

O bé, el no robar també vol dir no gastar o administrar il·lícitament els cabals públics...

És a dir, i per seguir amb formulacions simples i contundents, qui vulgui fer diners que no s'equivoqui d'ofici, que no es dediqui a la política, tal com diu, amb ocasió o sense ella, Joaquín Leguina.

Però, crec que no n'hi ha prou amb fer una definició negativa del polític ètic, basada en el que no ha de fer. Per formació i per tradició tinc la convicció que el polític ètic, a més de ser honest —i creguin-me m'ha costat molt d'acceptar i de comprendre alguns casos de deshonestedat— ha de ser un creador de valors públics.

El que distingeix la vocació política és la seva voluntat de servei públic. L'acció política ha d'anar acompanyada d'una pedagogia política. Tots vostès hauran sentit més d'una vegada la frase de Rafael Campalans «política vol dir pedagogia», que donava títol a una recopilació d'articles d'aquest il·lustre català socialista.

Pedagogia no vol dir propaganda, ni publicitat, ni màrqueting. La pedagogia és l'eina de qui vol convèncer. La publicitat és l'eina de qui vol seduir.

Entenc que la grandesa d'esperit d'un polític es demostra quan és capaç de crear i de transmetre valors. El polític ha de ser un moralitzador, una persona que té ideals morals i els transmet, una persona que ajuda a construir les virtuts cíviques sense les quals és impossible una democràcia plena.

Virtuts cíviques bàsiques com el lliure pensament i la seva expressió; com la participació en els afers públics; com la tolerància, garantia de la llibertat i del pluralisme; com el respecte a les minories, regla d'or de la democràcia. És a dir aquelles virtuts que fan possible que els individus esdevinguin ciutadans.

Ara bé, un moralitzador no és el mateix que un moralista. El moralitzador intenta transmetre els valors a partir de l'acció i de l'exemple: és un polític i sap que un projecte polític no es construeix tan sols amb principis ètics. En canvi, el moralista intenta transmetre valors des de la prèdica, però renunciant a l'acció: no és un polític, ja que renuncia a incidir efectivament sobre la realitat.

Així doncs, la meua resposta a la pregunta amb què obria aquesta tercera reflexió —¿quines són les qualitats o virtuts del polític ètic?— és ben senzilla:

- el polític ha de ser honest (com tothom);
- però, a més, el polític ha de ser moralitzador.

És a dir, l'obligació d'un polític ètic és ser honest, ser exemplar i ser pedagog.

No veig altre remei per superar el descrèdit de la política, el malestar de la vida pública i l'atonía cívica, que, justament unes vegades, i injustament unes altres, ve denunciant tanta gent en la nostra societat...

Quarta reflexió i última. A hores d'ara vostès es deuen preguntar si el que els hi parla és o bé un ingenu, o bé un cínic. No tinc consciència de ser ni una cosa ni l'altra. Ja no tinc edat per ser un ingenu i, d'altra banda, les circumstàncies del meu compromís polític personal, iniciat al final dels anys quaranta, em van vacunar contra el cinisme. En tot cas no és un atribut personal, crec que és un atribut compartit per la majoria dels polítics que iniciàrem la nostra vida política lluitant contra la dictadura franquista, és a dir, combatent, amb les úniques armes de la raó i de l'ètica, un sistema polític il·legal, il·legítim i radicalment immoral.

Com poden comprendre no els hi dic això per petulància personal, ni per intentar minimitzar els problemes ètics de la nostra democràcia. Els hi dic perquè vull que entenguin que l'aparent simplicitat del meu dibuix del polític ètic —honest, exemplar, pedagog— té una explicació en la pròpia història personal i col·lectiva dels polítics antifranquistes de la meua generació que, desgraciadament, hem hagut d'exercir la nostra vocació pública més anys sota la dictadura que en les condicions de la normalitat democràtica.

Però, els problemes que hem de resoldre són els de la relació entre ètica i política en una societat democràtica, organitzada políticament com un Estat social i democràtic de dret, i en el marc d'una economia de mercat.

No hi ha res, en aquest marc normalitzat, que em faci creure que els atributs ètics dels polítics han de ser diferents dels que els hi he explicat.

El que importa és passar dels principis als instruments que, més enllà de la pròpia consciència personal, han d'assegurar-ne la seva aplicació.

Entenc que els principis bàsics de l'ètica pública estan, de manera perfectible, recollits en el nostre ordenament legal i, per tant, estan traduïts en dret positiu. El primer i fonamental instrument és, doncs, la llei. Tot polític està obligat a complir la llei —com tots els ciutadans—, però amb un plus d'exemplaritat, perquè té la potestat d'elaborar i aprovar la llei que, en certa manera, imposa al conjunt dels ciutadans.

No crec que sigui el moment de fer un repàs a la legislació que regula l'activitat pública dels polítics. Tots vostès, deuen tenir presents les rigoroses regulacions vigents sobre incompatibilitats o sobre contractació pública, com també la tipificació delictiva de moltes pràctiques corruptes que recull el nou Codi penal. El que ens cal és, senzillament, complir i fer complir la llei.

Però, malgrat l'esforç legislatiu realitzat, existeix una consciència generalitzada d'una insuficient regulació de l'activitat dels partits polítics, especialment pel que fa a la seva democràcia interna i al seu sistema de finançament. Que no s'hagi arribat, fins ara, al consens necessari per afrontar aquesta reforma democràtica, al meu parer fonamental, no és degut tan sols a la inèrcia interessada de les màquines partidàries. La reforma legal dels partits polítics presenta seriosos problemes, alguns dels quals els hi vull apuntar.

– ¿Com resoldre la contradicció entre el caràcter d'associació voluntària que tenen els partits polítics i el caràcter d'institucions públiques amb funcions centrals i decisives en el sistema democràtic?

– La reforma legal dels partits polítics és una de les peces necessàries per a la millora de la qualitat de la nostra democràcia, però no és una condició suficient. La reforma del sistema electoral i la refor-

ma del funcionament de les institucions parlamentàries són també necessàries.

Ara bé, la magnitud i la complexitat de totes aquestes reformes, encadenades entre elles, afavoreixen el manteniment de l'*statu quo* vigent.

Potser sigui preferible a una estratègia reformadora global, una estratègia basada en mesures concretes, aparentment banals, però que actuïn com a catalitzador per desencadenar el procés de reformes com una reacció en cadena.

Com poden veure, cal encara un gran esforç de reflexió i de creació d'un clima polític i social que faci possible crear un gran consens per afrontar unes reformes dels partits, del sistema electoral, de les institucions parlamentàries, que ens podrien portar a superar l'etapa infantil i adolescent de la nostra democràcia i entrar en una etapa de maduresa.

Una especial responsabilitat en crear aquest clima favorable a les reformes democràtiques la tenen, òbviament, els partits polítics. Mentre no sigui possible arribar al necessari consens, els partits no tenen per què restar inactius. Poden predicar amb l'exemple. Tornem, per tant, al camp de l'ètica política.

Les insuficiències en la regulació dels partits polítics poden ser pal·liades per l'autoregulació. És una qüestió de voluntat política i de coherència amb l'ideari de cada força política. Hi ha qui creu que una autoregulació especialment exigent d'un partit polític li fa perdre competitivitat davant d'altres partits més laxes. Sóc dels que opina tot el contrari. Amb raó o sense, amb més o menys exageració, s'ha instal·lat a la nostra societat una imatge negativa de la política, dels polítics i, molt especialment, dels partits polítics. Crec que la superació d'aquesta imatge negativa necessita temps, però estic convençut que passa per un únic camí, un camí estret i a voltes difícil, que combina l'autore-

gulació dels partits polítics i l'aposta decidida per la reforma democràtica dels partits.

Acabo aquí la meva intervenció, amb la consciència que em deixo coses que poden ser d'interès per il·lustrar les meves formulacions sobre l'autoregulació dels partits, com per exemple el codi ètic del Partit dels Socialistes de Catalunya, que vaig impulsar en la meva darrera actuació com a president del partit.

En tot cas, vostès tenen la paraula per orientar el col·loqui cap els temes que siguin del seu interès.

Moltes gràcies.

Cloenda de la Jornada sobre Polítiques Municipals i Immigració

Barcelona, 30 de setembre de 1999.

Benvolguts companys i companyes, senyores i senyors:

Vull aprofitar aquesta invitació a cloure la Jornada sobre Polítiques Municipals i Immigració per fer una breu reflexió sobre la immigració, fenomen social derivat de la imparable evolució cap a la globalització que ja vivim, i que tots estem d'acord que es tracta d'una de les qüestions polítiques cabdals situada en el cor del debat per a la consolidació dels valors democràtics i de la cohesió social.

Alguna vegada m'he referit als immigrants com als exiliats d'avui, aquests homes i dones procedents d'això que anomenem Tercer Món i que han vingut a casa nostra a la recerca d'una vida digna que se li nega en els seus països d'origen. Són els magrebins, els negres de l'Àfrica subsahariana, els fugitius de la desfeta de l'Europa de l'Est, els asiàtics de la més variada procedència o gent de l'Amèrica llatina que malden per obrir-se camí a casa nostra i que, en ocasions, no troben la comprensió i la solidaritat que les seves peculiars circumstàncies reclamen.

Tots recordem com el passat estiu van esclatar, a diversos indrets de Catalunya, alguns actes violents d'inspiració racista i xenòfoba que van merèixer el rebuig, més enèrgic i radical de les forces polítiques catalanes, expressat mitjançant una declaració institucional del Parlament de Catalunya, així com d'un bon nombre d'institucions i associacions també compromeses en la lluita contra el racisme i la xenofòbia.

No és la meva intenció, en recordar avui aquells fets lamentables, contribuir a l'alarma social que genera un tema de causes tan

complexes i heterogènies i que va posar en qüestió la nostra convivència. Si ho faig és perquè crec que no podem menystenir-los i que han de ser valorats en tota la seva significació, en tots els seus matisos. Serà a partir d'aquest procés de reflexió quan tindrem la capacitat d'afrontar-los, distingint clarament els actes criminals i violents d'aquells altres que expressen un malestar social que tots plegats hem de saber neutralitzar, creant les condicions que garanteixin una societat vertebrada, sense fractures, cohesionada, en què actes com aquells, siguin inversemblants i en què tothom sense distinció hi tingui cabuda.

Les diferents sessions de la Jornada que hem celebrat avui apunten en aquesta direcció amb un objectiu molt clar: aconseguir la integració en la nostra societat dels immigrants, d'aquests nous exiliats, des del respecte a la diversitat ètnica, cultural i religiosa. Però difícilment aconseguirem la seva integració sense el més ample consens polític i social. No serà la primera vegada que des d'aquesta casa oferim i demanem el compromís ferm de tots els partits polítics per no fer un ús partidista, instrumentalitzador, del fenomen migratori. Ha d'existir, en aquest sentit, un pacte ètic assumit públicament davant la ciutadania.

És evident que una millor regulació legal del fenomen migratori, menys policíac i més social, és el marc desitjable per abordar el problema en la seva globalitat. Però és de vital importància anar una mica més lluny —en aquest cas més a prop— i combatre el problema des del territori, des de la màxima proximitat als afectats, amb polítiques d'integració en matèries tan sensibles a la immigració com són l'habitatge, l'educació, la participació, la sanitat o l'ocupació.

De tot això se n'ha parlat a bastament avui aquí, amb el convenciment que l'aplicació d'aquestes polítiques de proximitat exigeixen la transferència de competències i recursos de l'Administració de la Generalitat a l'Administració local, als nostres ajuntaments, als nostres municipis, escenaris concrets on esclaten i palesen els proble-

mes també concrets derivats del dèficit d'integració de la població immigrada.

Aquest és el camí, ara barrat per una concepció centralista i dirigista de la nostra Administració pública, si volem fer de Catalunya el país de tots, sense excepcions, i donar una resposta digna i justa, sense paternalismes, a les necessitats d'un dels col·lectius més afectats per la globalització.

Confio que el que avui han estat enraonades propostes d'actuació, fruit d'una llarga reflexió sobre un dels grans reptes de la nostra societat, esdevinguin molt aviat actes de govern quotidians.

Moltes gràcies.

IV. Pròlegs i altres escrits

Presentació a l'obra *Legislatura 1992-1995*

Palau del Parlament, 15 de maig de 1996.

Amb la publicació de *Legislatura 1992-1995*, el Parlament de Catalunya continua la labor d'oferir regularment al públic en general i als estudiosos en particular una recopilació del conjunt d'activitats parlamentàries desenvolupades en tot un període legislatiu.

Es tracta d'un símptoma menor, però, en tot cas, d'un símptoma més de la normalitat assolida per les nostres institucions d'autogovern. La col·lecció de les successives recopilacions de l'activitat parlamentària de les quatre legislatures completades entre 1980 i 1995 constitueix una memòria imprescindible del treball realitzat pel Parlament de Catalunya en els darrers quinze anys.

Aquesta publicació és testimoni d'una tasca col·lectiva del Parlament de Catalunya durant els tres anys i escaig de la quarta legislatura. Aquesta tasca col·lectiva té, però, uns protagonistes concrets: les diputades i els diputats, els grups parlamentaris, la Junta de Portaveus, la Mesa i el president del Parlament, sense oblidar els serveis tècnics i administratius. Tots ells són mereixedors de reconeixement per la dedicació i l'esforç realitzats i, molt especialment, el Molt Honorable Sr. Joaquim Xicoy, que ha prosseguit la seva trajectòria de servei al país amb l'exercici de la Presidència del Parlament durant dues legislatures, continuant amb tota dignitat la tasca dels presidents Barrera i Coll.

Un repàs a l'activitat parlamentària desenvolupada durant la quarta legislatura ens dona la perspectiva necessària per poder matisar el lloc comú, instal·lat a l'opinió pública que afirma que el Parlament viu massa allunyat dels problemes reals de la societat catalana.

Si bé és cert que el Parlament té dificultats per adaptar-se al ritme que imposa l'actualitat, no es pot dir que la institució parlamentària doni l'esquena als problemes que preocupen la ciutadania. El Parlament els fa seus, els debat i n'adopta propostes i decisions, però ho fa d'acord amb un ritme i amb una lògica diferents a les de l'opinió pública. El que pot perdre en immediatesa i en espectacularitat, el Parlament ho pot guanyar en visió a mig i llarg termini i, també, en reflexió i valoració de la complexitat dels problemes.

Crec que de la lectura dels materials aplegats en la publicació que es presenta es pot deduir, honestament, aquesta visió. Però no podem oblidar el necessari i permanent esforç que ha de realitzar el Parlament de Catalunya per fer seves les aspiracions i els problemes de les ciutadanes i dels ciutadans del nostre país i augmentar d'aquesta manera la confiança que dipositen en la primera institució del seu autogovern.

Pròleg al llibre de Rafael Campalans, *Política vol dir pedagogia*

Novembre de 1996.

Probablement, mai el títol d'un llibre polític català ha tingut tant d'èxit com el de *Política vol dir pedagogia* de Rafael Campalans, fins al punt d'haver esdevingut una frase feta, quasibé un tòpic, citat profusament, però no sé si incorporat ben bé del tot en la nostra cultura i en els nostres hàbits polítics.

La reedició del llibre de Campalans és una bona ocasió per fer una recepció més aprofundida del seu pensament i, per tant, és una possibilitat de superar el tòpic i la frase fàcil, però, per sobre de tot, és una oportunitat per fer-ne una lectura que ens mostri aspectes nous, inesperats, inèdits. Una relectura des de les nostres preocupacions, els nostres interrogants i les nostres angoixes. En definitiva, una relectura des de la perspectiva i la sensibilitat dels catalans progressistes a les portes del segle XXI.

Sóc dels que penso que *Política vol dir pedagogia* ha esdevingut un clàssic del pensament polític català, malgrat el caràcter circumstancial de la majoria dels textos aplegats sota aquest títol, i malgrat, també, l'enganyosa intenció utilitarista que sembla deduir-se del subtítol —*Manual pràctic de socialisme català*— que l'acompanya.

Si considerem que els clàssics serveixen per al millor coneixement de nosaltres mateixos, tot descobrint-nos la genealogia que ens porta dels orígens al present, Rafael Campalans és un dels nostres clàssics, un d'aquells referents necessaris per deslliurar-nos de la tirania del present i per ajudar-nos a posposar l'actualitat a la categoria de soroll de fons.

El pensament polític i, sobretot, les actituds polítiques de Rafael Campalans han esdevingut clàssiques, han transcendit les pròpies circumstàncies històriques, en la mesura que constitueixen una anella de la cadena que ens lliga a la millor tradició del socialisme democràtic europeu.

Hi ha un fil conductor en el socialisme democràtic europeu que ha travessat i sobreviscut totes les vicissituds històriques del segle: es tracta del seu substrat humanista.

Gràcies a aquest substrat, el socialisme democràtic ha resistit els cants de sirena de l'utopia totalitària del comunisme, s'ha negat a presentar-se com una concepció del món tancada i omnicomprensiva, ha rebutjat la submissió de l'individu dins de les grans estructures classistes, partidistes o estatals i ha combatut una concepció determinista de la història.

El socialisme humanista ha volgut ser, és i vol seguir sent un combat per la dignitat humana i per l'alliberament personal i social, fonamentat en una radical motivació ètica i en un sentiment de responsabilitat respecte a la col·lectivitat, i convençut, a més, que tan sols es pot avançar en aquest combat amb les armes de la cultura i de l'educació.

Aquesta tradició humanista té referents prou coneguts a Europa. Cal recordar, entre molts d'altres: els «fabians», Keir Hardie, Jean Jaurès, Léon Blum, Julián Besteiro, Carlo Rosselli...

A Catalunya, els receptors i primers punts de referència d'aquesta tradició humanista i democràtica del socialisme són essencialment la gent de la Unió Socialista de Catalunya, com Rafael Campalans, Manuel Serra i Moret, Gabriel Alomar...

Centrant-nos en Campalans i, més concretament, en el seu *Política vol dir pedagogia*, trobem un seguit de temes recurrents que configuren un cert cos doctrinal o, potser, quelcom de més subtil, que

Raimon Obiols ha denominat com «alguna altra cosa», distintiva d'una determinada tradició d'esquerres a Catalunya.

Com a trets característics d'aquesta tradició humanista —o liberal, o llibertària— presents en l'obra de Rafael Campalans, crec que cal destacar-ne els següents:

- El fonament ètic de l'opció socialista.
- L'íntim i indisoluble vincle entre democràcia i socialisme.
- La complementarietat entre socialisme i federalisme.
- El rebuig del dogmatisme i del sectarisme. En paraules de Campalans: «Les doctrines polítiques intel·ligents són aquelles que no es presenten com a sistemes definitius i closos, són les que es mostren sota el caire modest i humà de postulats contingents i perfectibles, de simples camins d'indefinit millorament...»
- El menyspreu pel populisme i la demagògia. Sobre els quals Campalans ens diu: «Abominem tiranies i privilegis, però abominem igualment la demagògia, puix que si aquelles fan els homes esclaus per fora, la demagògia els fa, per dintre, esclaus de la pròpia imbecilitat...»
- L'antiautoritarisme. En paraules del poeta Shelley, citades sovint per Campalans: «Cap llibertat contra la llibertat.»
- Una concepció ciutadana de la democràcia. Campalans ens recorda: «Hi ha una glòria molt més alta que el simple fet d'assolir unes llibertats. I és saber mostrar-se digne de les llibertats conquerides.»
- La malfiança vers les solucions estatistes als problemes humans i socials.
- L'aposta per un reformisme d'arrel social, basat en l'autoorganització en sindicats, cooperatives i partits.
- L'afirmació patriòtica compatible amb el federalisme i l'internacionalisme i, a la vegada, crítica amb el nacionalisme xenòfob. Ens diu Campalans: «Catalunya ... no és la història que ens han contat, sinó la història que nosaltres volem escriure. No és el culte als morts, sinó el culte als fills que encara han de venir.»

El simple enunciat dels trets del pensament de Campalans suara enumerats i la transcripció d'algunes cites espigolades a *Política vol dir pedagogia* crec que poden constituir un estímul per a la seva lectura, tot pensant en el futur.

Avui, quan parlem de construir una àmplia i plural alternativa de les esquerres catalanes, quan necessitem construir ponts de diàleg i posar les bases d'una cultura política comuna, no resulta un esforç balder intentar establir quin és el patrimoni històric que pot ser compartit per la majoria de les forces d'esquerra catalanes. No en tinc cap dubte que la trajectòria, les actituds i l'obra de Rafael Campalans formen part d'aquest patrimoni comú. A nosaltres ens pertoca transmetre'l, actualitzar-lo i, per damunt de tot, ser-ne dignes.

«20 años del PSC: balance y proyecto»

Publicat a La Vanguardia, 10 de juny de 1998.

El Partit dels Socialistes de Catalunya celebra este verano sus primeros veinte años desde su alumbramiento en el inolvidable Congreso de la Unidad Socialista del 16 de julio de 1978. Llega, pues, a su mayoría de edad, tras una infancia y una adolescencia muy intensas, en las que ha debido madurar rápidamente, impelido por las vicisitudes históricas vividas por nuestro país en todos estos años.

Mi implicación directa y vital en el largo y, algunas veces, empinado camino que llevó a la unidad de todos los socialistas catalanes puede teñir mi punto de vista sobre la gestación y la vida del PSC de un excesivo apasionamiento que me lleve a hacer predominar los sentimientos sobre análisis más racionales. Trataré de evitarlo.

En todo caso, no puedo ocultar los legítimos sentimientos de satisfacción y de orgullo por haber contribuido a conseguir la unidad socialista que nuestros predecesores históricos no pudieron culminar, tras los sucesivos fracasos de los diferentes intentos acometidos en los años veinte y treinta de nuestro siglo.

Junto a estos sentimientos satisfactorios, convive la nostalgia y el recuerdo de tantos amigos, compañeros y maestros que no pudieron ver el fruto de su lucha.

Pero no es momento de contemplación de lo conseguido ni de evocaciones nostálgicas. Es momento de balance y de proyecto. Hoy más que nunca, cuando estamos en puertas de unas elecciones catalanas decisivas, los socialistas catalanes tenemos más ilusión y más ganas que nunca de conseguir por fin nuestro objetivo fundacional: servir al pueblo de Cataluña desde el Gobierno de la Generalitat.

Veinte años después, ¿con qué bagaje los socialistas catalanes nos podemos presentar ante la ciudadanía catalana? Con orgullo podemos presentar nuestra contribución a la recuperación de nuestro autogobierno, con nuestra participación en el Gobierno de Josep Tarradellas y en la elaboración del Estatuto de autonomía de Cataluña; como también nuestra contribución a la consolidación de la democracia en España, participando en la elaboración de la Constitución Española y, más adelante, implicándonos con el PSOE en la responsabilidad de gobernar España durante trece años; asimismo, podemos mostrar nuestra aportación a la causa de la democracia local, con el ejercicio de las responsabilidades de gobierno en los más importantes ayuntamientos catalanes.

Desde las distintas responsabilidades políticas que los electores nos han conferido, desde el gobierno o desde la oposición, los socialistas catalanes hemos intentado aplicar nuestro programa democrático de reformas. La supremacía del poder civil, el autogobierno de Cataluña, la integración europea, la reducción de las desigualdades sociales y territoriales, la superación de los grandes déficits de infraestructura que nos dejó el proceso de capitalismo salvaje de los años 70, el saneamiento de la economía y el funcionamiento de la administración como servicio público eran nuestros principales objetivos.

Este programa de reformas se completaba con nuestro programa nacional catalán que perseguía la consolidación de Cataluña como nación y la unidad civil del pueblo catalán, de manera que las características lingüísticas o el grado de conciencia de identidad comunitaria no se convirtieran en factores de división.

Ciertamente era un programa simple. Pero, precisamente por su simplicidad nuestro programa conectó con los ciudadanos, en la medida que resumía aspiraciones ampliamente compartidas en nuestra sociedad.

Hoy cuando este programa básico se ha visto sustancialmente realizado y cuando se han producido grandes transformaciones en el

mundo, el PSC está abocado a la necesidad de formular un programa político para una nueva fase histórica.

¿Qué proyecto queremos compartir con una gran mayoría de nuestro pueblo?

En primer lugar, el PSC quiere seguir siendo un instrumento útil para la reforma social. Quiere ser un partido de reformadores sociales más que un partido de las personas que son partidarias de las reformas sociales, consciente de que lo importante es la actividad que se realiza en el seno de la sociedad y con la participación de los ciudadanos. Ello implica la búsqueda activa de nuevas formas de hacer política, en las que el PSC se halla plenamente comprometido.

En segundo lugar, el PSC quiere proponer un nuevo contrato social que haga posible la consolidación del Estado del Bienestar con las reformas necesarias para su mantenimiento y redefinición. Un contrato basado en el equilibrio de los valores básicos de nuestra sociedad —los valores de la libertad, la igualdad y la solidaridad— y orientado a potenciar la autonomía y la responsabilidad individual a través del esfuerzo prioritario en favor de la educación permanente.

En tercer lugar, el PSC quiere proponer un proyecto actualizado de catalanismo integrador y federal, basado en la transformación de España en un Estado plurinacional, en la articulación institucional y territorial de Cataluña y, finalmente, en la plena integración de todos los ciudadanos de Cataluña en una cultura cívica compartida.

Estas son nuestras principales aspiraciones de futuro, las que van a vertebrar el proyecto político que someteremos a la consideración de los electores en los próximos comicios autonómicos. Confiamos en expresar el sentimiento mayoritario de nuestros conciudadanos y poder así poner la experiencia acumulada por el PSC en sus primeros veinte años al servicio del autogobierno de Cataluña.

Presentació al llibret *Els drets de l'infant*

Publicacions del Parlament de Catalunya, 1998.

La publicació que teniu a les mans recull les resolucions aprovades pel Parlament de Catalunya sobre els drets de la infància i la Convenció dels drets de l'infant, aprovada per les Nacions Unides, i va adreçada a un públic jove, probablement poc familiaritzat amb textos legal, per la qual cosa se n'han destacat determinats aspectes considerats més essencials.

Quan els ciutadans arriben a l'edat d'incorporar-se a la societat adulta, amb els drets i les responsabilitats que això comporta, han de tenir un bagatge de coneixements que els permeti viure i comportar-se dignament envers els altres i també envers ells mateixos. Aquest llibre pretén ser una eina útil per induir a la reflexió sobre la societat en la qual convivim, sobre la nostra actuació com a conjunt i individualment com a éssers humans.

Potser algunes de les afirmacions que es recullen en les resolucions i en la Convenció semblaran òbvies. Pot ser que ho siguin, però és important que quedin reflectides en un text legal, que els dona un caràcter d'inviolabilitat que podrien no tenir si no s'hagués fet.

Com a president del Parlament de Catalunya confio que aquesta publicació serà un instrument de treball i de consulta vàlid per a tots els qui volem el millor futur possible per a les noves generacions.

«Vint anys de Parlament»

Text a Informe per a la Catalunya del 2000, Fundació Jaume Bofill, octubre de 1999.

Enguany es compleixen vint anys de l'aprovació pel poble català de l'Estatut d'autonomia que defineix i regula les institucions del nostre autogovern: el Parlament de Catalunya, el president de la Generalitat i el Consell Executiu.

És difícil fer un balanç d'aquests vint anys del Parlament de Catalunya al marge d'una valoració conjunta de les institucions de la Generalitat. No és el meu propòsit fer-ne una anàlisi exhaustiva, però, des d'una perspectiva històrica és innegable que els vint anys continuats d'autogovern són un fet indiscutiblement positiu. Mai en la nostra història contemporània havíem tingut un període tan llarg i estable d'autogovern. Mai en la nostra història contemporània les relacions polítiques i institucionals entre Catalunya i Espanya havien transitat per vies tan respectuoses i pacífiques.

Aquesta primera observació pot semblar una obvietat, però em sembla del tot necessari reiterar que els mínims del projecte catalanista de la transició s'han assolit i això ha suposat un pas endavant irreversible que no es pot minimitzar.

Tota una altra cosa és que, en aquests primers vint anys del nostre autogovern estatutari, s'hagin evidenciat les insuficiències del projecte de la meva generació política i s'hagin comès errors en el desenvolupament i la gestió de l'autogovern.

La meva experiència institucional com a president del Parlament, m'ha permès detectar algunes deficiències en el funcionament de les nostres institucions d'autogovern, que, al meu parer, fan necessària l'adopció de mesures que permetin el reequilibri.

No descobriré res a ningú si em faig ressò de l'opinió àmpliament i fàcilment acceptada, que considera que el Parlament ja no és el centre de la vida política i que està massa allunyat dels problemes reals dels ciutadans i que, en tot cas, té una capacitat de resposta excessivament lenta.

Després de vint anys d'autogovern, domina la percepció que tenim un Parlament disminuït i subaltern del poder executiu. En aquest desequilibri institucional hi ha l'origen de les disfuncions que pateix la nostra cambra representativa i que afecten especialment la seva tasca legislativa i de control del Govern.

Per redreçar la situació a què hem arribat, s'ha d'acabar, en primer lloc, amb la deriva marcada per l'exercici imprudent de la majoria absoluta. Durant les tres legislatures en què s'han produït majories absolutes, el Govern ha tingut pràcticament el monopoli de la iniciativa política, gràcies a l'actuació del grup parlamentari majoritari, de manera que s'ha consolidat un pol dominant de la vida política format per la coalició majoritària, el seu grup parlamentari i el Govern de la Generalitat. En la pràctica, la divisió de poders entre l'executiu i el legislatiu s'ha convertit en una divisió entre el bloc format pel Govern i la majoria parlamentària, d'una banda, i les minories parlamentàries, de l'altra.

És cert que això és el que succeeix a la majoria dels sistemes polítics europeus. El que és preocupant en el nostre cas és la insensibilitat demostrada, legislatura rere legislatura, a les propostes destinades a corregir el creixent desequilibri entre majoria i minoria, i entre el Govern i el Parlament.

L'abús del procediment d'urgència en la tramitació d'algunes lleis importants, la insuficiència dels mitjans necessaris perquè les minories puguin exercir amb eficàcia la funció essencial de control de l'activitat del Govern i la impossibilitat, durant la cinquena legislatura, d'arribar a un acord per a la imprescindible reforma del Reglament del Parlament, són alguns exemples il·lustratius de la situació a la qual hem arribat.

Cal seguir treballant perquè la tolerància sigui el valor bàsic de la nostra vida parlamentària, de manera que s'accepti, d'una vegada per totes, que qui manté una opinió diferent a la nostra és tan sols un adversari, però mai un enemic. Tan sols l'assumpció incondicional de la tolerància permetrà consolidar la democràcia com a fonament de la nostra vida política i, des d'ella, projectar a la societat catalana el Parlament fort i vital que correspon a la institució que és la màxima dipositària de la sobirania popular.

Des del vessant normatiu i amb esperit de consens, cal emprendre importants iniciatives legislatives com, per exemple, la d'una llei electoral de Catalunya, que doni el mateix valor al vot de tots els ciutadans i que compagini criteris de proximitat i proporcionalitat. També s'ha de resoldre satisfactòriament el procediment de dissolució del Parlament, ara facultat exclusiva del president de la Generalitat. L'Estatut interior de Catalunya, de 1933, donava diverses fórmules sobre les quals convindria reflexionar per tal de garantir l'equilibri institucional que hauria de presidir el nostre autogovern.

I és fonamental l'aprovació d'un nou Reglament del Parlament que afavoreixi una major participació dels grups parlamentaris i dels diputats individuals i que doni més dinamisme als debats, que augmenti l'eficàcia del control parlamentari de l'Executiu i que es proposi aproximar el Parlament a la societat.

També és necessari dotar el Parlament de Catalunya dels recursos necessaris perquè exerceixi les seves funcions amb la màxima dignitat i eficàcia. És preocupant que el nostre Parlament quedi malparat en comparar les *ratio* pressupostàries amb la majoria de les cambres legislatives del nostre entorn. El reequilibri institucional també passa per un Parlament amb més mitjans i més serveis, on els diputats puguin fer la seva feina sense les precarietats actuals.

Tolerància, consens i reforma: vet aquí un programa mínim per restablir aquell equilibri perdut —i mai trobat, en temps de majories

absolutes— entre el legislatiu i l'executiu, condició indispensable perquè el Parlament de Catalunya superi la minoria d'edat i esdevingui la institució central del nostre autogovern.

En el trànsit de la cinquena a la sisena legislatures s'ha produït la bona notícia de la donació per part de l'Ajuntament de Barcelona de la seu del Parlament a la Generalitat. Vull veure en aquest fet un presagi esperançador d'una nova etapa parlamentària més forta, més viva i més propera a la ciutadania.

Apèndix I

Dades sobre la V legislatura

Elecció del president del Parlament

El dia 5 de desembre de 1995, en la sessió plenària de constitució, fou elegit el president del Parlament, d'acord amb els articles 31, 32 i 33 del Reglament. La votació donà el resultat següent: 75 vots per al Sr. Joan Reventós; 59, per al Sr. Joan Rigol, i un vot nul. Fou elegit president del Parlament, doncs, el Sr. Joan Reventós i Carner (DSPC-P, 1).

Elecció i composició de la Mesa del Parlament

a) Elecció: 5 de desembre de 1995 (BOPC, 1)

b) Composició:

President

M. H. Sr. Joan Reventós i Carner (*G. Socialista al Parlament de Catalunya*)

Vicepresident primer

Excm. Sr. Domènec Sesmllo i Rius (*G. P. de Convergència i Unió*)

Vicepresident segon

I. Sr. Simon Pujol i Folcrà (*G. P. Popular*)

Secretari primer

I. Sr. Raimon Escudé i Pladellorens (*G. P. de Convergència i Unió*)

Secretari segon

I. Sr. Xavier Bosch i Garcia (*G. P. d'Esquerra Republicana de Catalunya*) Baixa el 22.10.1996 (BOPC, 104)

I. Sr. Ernest Benach i Pascual (*G. P. d'Esquerra Republicana de Catalunya*) Alta el 30.10.1996 (BOPC, 112)

Secretari tercer

Excm. Sr. Francesc Codina i Castillo (*G. P. de Convergència i Unió*)

Secretària quarta

I. Sra. Imma Mayol i Beltran (*G. P. d'Iniciativa per Catalunya-Els Verds (IC-EV)*) Baixa el 16.06.98 (BOPC, 303)

Secretari quart

Excm. Sr. Roc Fuentes i Navarro (*G. P. d'Iniciativa per Catalunya-Els Verds (IC-EV)*) Alta el 17.06.98 (BOPC, 307)

Nombre de sessions tingudes per la Mesa

1995	1r període	7
1996	2n període	35
	3r període	26
1997	4t període	31
	5è període	31
1998	6è període	38
	7è període	27
1999	8è període	36
Total		231

Constitució i composició de la Junta de Portaveus

a) **Constitució:** 5 de desembre de 1995 (BOPC, 1)

b) **Composició:**

Grup parlamentari de Convergència i Unió

Portaveu

Excm. Sr. Ramon Camp i Batalla *Alta el 17-01-96 (BOPC, 8)*

Portaveu adjunt

I. Sr. Jordi Casas i Bedós *Alta l'11-12-95 (BOPC, 1)*

Grup Socialista al Parlament de Catalunya

Portaveu

I. Sr. Higini Clotas i Cierco *Alta l'11-12-95 (BOPC, 2)*

Portaveu adjunt

I. Sr. Xavier Guitart i Domènech *Alta l'11-12-95 (BOPC, 2)*

Grup parlamentari Popular

Portaveu

I. Sr. Josep Curto i Casado *Alta l'11-12-95 (BOPC, 1). Baixa el 2-10-96 (BOPC, 99)*

I. Sra. M. Dolors Montserrat i Culleré *Alta el 2-10-96 (BOPC, 99)*

Portaveu adjunta

I. Sra. M. Dolors Montserrat i Culleré *Alta l'11-12-95 (BOPC, 1). Baixa el 2-10-96 (BOPC, 99)*

I. Sra. Maria Dolors Nadal i Aymerich *Alta el 2-10-96 (BOPC, 99)*

Grup parlamentari d'Iniciativa per Catalunya-Els Verds (IC-EV)

Portaveu

I. Sr. Jordi Guillot i Miravet *Alta l'11-12-95 (BOPC, 1)*

Portaveu adjunt

I. Sr. Ignasi Riera i Gassiot *Alta l'11-12-95 (BOPC, 1)*

Grup parlamentari d'Esquerra Republicana de Catalunya

Portaveu

I. Sr. Josep-Lluís Carod-Rovira *Alta l'11-12-95 (BOPC, 1)*

Portaveu adjunt

I. Sr. Jordi Portabella i Calvete *Alta l'11-12-95 (BOPC, 1). Baixa el 16-07-99 (BOPC, 415)*

I. Sr. Josep Bargalló i Valls *Alta el 16-07-99 (BOPC, 415)*

Grup Mixt

Portaveu

I. Sr. Benet Tugues i Boliart *Alta el 8-10-96 (BOPC, 99)*

Portaveu adjunt

I. Sr. Xavier Bosch i Garcia *Alta el 8-10-96 (BOPC, 99)*

Nombre de sessions tingudes per la Junta de Portaveus

1995	1r període	4
1996	2n període 3er període	13 10
1997	4t període 5è període	13 10
1998	6è període 7è període	13 10
1999	8è període	12
Total		85

Composició del Ple per grups parlamentaris

El quadre següent reflecteix la composició del Ple de la cambra per grups parlamentaris al començament de la legislatura, a l'inici del període de sessions de setembre de cada any i al final de la legislatura.

	desembre 1995	setembre 1996	setembre 1997	setembre 1998	agost 1999
G. P. de Convergència i Unió	60	60	60	60	60
G. Socialista al Parlament	34	34	34	33 ¹	33
G. P. Popular	17	17	17	17	17
G. P. d'Iniciativa per Catalunya - Els Verds (IC-EV)	11	11	10 ³	9 ⁴	9
G. P. d'Esquerra Republicana	13	9 ²	9	9	9
G. Mixt	0	4	5	7	7
Ple del Parlament	135	135	135	135	135

¹ Un diputat del G. Socialista s'adscrigué al G. Mixt, el 5-5-99.

² Quatre diputats del G. P. d'Esquerra Republicana de Catalunya, després d'abandonar ERC i fundar el Partit per la Independència (PI), s'adscrigueren al G. Mixt el 8-10-96.

³ Un diputat del Grup d'Iniciativa per Catalunya - Els Verds, del PCC, que integrà la coalició electoral, s'adscrigué al Grup Mixt el 28-10-97.

⁴ Una diputada del Grup d'Iniciativa per Catalunya - Els Verds, d'Els Verds, que integrà la coalició electoral, s'adscrigué al Grup Mixt el 7-9-98.

Temps de treball en el Ple

		Dies	Hores
1995	1r període	6	15
1996	2n període	21	127
	3r període	15	98
1997	4t període	18	112
	5è període	16	95
1998	6è període	26	158
	7è període	20	127
1999	8è període	23	109
Total		145	840

Resum dels treballs del Ple

Períodes	1995 I	1996 II III	1997 IV V	1998 VI VII	1999 VIII	Total
Projecte de llei	-	13 4	9 7	9 12	6	60
Proposició de llei	-	20 8	13 6	12 9	13	81
Investidura del president de la Generalitat	1	- -	- -	- -	-	1
Designació dels sendaors	1	1 -	- 1	- -	1	4
Elecció del Síndic de Greuges	-	- -	- -	1 -	-	1
Elecció dels Síndics de la Sindicatura de Comptes	-	- -	1 -	- -	-	1
Designació de membres del Consell Consultiu	-	1 1	- -	- 1	-	3
Altres nomenaments i designacions	1	8 5	4 1	3 -	8	30
Designació dels diputats per defensar la Proposició de llei	-	3 1	- 1	- 1	4	10
Proposicions no de llei	-	1 -	- 1	3 3	1	9
Debat general en el Ple	-	1 1	1 1	2 1	2	9
Compte General de la Generalitat de Catalunya	-	1 1	- -	- 1	-	3

Períodes	1995 I	1996 II III	1997 IV V	1998 VI VII	1999 VIII	Total
Proposta de proposició de llei davant les Corts Generals	-	1 1	3 3	5 6	7	26
Interposició de recurs d'inconstitucionalitat	-	- -	- -	1 -	-	1
Proposta de resolució per a crear comissions	-	10 1	- 1	4 1	4	21
Moció subsegüent a una interpel·lació	-	38 18	50 18	73 31	46	274
Interpel·lació	-	29 12	39 10	64 20	46	220
Interpel·lació d'urgència al Govern	-	14 13	17 10	20 11	15	100
Pregunta oral al president de la Generalitat	-	33 23	53 24	48 24	42	247
Pregunta oral al Govern a respondre en el Ple	-	83 46	80 42	66 30	51	398
Informes del Síndic de Greuges	-	1 -	1 -	1 -	1	4
Pressupost del Parlament i del Síndic de Greuges	-	1 1	- 1	- 1	-	4
Nomenament dels diputats interventors	-	1 1	- 1	- 1	-	4
Liquidació del Pressupost	-	3 1	1 1	1 1	1	9